

ESTUDIS

31

**Situació laboral de la població
estrangera a Catalunya
Informe 2012**

centre
d'estudis
i recerca
sindicals

**SITUACIÓ LABORAL
DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA
A CATALUNYA**

INFORME 2012

Daniel Garrell Ballester

(Àmbit de Sociologia del CERES)

Setembre 2012

CERES

Via Laietana, 16, 7a planta

08003 Barcelona

ÍNDIX

Presentació	5
1. La població estrangera a Catalunya	7
1.1. Població estrangera empadronada	7
1.1.1. Evolució general i perfils	8
1.1.2. Empadronats segons l'origen	13
1.1.3. Les nacionalitzacions	18
1.2. Els residents estrangers a Catalunya	22
1.2.1. Evolució general	22
1.2.2. El perfil dels residents	24
1.2.3. La irregularitat de residència	27
2. Els estrangers en el mercat de treball	31
2.1. Panorama general	31
2.2. L'activitat de la població estrangera	36
2.3. L'ocupació de la població estrangera	43
2.4. L'atur de la població estrangera	52
3. Els llocs de treball de la població estrangera	59
3.1. L'ocupació estrangera per branques d'activitat	59
3.2. El tipus d'ocupació dels treballadors estrangers	64
4. Les condicions laborals	73
4.1. La temporalitat en els treballadors estrangers	73
4.2. La irregularitat laboral	75
5. Síntesi- Resum	81

PRESENTACIÓ

Presentem l'informe de l'any 2012 sobre la situació laboral de la població estrangera a Catalunya, que fa referència a les dades sobre la presència d'estrangers a Catalunya i la seva situació en el nostre mercat de treball durant l'any 2011.

Com en els darreres informes, en aquest també hem prioritzat aquelles fonts que donen una informació més completa del conjunt de factors, i utilitzem els registres de situació legal per conèixer justament la seva situació de normalitat legal o, al contrari, de precarietat i risc social i laboral.

En aquesta línia, per a les dades sobre la presència d'estrangers, ens centrem en les dades del Padró d'Habitants, perquè entenem que ens presenten un quadre més ajustat que altres fonts a la realitat de la presència d'estrangers en el nostre país. Les dades de residència legal serviran més específicament per dimensionar justament la presència legal i els processos d'assentament dels col·lectius d'estrangers.

Pel que fa a les dades de mercat de treball, ens concentrem en les dades de l'Enquesta de Població Activa de l'Institut Nacional de Estadística. Aquesta font ens permet tenir una informació significativa i suficientment vàlida de dades com l'activitat, l'ocupació, l'atur i la temporalitat, que ens permeten fer-nos una idea força aproximada de la situació en què es troba la població, nacional i estrangera, però també dels efectes de la seva participació en l'evolució del mercat de treball. Les taxes d'activitat, ocupació i atur, no només proporcionen una informació quantitativa descriptiva de quants ocupats o aturats hi ha, sinó que també ens donen una idea de la situació d'una determinada població respecte a les possibilitats de treballar, la voluntat de fer-ho i les expectatives dels diferents col·lectius. D'altra banda, les dades de l'EPA sobre ocupats i assalariats no distingeixen entre ocupats donats d'alta a la Seguretat Social i ocupats no donats d'alta, de manera que té una certa capacitat de captar treball irregular, tot i que, probablement, no en una proporció prou real, però sempre superior, per definició, a la de qualsevol registre oficial.

Utilitzem dades del registre d'afiliats a la Seguretat Social per a aquells aspectes que poden complementar la informació que subministra l'EPA. Les dades d'afiliats en alta a la Seguretat Social ens permeten fer estimacions sobre la irregularitat laboral, i ens són d'utilitat com a font complementària a les dades de l'EPA.

Les dades de l'any 2011 confirmen la reducció de població estrangera empadronada i la reducció interanual de població estrangera de 16 i més anys que ja va començar l'any 2009. Aquesta reducció d'estrangers ja no és però exclusivament masculina, les dones també comparteixen aquesta tendència. Hem tingut presents aquestes reduccions de població a l'hora d'analitzar les diferents variables de mercat de treball, especialment les dades de tipus relatiu com les taxes d'activitat, ocupació, atur, temporalitat o irregularitat, atès que algunes millores relatives venen motivades més per reduccions de la població de referència, que no pas per una millora de la pròpia variable analitzada. En tot cas, com veurem, la pèrdua d'ocupació que en el 2010 semblava aturar-se, torna a marcar les dades del 2011.

1. LA POBLACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA

1.1. POBLACIÓ ESTRANGERA EMPADRONADA

En aquest primer capítol tractarem la presència d'estrangers a Catalunya en aquelles dimensions de les quals les fonts ens ofereixen dades el més completes i fiables possibles. En aquest àmbit la millor font disponible és el Padró d'Habitants. Les dades del Padró són les que s'aproximen més a la presència real de població estrangera, atès que s'hi poden inscriure els estrangers independentment de si tenen permís de residència o no, i per tant, en un principi poden incloure, si més no una part, de la població estrangera en situació irregular. En aquest informe hem utilitzat les darreres dades disponibles que són de l'1 de gener del 2012, que són encara, en el moment de la seva utilització per a aquest informe, provisionals. Es tracta de dades que l'INE ofereix com a avançament, però les hem escollit en detriment de les darreres definitives (1 de gener del 2011) perquè són més properes en el temps a les que utilitzem per als residents (31 de desembre del 2011) i població activa (4t trimestre de 2011) i també perquè, de fet, ens estan donant informació de la finalització del 2011 sobre l'empadronament. Haurem de parar atenció però a alguns aspectes de la gestió de les dades padronals i de les normatives de tractament d'aquestes, ja que es poden estar creant distorsions que cal tenir en compte a l'hora d'utilitzar les dades per als nostres objectius de recerca.

D'una banda la inscripció d'estrangers en el padró és imprescindible per tenir accés a la sanitat pública i a l'educació. L'interès per aquests serveis és el que justifica la idea que les dades padronals són més completes que les de residents, perquè els estrangers sense permís de residència estan interessats en tenir accés als serveis públics d'educació i sanitat i per tant s'empadronen, amb la qual cosa queden inclosos en les dades del padró. Però, per altra banda, des del 2006¹ els estrangers no comunitaris sense autorització de residència permanent, tenen l'obligació de renovar la seva inscripció padronal cada dos anys, els qui no ho fan són donats de baixa per caducitat del seu empadronament. A més els ajuntaments, amb més o menys intensitat i mitjans, utilitzen diferents mètodes, que inclouen la informació de particulars, per detectar la no-residència habitual d'una persona estrangera en el domicili que figura en el padró. En aquest cas aquesta persona surt del padró per *Inscripció Indeguda*.

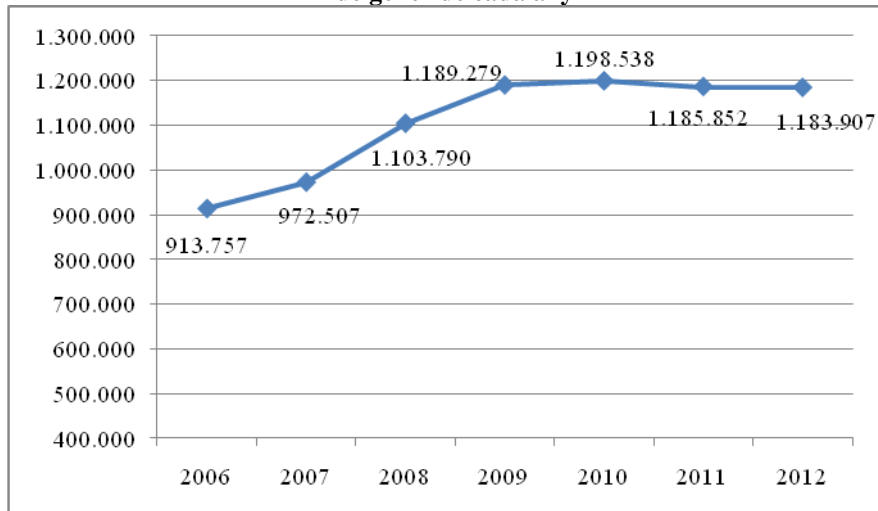
Aquestes persones que cauen del padró pels procediments que acabem de veure, poden tenir permisos de residència de llarga durada o permanents. Això significa que deixen de constar com a empadronats però, en canvi, continuen sent comptabilitzats en l'estadística de residents, de manera que si aquests processos de caiguda del padró prenen una dimensió suficient, en un context en què es redueix de forma molt important l'arribada de nous estrangers, el nombre d'estrangers amb permís de residència pot acabar sent superior al nombre d'estrangers empadronats. Això és el que succeeix amb les dades del 2011, tal com veurem més endavant.

¹ Modificació legislativa introduïda per la Llei orgànica 14/2003 de estrangeria a la Llei 7/1985 Reguladora de las Bases del Règim Local.

1.1.1. EVOLUCIÓ GENERAL I PERFILS

Com podem veure en el gràfic, l'augment continuat d'empadronats estrangers sembla aturar-se a principis del 2010 (creixement inferior a l'1%). En el padró de l'1 de gener del 2011 aquest estancament es converteix en creixement negatiu, la qual cosa significa la primera reducció d'estrangers empadronats de la història recent. Aquesta pèrdua de població estrangera continua a principis del 2012.

**Gràfic 1.1. Empadronats de nacionalitat estrangera a Catalunya.
1 de gener de cada any**

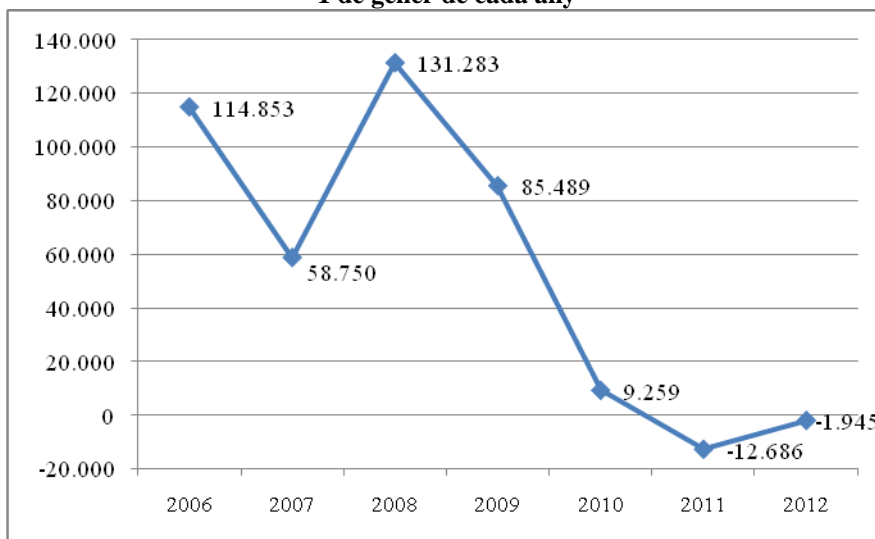

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

El gràfic 1.2, ens mostra com, a partir de l'inici del 2009, menys d'un any després de l'inici de la crisi d'ocupació a Catalunya, es redueix de forma continuada la incorporació de nous estrangers al padró d'habitants, fins que el 2011 presenta la primera pèrdua d'empadronats que, com ja hem dit, continua a l'inici del 2012, tot i que en menor proporció.

Gràfic 1.2. Variació d'empadronats de nacionalitat estrangera a Catalunya. 1 de gener de cada any

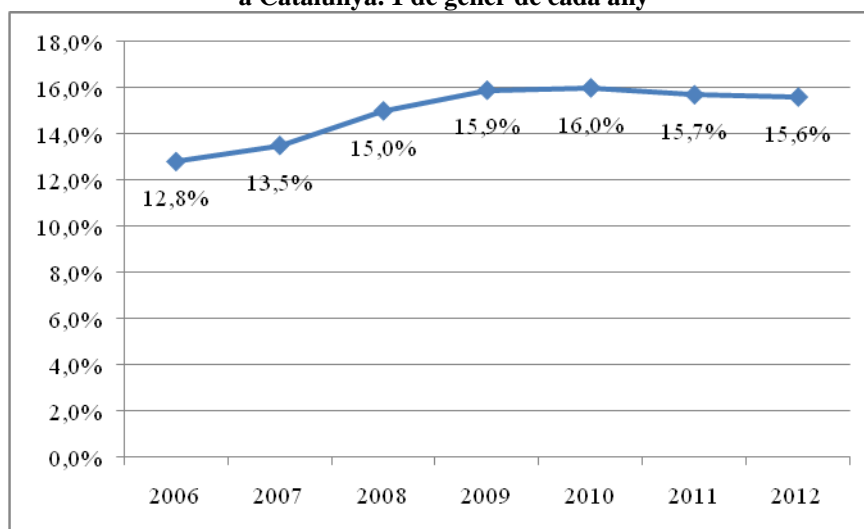

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

El Gràfic 1.3 ens mostra com el pes de la població estrangera empadronada a Catalunya es veu afectat per aquesta pèrdua d'empadronats estrangers. El percentatge d'estrangers va augmentar 5,6 punts en el període 2005 – 2010, en un procés sostingut. En canvi, entre el 2010 i el 2012 es produeix una reducció de 4 dècimes.

Gràfic 1.3. Evolució del percentatge d'empadronats de nacionalitat estrangera a Catalunya. 1 de gener de cada any

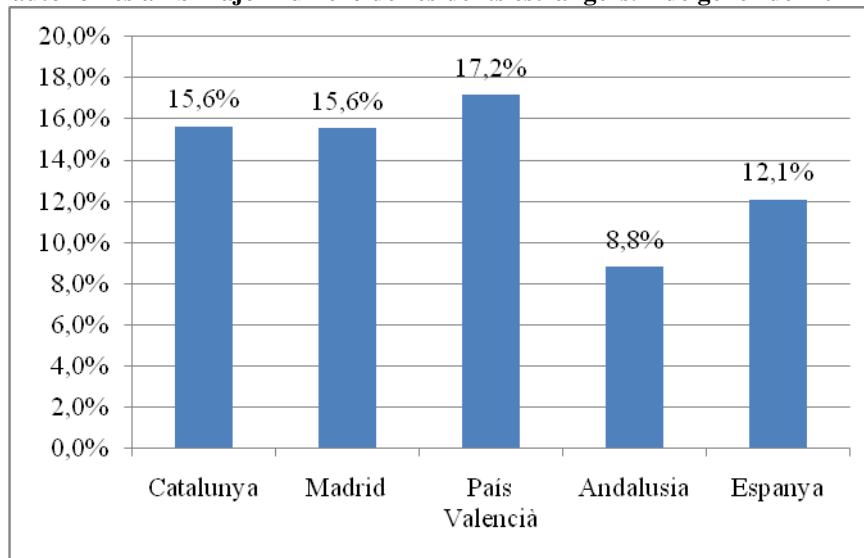

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

A continuació presentem en el Gràfic 1.4 una comparativa del pes dels estrangers empadronats en el total d'Espanya i les quatre comunitats autònomes amb més estrangers.

Gràfic 1.4. Percentatge d'empadronats estrangers sobre el total d'empadronats a les 4 comunitats autònomes amb major número de residents estrangers. 1 de gener del 2012*

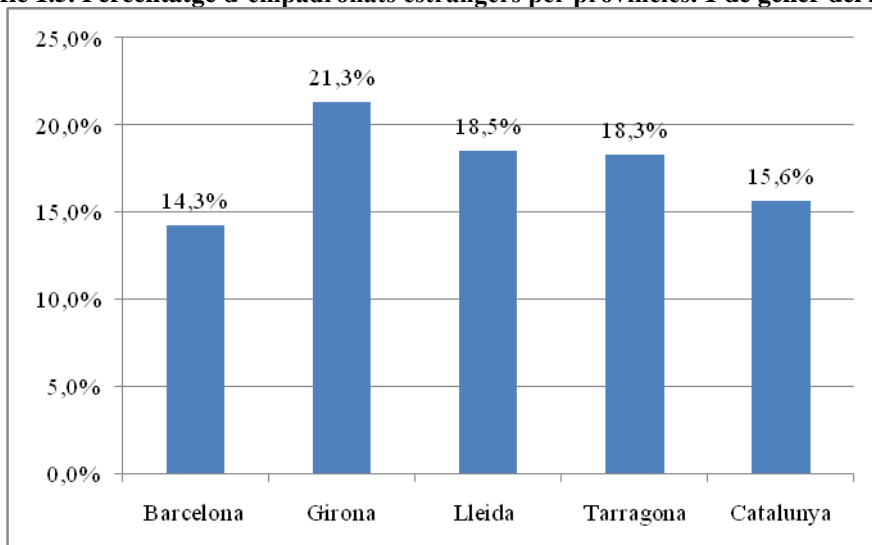
*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Hi podem observar que Catalunya, malgrat ser la comunitat autònoma amb més estrangers, ocupa el segon lloc pel que fa al percentatge d'estrangers per habitant juntament amb Madrid, que l'any anterior presentava 7 dècimes més. Totes dues se situen més de tres punts per sobre de la mitjana espanyola. La Comunitat Valenciana és la comunitat autònoma amb més estrangers empadronats per habitant, amb 1,6 punts per sobre de Madrid i Catalunya. Andalusia presenta un percentatge de residents estrangers molt inferior.

En l'àmbit territorial de Catalunya, el Gràfic 1.5 ens mostra les diferències en la presència d'estrangers per províncies. Hi podem observar que Girona és la que té més presència relativa d'estrangers, 5,7 punts per sobre de la mitjana catalana i més de 9 per sobre de l'espanyola. A Girona la segueixen Lleida (2,8 punts per sota) i finalment Tarragona amb 3 punts menys que Girona. Barcelona presenta el percentatge més baix, més d'un punt per sota de la mitjana catalana.

Gràfic 1.5. Percentatge d'empadronats estrangers per províncies. 1 de gener del 2012*

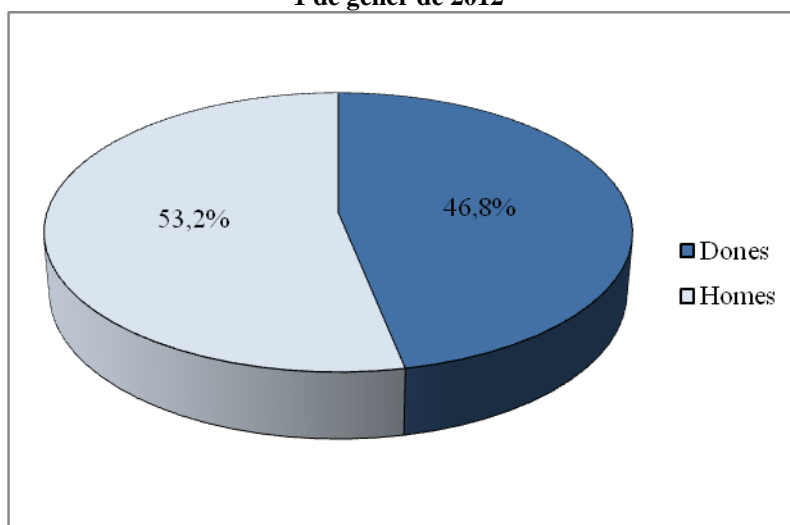

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Si analitzem la distribució d'empadronats estrangers a Catalunya per sexes, reflectida al Gràfic 1.6, veiem que la proporció de dones és inferior a la dels homes. No obstant això, cal contextualitzar aquesta diferència de 6,4 punts a favor dels homes, tot observant el Gràfic 1.7.

Gràfic 1.6. Distribució per sexes dels estrangers empadronats a Catalunya 1 de gener de 2012*

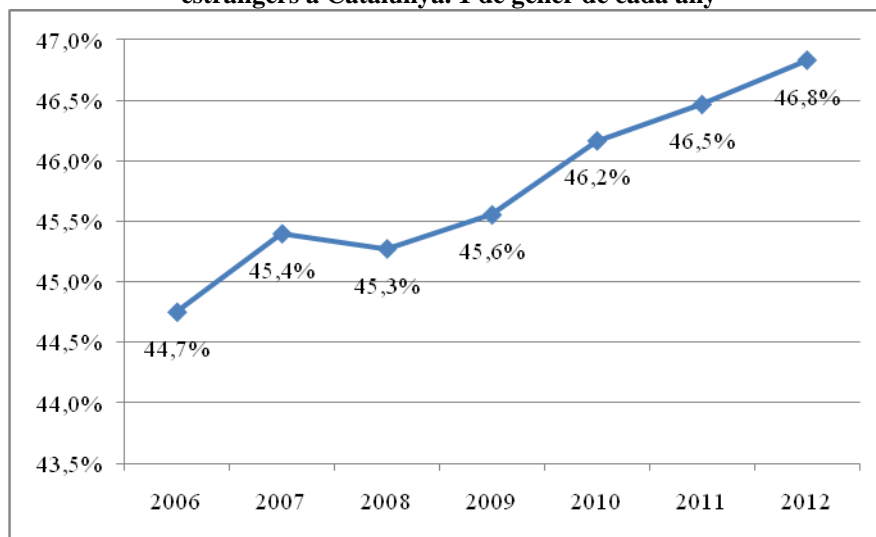

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

En el període que va de l'any 2006 al 2012, es passa d'una presència del 44,7% de dones a l'actual, de 46,8%. Així doncs, al llarg d'aquests sis anys i de forma ininterrompuda, el percentatge de dones ha augmentat en 2,1 punts percentuals. Malgrat aquesta tendència a l'alça en la proporció de dones dins del col·lectiu immigrant, no cal oblidar que la seva presència en el total de residents, encara és inferior a la dels homes.

Gràfic 1.7. Evolució de la proporció de dones estrangeres residents sobre el total de residents estrangers a Catalunya. 1 de gener de cada any

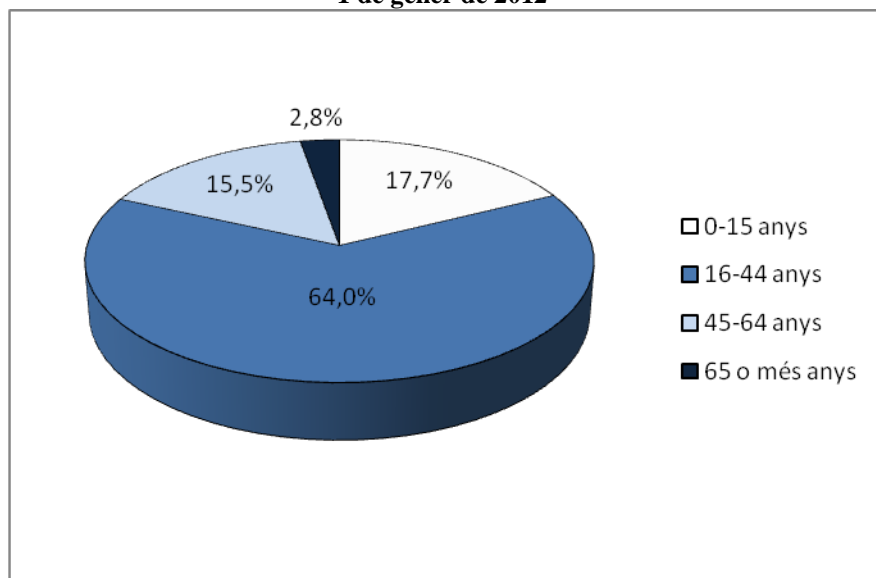

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Pel que fa a les edats, el gràfic mostra que, si sumem els dos trams d'edat centrals, tenim que gairebé el 80% dels estrangers empadronats estan en edat de treballar. El pes dels majors de 64 anys és molt baix.

Gràfic 1.8. Distribució per edats dels estrangers empadronats a Catalunya 1 de gener de 2012*

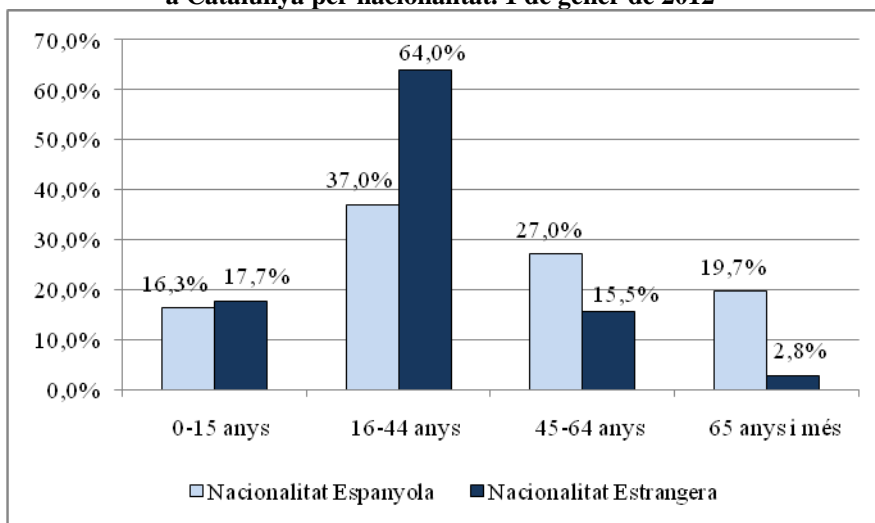
*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Aquesta estructura d'edats contrasta amb la de la població de nacionalitat espanyola. Com es pot observar al Gràfic 1.9 la població estrangera és més jove. La major part dels estrangers es concentren en la franja d'edat dels 16 als 44 anys, on presenten un percentatge de població 27 punts superior al que presenta la població espanyola, el seu percentatge en el tram de més de 64 anys és una setena part del que presenten els

autòctons, mentre que mostren un percentatge lleugerament superior en el grup més jove.

Gràfic 1.9. Distribució comparada de l'estructura d'edats dels empadronats a Catalunya per nacionalitat. 1 de gener de 2012*

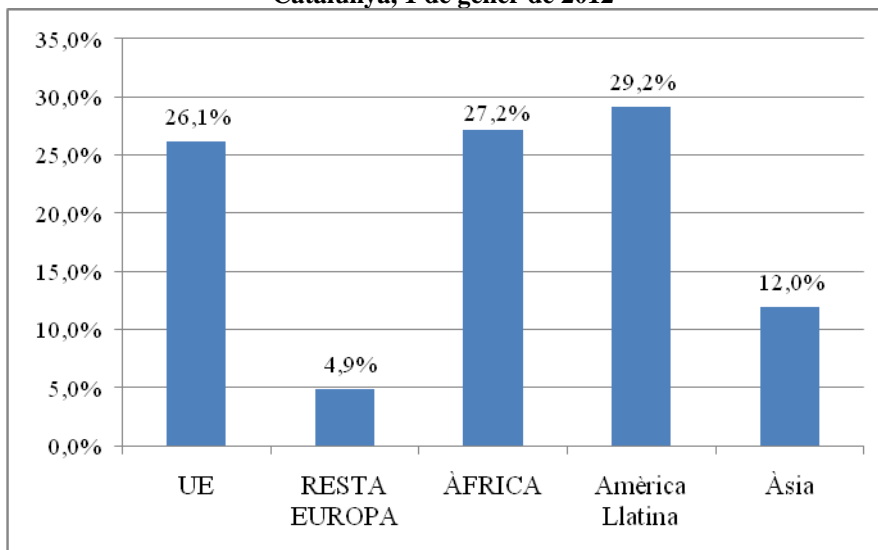
*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

1.1.2. EMPADRONATS SEGONS L'ORIGEN

Per zones d'origen dels estrangers, els llatinoamericans són el grup més nombrós a Catalunya. Els segueixen els africans i els comunitaris, per aquest ordre.

Gràfic 1.10. Distribució dels empadronats estrangers per zones d'origen. Catalunya, 1 de gener de 2012*

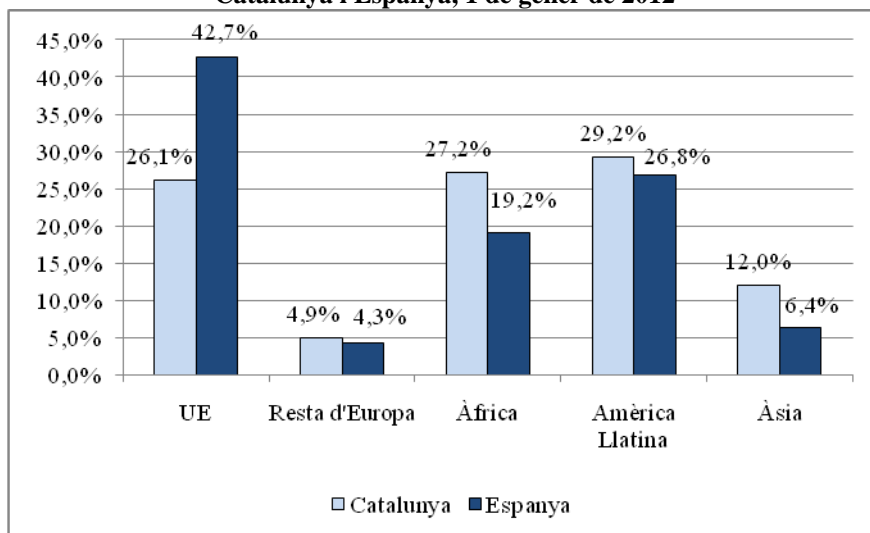

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Si comparem aquests percentatges amb els que presenta la mitjana espanyola, veiem que, proporcionalment parlant, a Catalunya la presència de comunitaris és molt inferior a la que tenen a Espanya i per tant la resta, és a dir, els extracomunitaris, tenen en conjunt una presència molt superior a Catalunya (el 74,3% pel 58,3% a Espanya).

Gràfic 1.11. Distribució dels empadronats estrangers per zones d'origen a Catalunya i Espanya, 1 de gener de 2012

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Dels extracomunitaris la diferència més important la trobem en els africans i els asiàtics. Això és deu a la diferent presència de marroquins, els quals formen el col·lectiu més important a Catalunya, i també en la proporció de pakistanesos, molt superior a la que hi ha en cap altre comunitat autònoma.

En la següent taula es pot observar com a principis del 2012 i en termes interanuals, el col·lectiu llatinoamericà s'ha reduït per segon any consecutiu, mentre que la resta de col·lectius augmenten.

Taula 1.1. Variació interanual d'empadronats estrangers per zones d'origen. 1 de gener de 2012*

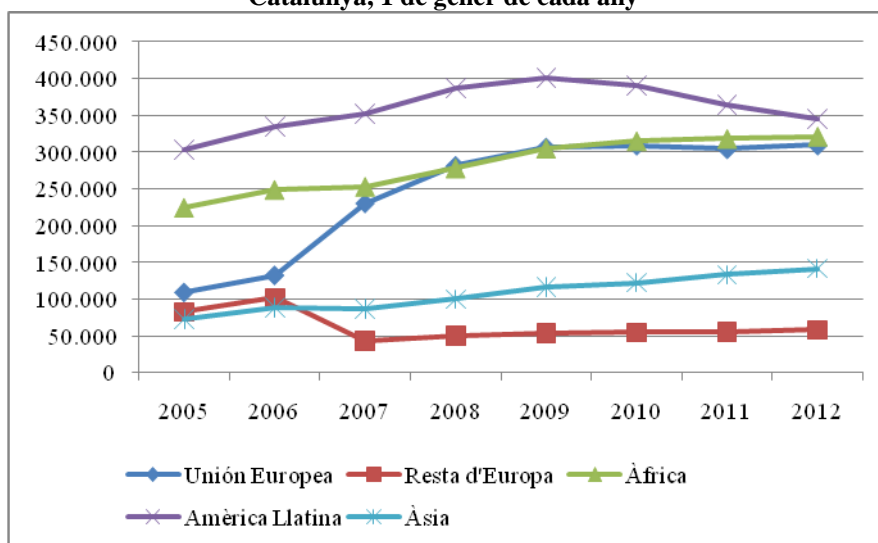
	UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica Llatina	Àsia
Variació	5.007	2.612	3.292	-18.874	8.587
% de variació	1,6%	4,7%	1,0%	-5,2%	6,4%

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

El Gràfic 1.12 ens mostra la tendència dels darrers 8 anys. Podem veure que la reducció dels llatinoamericans comença en l'inici del 2010 i continua dos anys després. Els comunitaris, que van patir una reducció en el 2011, tornen a créixer en el darrer any.

Gràfic 1.12. Evolució dels empadronats estrangers per zones d'origen Catalunya, 1 de gener de cada any*

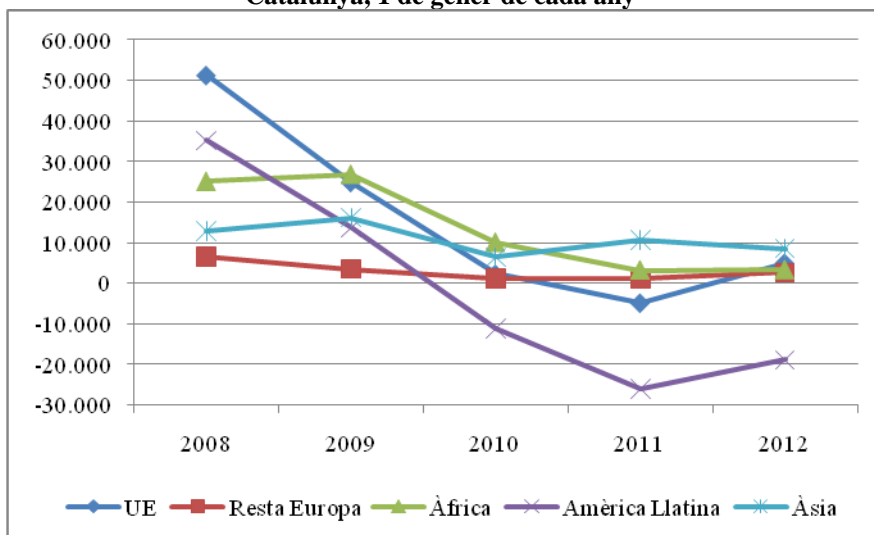

*Les dades del 2011 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Els darrers 4 anys, només els asiàtics experimenten un creixement clar, de fet, si observem la tendència de la incorporació de nous empadronats des del 2008 que ens mostra el Gràfic 1.13, la reducció de nous empadronats és continuada fins el 2011 en tots els col·lectius excepte en els asiàtics. En el 2012 tots els col·lectius semblen recuperar-se excepte els llatinoamericans.

Gràfic 1.13. Variació interanual d'empadronats estrangera per zones d'origen. Catalunya, 1 de gener de cada any*

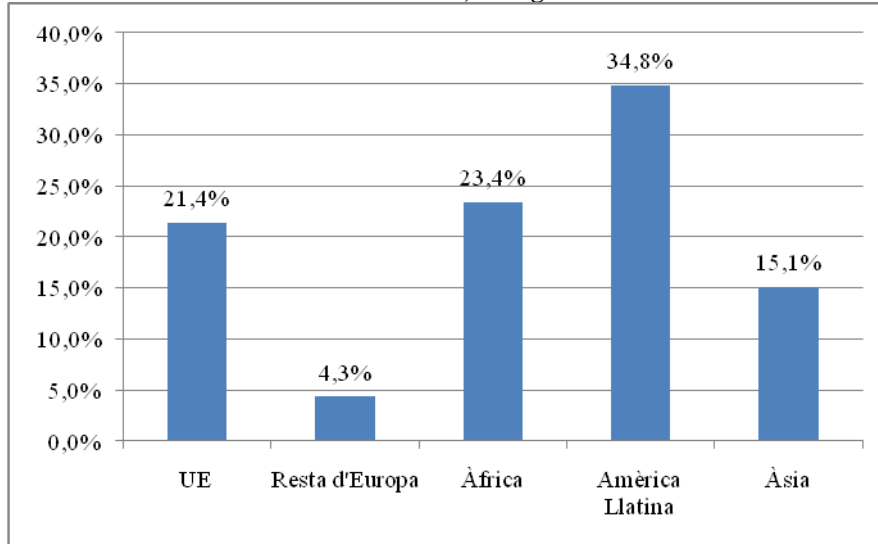
*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

D'altra banda es constaten diferències territorials substancials en la distribució dels col·lectius estrangers. A la província de Barcelona, el col·lectiu més important amb diferència és el llatinoamericà, amb més de 5 punts per sobre del seu pes en el total de

Catalunya (29,2%). Proporcionalment la província de Barcelona té menys africans i comunitaris, i més asiàtics que la mitjana catalana.

Gràfic 1.14. Distribució dels empadronats estrangers per zones d'origen. Província de Barcelona, 1 de gener de 2012*

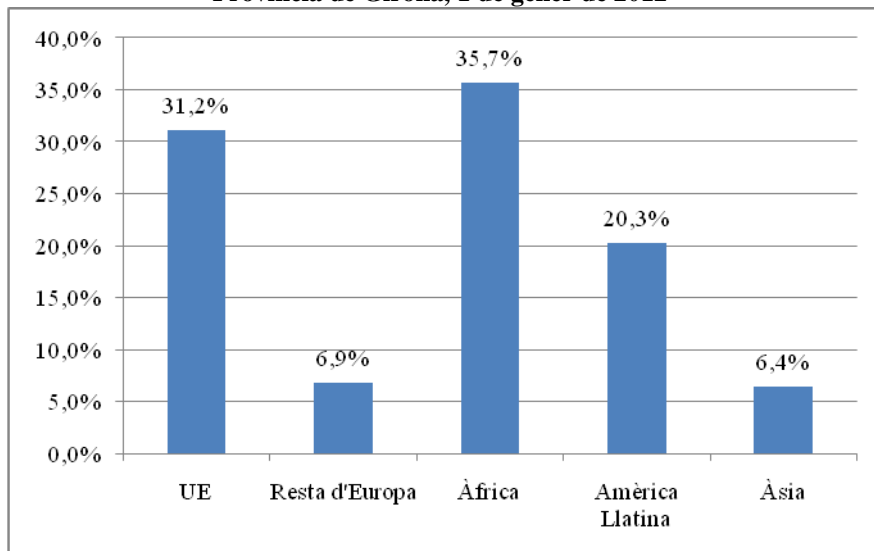

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

A Girona, es dona gairebé la situació contrària. En relació a la mitjana catalana, la província de Girona té més africans i menys llatinoamericans, asiàtics i europeus no comunitaris, en canvi el seu percentatge de comunitaris és superior.

Gràfic 1.15. Distribució dels empadronats estrangers per zones d'origen. Província de Girona, 1 de gener de 2012*

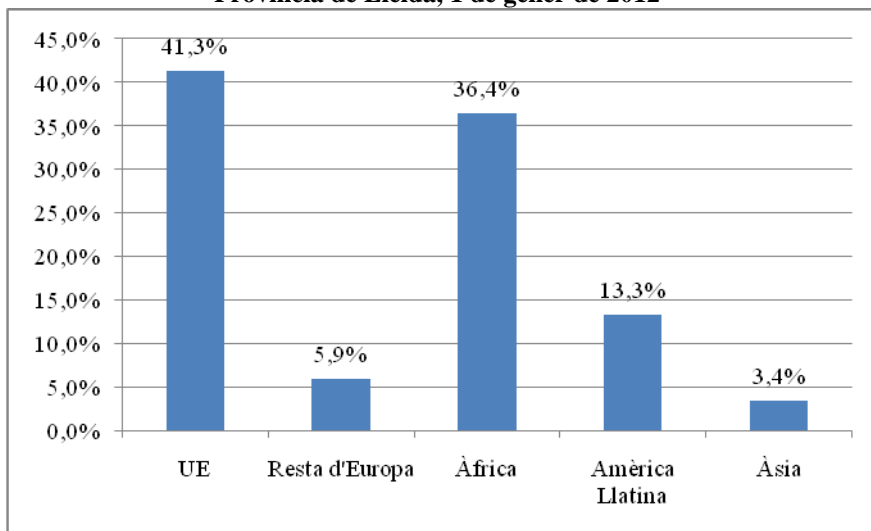

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

A Lleida destaca el molt alt percentatge de comunitaris, més de 15 punts per sobre de la mitjana, l'alt percentatge d'africans (9,2 punts més) i el molt baix percentatge de llatinoamericans (menys de la meitat que en el total de Catalunya).

Gràfic 1.16. Distribució dels empadronats estrangers per zones d'origen. Província de Lleida, 1 de gener de 2012*

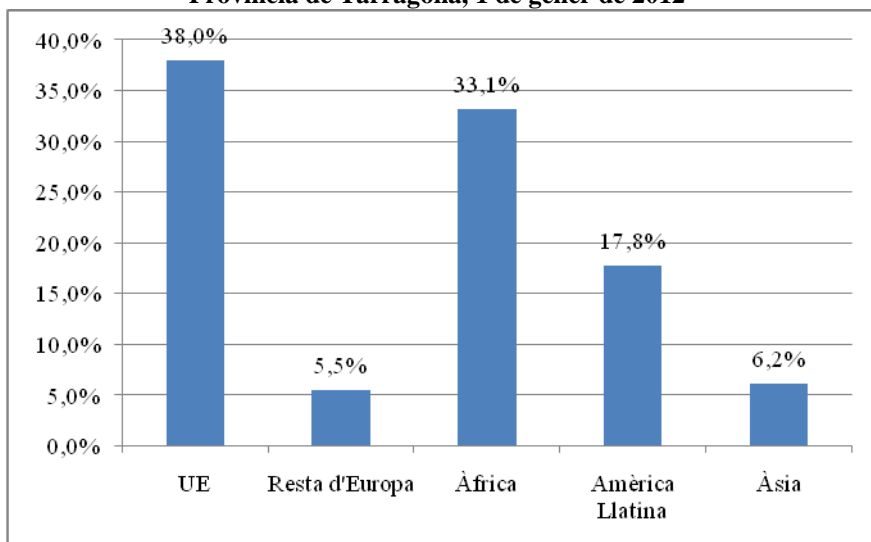

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

El cas de Tarragona és molt semblant al de Lleida, amb un protagonisme clar de comunitaris i africans d'una banda, i un baix percentatge de llatinoamericans i asiàtics en comparació amb la mitjana catalana.

Gràfic 1.17. Distribució dels empadronats estrangers per zones d'origen. Província de Tarragona, 1 de gener de 2012*

*Les dades són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

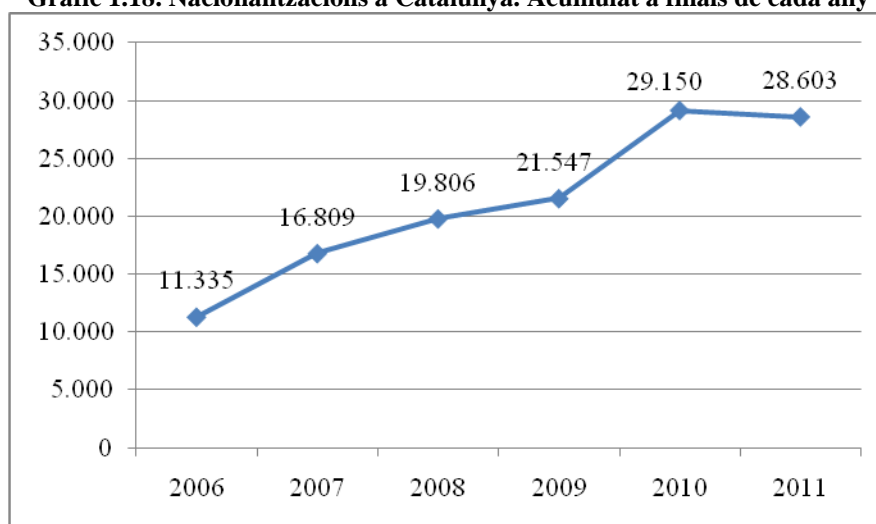
1.1.3. LES NACIONALITZACIONS

En l'informe del 2010 ja varem incloure l'anàlisi del fenomen de les nacionalitzacions, per tal de valorar fins a quin punt aquestes influeixen en la tendència a la disminució en l'arribada d'estrangers primer, i en la disminució de la seva presència en els dos darrers anys. Aquesta línia d'anàlisi va continuar en l'informe del 2011.

La conclusió d'aquests dos anys ha estat que, si parlem del col·lectiu d'estrangers en general, el canvi de tendència en el període estudiat no ha estat pas motivat per les nacionalitzacions, tot i la seva importància en el cas d'alguns col·lectius, sinó per la crisi econòmica i el seu efecte negatiu sobre les expectatives dels immigrants.

El gràfic següent ens mostra l'evolució de les nacionalitzacions en el període que va del 2006 al 2011. Podem observar com, des del 2006 i fins el 2010, el nombre de nacionalitzacions no para de créixer. En el 2011 però es produeix la primera reducció del nombre de nacionalitzacions en 6 anys. Cal tenir en compte que la principal forma d'accés a la nacionalització és l'acumulació d'anys de residència legal al país, per això l'augment de nacionalitzacions està relacionat amb l'augment de residents estrangers a mitjà i llarg termini. Aquest pot ser el motiu pel qual es comença a reduir el nombre de nacionalitzacions. Com veurem més endavant (Gràfic 2.2), el nombre de nous residents s'ha anat reduint de manera accelerada des del 2008 fins el 2010, tot i que en el 2011 tornin a créixer, i això ha suposat una disminució del nombre de nous estrangers que generen dret a sol·licitar la nacionalitat que, en el cas dels llatinoamericans, és al cap de dos anys de residència legal a Espanya i per a la resta d'extracomunitaris és a partir dels 10 anys.

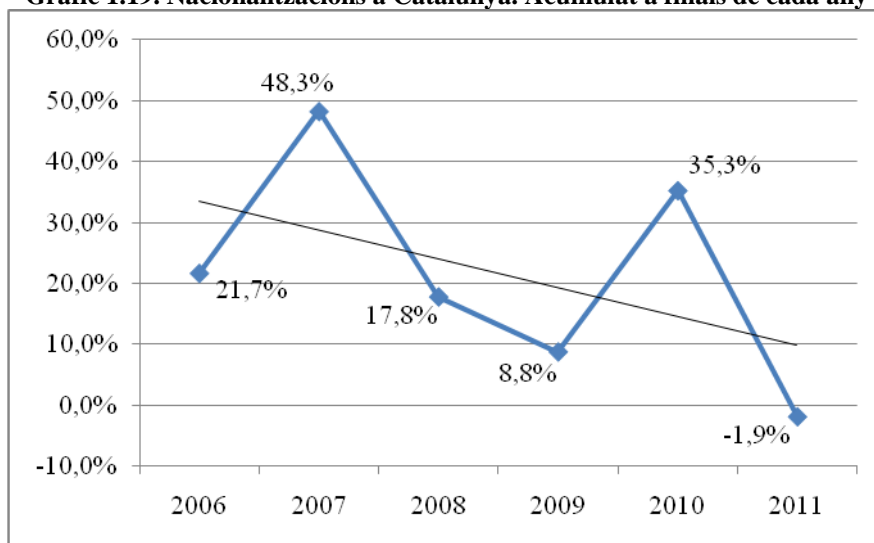
Gràfic 1.18. Nacionalitzacions a Catalunya. Acumulat a finals de cada any

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

D'altra banda, si observem el percentatge de variació interanual del 2006 al 2011, observem dos moments d'acceleració del ritme del creixement (2007 i 2010) i una tendència general a la disminució d'aquest ritme, que culmina el 2011 amb la reducció interanual ja comentada.

Gràfic 1.19. Nacionalitzacions a Catalunya. Acumulat a finals de cada any

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

El primer moment (2007) és 2 anys després de l'inici del procés extraordinari de regularització d'estrangers l'any 2005, que provoca un creixement de residents molt superior al dels anys anteriors. El segon moment (2010) es pot relacionar amb l'altre creixement extraordinari de residents que es dona el 2007 i que té a veure amb un increment del reagrupament familiar realitzat en bona part pels estrangers que van ser regularitzats dos anys abans.

La Taula 1.2 ens mostra el nombre de nacionalitzacions en el període de 2006 a 2011 segons la zona d'origen. Com es pot observar, el comportament entre les dues col·lectivitats més presents al nostre país, pel que fa a nacionalitzacions, és força diferent. Els africans presenten un nombre de nacionalitzacions relativament estable durant tot el període, mentre que el nombre de nacionalitzacions de llatinoamericans no para de créixer fins el 2010. En el 2011, per primer cop, hi ha una reducció de nacionalitzacions de llatinoamericans, que marca la reducció general de nacionalitzacions.

Taula 1.2. Nombre de nacionalitzacions per zones d'origen. Catalunya. Anys 2006-2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UE	95	176	185	154	198	243
Resta Europa	178	162	221	198	239	235
Àfrica	2.332	3.980	4.296	3.640	5.103	6.672
Amèrica Llatina	8.148	11.592	14.195	14.873	22.755	20.457
Àsia	562	863	866	673	833	970
Altres					22	26
Total	11.335	16.809	19.806	21.547	29.150	28.603
Total Extracomunitaris	11.240	16.633	19.621	21.393	28.952	28.360

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

El motiu d'aquestes diferències tan accentuades es troba en el diferent tractament que dóna el Codi Civil –en el seu article 22, modificat per la Llei 36/2002– a l'hora d'obtenir la nacionalitat per residència. Citem textualment: “per a la concessió de la nacionalitat per residència es requereix que aquesta hagi durat deu anys. Seran suficients [...] dos anys quan es tracti de nacionals d'origen de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal o de sefardites”.

Així doncs, aquesta major facilitat que té un llatinoamericà a l'hora d'accedir a la nacionalitat espanyola, en necessitar només dos anys de residència per iniciar els tràmits, comparada amb els deu anys que s'exigeix a la resta d'estrangers, explica per què les xifres de llatinoamericans nacionalitzats són tan superiors en els darrers anys del període, atès que han anat generant dret a nacionalitzar-se molt més ràpid que la resta de col·lectius. Aquesta circumstància també explica el fet que són els llatinoamericans els que marquen les tendències en aquest fenomen, tal com podem veure en la Taula 1.3. Els llatinoamericans representen gairebé les tres quartes parts del total de nacionalitzacions del 2011, amb una taxa de nacionalitzacions superior al 5%. D'aquí la importància del fet que les nacionalitzacions de llatinoamericans en el 2011 hagin disminuït un 10% respecte l'any anterior.

Taula 1.3. Nacionalitzacions per zones d'origen. Variació interanual, pes relatiu i taxa de nacionalitzacions. Catalunya, any 2011

	Nacionalitzacions	% sobre total	% Variació	taxa de nacionalitzacions*
UE	243	0,8%	22,7%	0,1%
Resta Europa	235	0,8%	-1,7%	0,4%
Àfrica	6.672	23,3%	30,7%	2,1%
Amèrica Llatina	20.457	71,5%	-10,1%	5,6%
Àsia	970	3,4%	16,4%	0,7%
Altres	26	0,1%	18,2%	0,4%
Total	28.603	100,0%	-1,9%	2,4%
Extracomunitaris	28.360	99,2%	-2,0%	3,2%

*Pes percentual dels nacionalitzats durant el 2011 sobre el total dels empadronats estrangers a l'inici de l'any.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración* i *Padró Continu d'Habitants del Instituto Nacional de Estadística (INE)*.

Per saber fins a quin punt l'evolució de les nacionalitzacions incideix en la reducció de població estrangera podem comparar l'evolució dels empadronats estrangers amb la dels empadronats nascuts a l'estranger. Amb aquest objectiu, la Taula 1.4 i el Gràfic 1.20, ens mostren com l'evolució dels empadronats nascuts fora d'Espanya és paral·lela a la dels empadronats amb nacionalitat estrangera durant la major part del període. Òbviament, el contingent de nascuts fora d'Espanya ofereix sempre unes xifres superiors, perquè inclou els nacionalitzats, però l'evolució és pràcticament idèntica fins el 2010.

En el 2011 es produeix una caiguda més important dels estrangers que de la totalitat dels nascuts fora d'Espanya tot i que la tendència segueix sent la mateixa, és a dir, la població nascuda fora d'Espanya també creix menys que l'any anterior i continua la tendència de reducció del creixement que comparteix amb el nombre d'estrangers, però encara no ha entrat en creixement negatiu com sí que ha fet en canvi la població de

nacionalitat estrangera. L'any 2012 però canvia la tendència i els empadronats nascuts a l'estranger creixen per sobre dels dos anys anteriors, a diferència dels empadronats de nacionalitat estrangera que continuen reduint-se, tot i que a un ritme inferior.

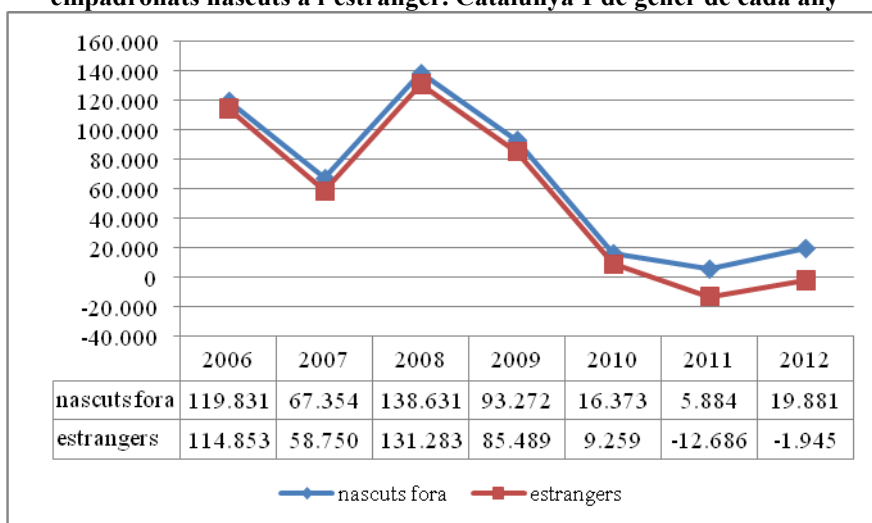
Taula 1.4. Empadronats nascuts a l'estranger i empadronats estrangers. Catalunya, 1 de gener de cada any

	Nascuts a l'estranger	Estrangers
2006	998.642	913.757
2007	1.065.996	972.507
2008	1.204.627	1.103.790
2009	1.297.899	1.189.279
2010	1.314.272	1.198.538
2011	1.320.156	1.185.852
2012	1.340.037	1.183.907

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

Gràfic 1.20. Variació comparada del creixement anual dels empadronats estrangers i els empadronats nascuts a l'estranger. Catalunya 1 de gener de cada any

*Les dades del 2012 són una estimació provisional.

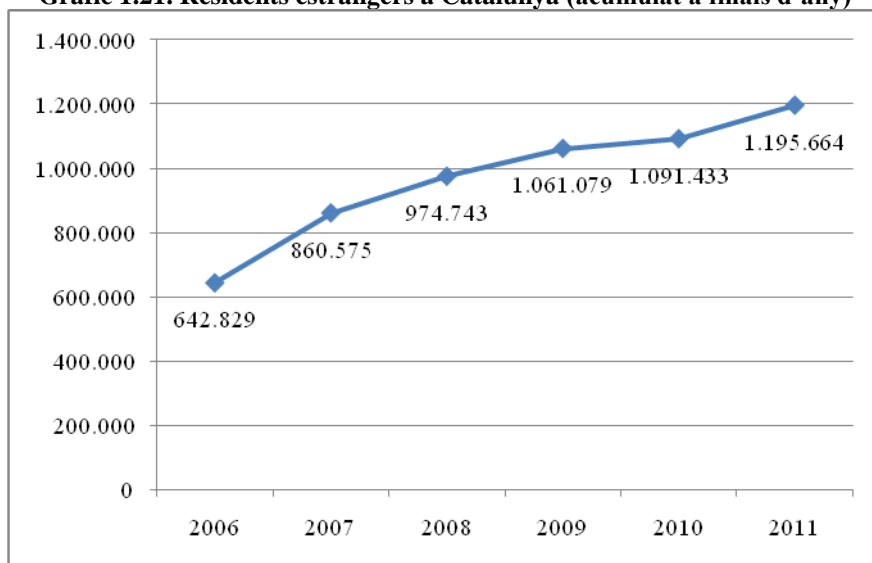
Font: Elaboració pròpia. dades del *Instituto Nacional de Estadística* (INE), Padró Continu d'Habitants.

1.2. ELS RESIDENTS ESTRANGERS A CATALUNYA

1.2.1. EVOLUCIÓ GENERAL

Un cop acabat l'any 2011, el nombre d'estrangers amb certificat de registre o targeta de residència en vigor a Catalunya era de 1.195.664 persones, cosa que suposa un creixement de 104.231 residents estrangers en relació a l'any 2010. El Gràfic 1.21 ens permet veure en perspectiva l'evolució dels residents estrangers a Catalunya entre els anys 2006 i 2011. Es pot constatar que hi ha un creixement sostingut en el temps, de la mateixa manera que la tendència a la desacceleració que s'inicià l'any 2008 canvia en el 2011.

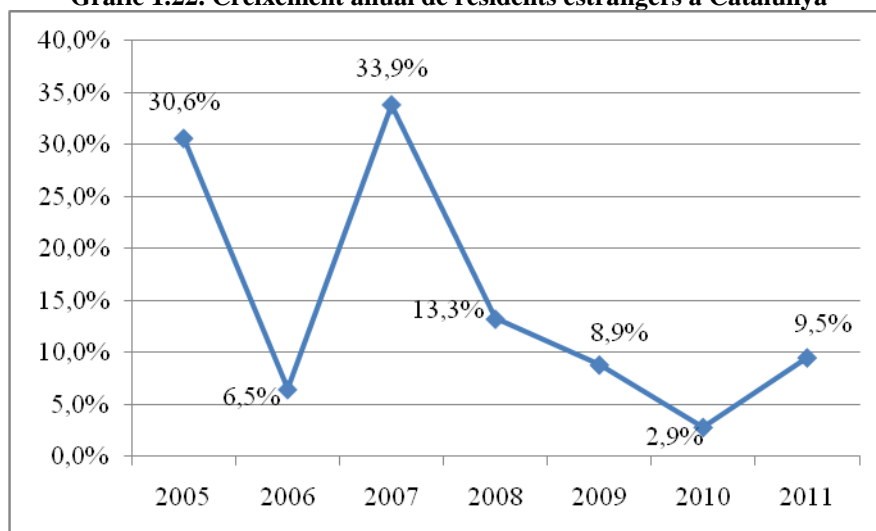
Gràfic 1.21. Residents estrangers a Catalunya (acumulat a finals d'any)

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

En aquest sentit, el Gràfic 1.22 ens mostra com el 2010 va presentar el creixement més baix, en termes relatius, des del 2005, fins i tot per sota de l'any 2006.

Gràfic 1.22. Creixement anual de residents estrangers a Catalunya

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

Si tenim en compte que el 2006 va tenir un comportament marcat per la concentració de permisos de residència en el 2005 a causa del procés extraordinari de regularització², encara és més significativa la reducció de creixement que presenta el 2010. Durant el 2011 però la tendència a la reducció del creixement canvia i es produeix un increment superior al que es va produir en el 2009.

Els motius d'atorgament del permís ens donen una idea dels processos d'assentament que està seguint la població estrangera. En aquest sentit la Taula 1.5 presenta la distribució dels residents extracomunitaris per motiu de l'atorgament del permís.

Taula 1.5. Residents del règim general segons motiu d'atorgament del permís de residència. Any 2011

	Residents 2011	% sobre el total	Variació interanual
Treball per compte d'altri	101.428	13,2%	-4,82%
Treball per compte propi	708	0,1%	9,94%
Residència no lucrativa	29.963	3,9%	-35,53%
Reagrupament familiar	76.362	9,9%	8,32%
Arrelament	20.979	2,7%	32,59%
Residència de llarga durada	541.060	70,2%	16,13%
Total	772.241	100,0%	9,34%

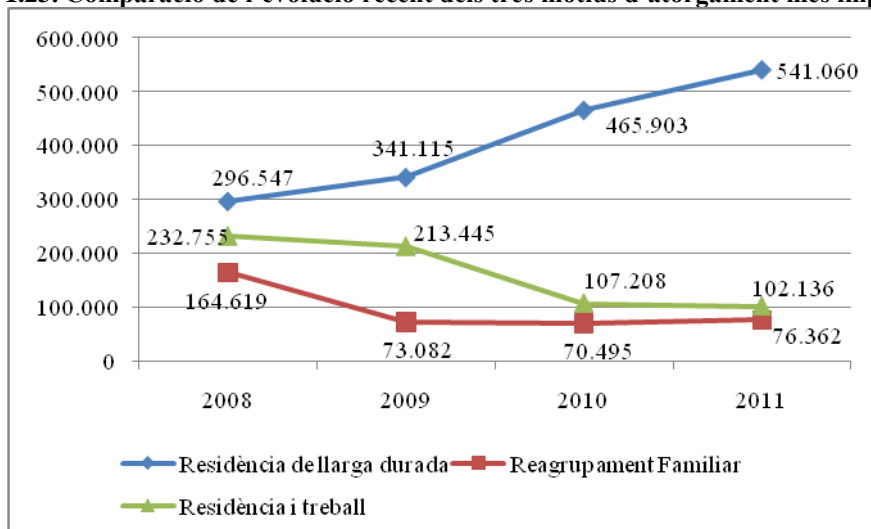
Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

El següent gràfic ens mostra l'evolució recent dels tipus de motiu per obtenir el permís de residència. En el gràfic hem sumat els permisos de treball per compte d'altri i els de treball per compte propi creant un tipus únic que hem anomenat de *Residència i Treball*. Observem com la residència de llarga durada porta tres anys creixent mentre que els altres dos tipus de permís es redueixen fins el 2010. En el 2011, els permisos per reagrupament familiar tornen a créixer.

El permís de Residència i Treball per compte d'altri o propi, és un permís per a immigrants que acaben d'arribar, el de Llarg Durada està associat a l'assentament a la nova societat. El fet que el primer disminueixi i el segon creixi mostra la caiguda de l'arribada de nous estrangers.

² Garrell Ballester, D. (dir.). *Inserció laboral de la població immigrada a Catalunya: informe 2007*. Barcelona: CERES, 2008. Com es diu en aquest estudi, la major part de permisos es concentren al 2005 i principis del 2006, quan en condicions normals s'hauria d'haver repartit entre el 2005 i tot el 2006. D'aquí aquesta caiguda de la variació interanual.

Gràfic 1.23. Comparació de l'evolució recent dels tres motius d'atorgament més importants

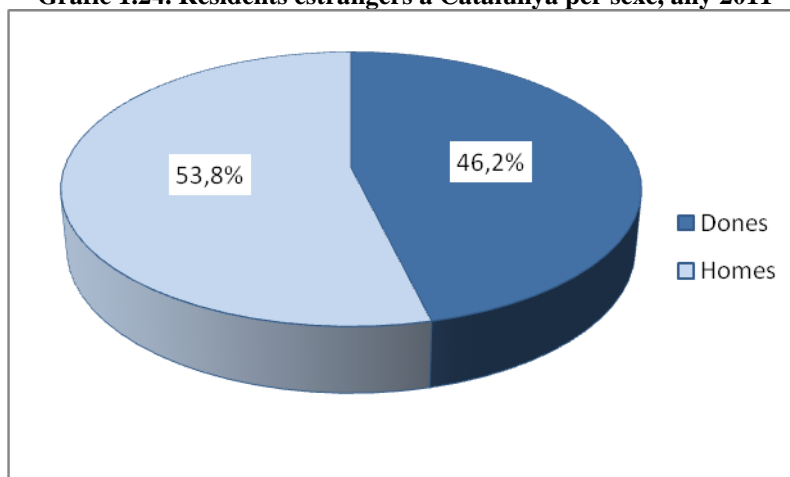

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

1.2.2. EL PERFIL DELS RESIDENTS

El Gràfic 1.24, ens mostra la distribució dels residents estrangers a Catalunya per sexes. Les dones representen el 46,2% enfront del 53,8% dels homes. En nombres absoluts estem parlant de 643.553 homes i 552.111 dones.

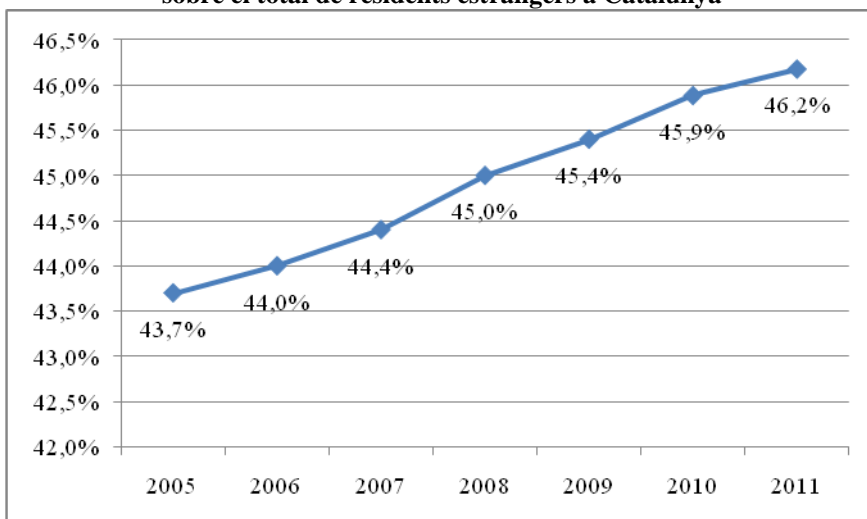
Gràfic 1.24. Residents estrangers a Catalunya per sexe, any 2011

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

Això no obstant, cal contextualitzar aquesta diferència de 7,6 punts a favor dels homes, tot observant el Gràfic 1.25. Entre els anys 2005 i 2011, es passa d'una presència del 43,7% de dones a l'actual, del 46,2%. Així doncs, al llarg d'aquests sis anys i de forma ininterrompuda, el percentatge de dones ha augmentat 2,5 punts percentuals. Malgrat aquesta tendència a l'alça en la proporció de dones dins del col·lectiu immigrant, no cal oblidar que la seva presència en el total de residents, encara és inferior a la dels homes.

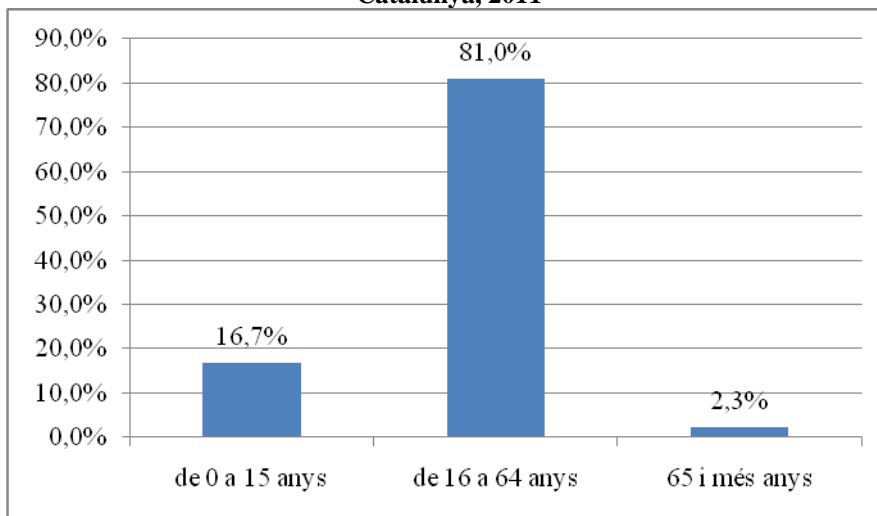
Gràfic 1.25. Evolució de la proporció de dones estrangeres residents sobre el total de residents estrangers a Catalunya

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

En quant a les edats, el Gràfic 1.26. ens mostra una molt alta concentració en el tram d'edats normalment actives (16 a 64 anys) amb un percentatge del 81,0%. Recordem que en el cas dels empadronats aquest percentatge és molt semblant (79,5%).

Gràfic 1.26. Distribució dels residents estrangera per edats, en relació a l'activitat. Catalunya, 2011

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

La Taula 1.6, ens presenta la distribució dels residents estrangers a Catalunya per grans zones geogràfiques d'origen. Com podem observar, els africans són el col·lectiu majoritari seguit de prop pels llatinoamericans. Tots els col·lectius de residents experimenten increments, dels quatre amb més presència al país, el que més creix és el col·lectiu asiàtic.

Taula 1.6. Residents per zones d'origen. Catalunya, 2011

	Residents	% total	% Variació
UE	329.013	27,5%	8,7%
Resta Europa	40.389	3,4%	10,8%
Àfrica	348.512	29,1%	8,2%
Amèrica llatina	335.321	28,0%	10,0%
Àsia	137.212	11,5%	13,8%
Amèrica del nord	4.442	0,4%	14,2%
Oceania	456	0,0%	14,6%
No Consta	319	0,0%	19,9%
Total	1.195.664	100,0%	9,5%

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

Aquestes variacions per zones no responen a moviments generals de cada zona sinó als de col·lectius de països diversos dins de cada zona. A l'hora de fer l'anàlisi dels residents estrangers per nacionalitats, hem seleccionat els deu països amb major població activa a Catalunya independentment que siguin o no extracomunitaris. Aquest ordre sobre la base de la població activa pot patir modificacions a l'hora d'analitzar els residents estrangers. És a dir, que pot diferir respecte l'ordre dels països segons el nombre de residents estrangers. Tot i això, l'estructura de les taules i els gràfics mantindrà com a referència la població activa, ja que aquest informe té com a objecte central la situació de la població immigrant en el mercat laboral de Catalunya.

Una vegada fetes aquestes consideracions metodològiques, la Taula 1.7 ens mostra el nombre de residents en funció del país d'origen. S'hi observa que, en un context de creixement general superior al de l'any anterior, destaca el creixement dels bolivians i dels pakistanesos.

Taula 1.7. Residents estrangers a Catalunya per país d'origen. Any 2011

	Residents	Percentatge sobre el total	Taxa de creixement interanual
Romania	116.433	9,7%	9,4%
Itàlia	53.233	4,5%	6,9%
Resta comunitaris	159.347	13,3%	8,7%
Total comunitaris	329.013	27,5%	8,7%
Marroc	270.513	22,6%	7,1%
Equador	80.063	6,7%	3,6%
Bolívia	41.865	3,5%	27,7%
Colòmbia	46.710	3,9%	5,5%
Argentina	23.540	2,0%	6,4%
Perú	40.206	3,4%	3,7%
República Dominicana	25.935	2,2%	10,5%
Pakistan	38.834	3,2%	18,8%
Resta Extracomunitaris	298.985	25,0%	2,8%
Total extracomunitaris	866.651	72,5%	9,9%
Total	1.195.664	100,0%	9,5%

Font: Elaboració pròpia. Dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración*.

1.2.3. LA IRREGULARITAT DE RESIDÈNCIA

En informes precedents ja hem tractat el fenomen de la immigració irregular. Hem partit de la idea que disposant de les dades de residents estrangers i les d'empadronats de nacionalitat estrangera, es podrà calcular, restant els residents dels empadronats, el nombre d'estrangers que viuen a Catalunya i a Espanya sense permís de residència i, conseqüentment, es troben en situació irregular.

Es parteix de la base que per empadronar-se –que és el que dona accés a la sanitat i a l'educació públiques– no és necessari estar en possessió del permís de residència. No obstant això, aquest càlcul presenta limitacions perquè el Padró Continu d'Habitants no reflecteix la totalitat dels moviments i com ja comentàvem a la pàgina 7, presenta alguns problemes de gestió de les dades.

En el cas de la medició de la irregularitat de residència, aquests problemes rauen bàsicament en la desaparició del padró i, per tant, de la comptabilitat padronal, d'aquells empadronats estrangers no comunitaris, sense autorització de residència permanent, que no han renovat el seu empadronament al cap de 2 anys. És el que l'INE anomena *Baixa per Caducitat*. Això significa que una persona pot tenir permís de residència de llarga durada (5 anys) i, per tant, estar inclosa en la comptabilitat de residents i, en canvi, no aparèixer en el padró, perquè no ha renovat el seu empadronament. Si això es generalitza, en un context de molt baixa entrada de nous estrangers, pot provocar que la comparació de les dues comptabilitats doni com a resultat un nombre superior de residents que d'empadronats, amb la qual cosa la taxa d'irregularitat esdevé negativa, resultat que en un principi sembla conceptualment absurd. Aquest resultat ja es va donar en el 2009 i en el 2010 amb el col·lectiu marroquí. En el 2011 es produeix amb el total dels estrangers.

Hi ha un motiu afegit per a que succeeixi això. Una anàlisi acurada de les dades de la *Estadística de Flujos Migratorios Estimados* de l'INE del 2011 ens indica que hi ha estrangers amb permís de residència que estan marxant a l'estranger. Això succeeix especialment en el cas dels africans, però també en altres col·lectius com els llatinoamericans. És a dir que, més enllà de les distorsions per la gestió de les dades del Padró, es pot estar donant la situació que realment hi hagi més residents que empadronats. Dit d'una altra manera, hi ha ciutadans estrangers que mantenen el permís de residència però no resideixen en territori espanyol. I d'altra banda, això no impedeix que hi hagi en territori català estrangers sense permís de residència, sobre els quals no podem fer cap estimació.

La Taula 1.8 ens mostra les dades a les quals fem referència per a diversos àmbits territorials. En el total d'Espanya s'observa una taxa d'irregularitat aparentment acceptable, però en el cas de Catalunya, Barcelona i Lleida, ens trobem que es comptabilitzen més residents que empadronats, la qual cosa fa que la taxa sigui negativa.

Taula 1.8. Residents i empadronats estrangers i taxa d'irregularitat a finals del 2011

	Empadronats	Residents	Diferència	Taxa d'irregularitat
Espanya	5.711.040	5.251.094	459.946	8,1%
Catalunya	1.183.907	1.195.664	-11.757	-1,0%
Barcelona	790.786	806.108	-15.322	-1,9%
Girona	162.341	160.701	1.640	1,0%
Lleida	81.780	84.221	-2.441	-3,0%
Tarragona	149.000	144.634	4.366	2,9%

Font: Elaboració pròpia, a partir de dades del *Anuario Estadístico de Inmigración de la Secretaría General de Inmigración y Emigración* i del *Padró d'Habitants del INE*.

Atesa aquesta situació, considerem que no es donen les condicions tècniques per valorar l'evolució de la irregularitat de residència.

2. ELS ESTRANGERS EN EL MERCAT DE TREBALL

2.1. PANORAMA GENERAL

La crisi que s'inicia a finals de l'any 2007 i que comença a tenir efectes sobre el mercat de treball en la segona meitat del 2008, produeix durant el 2009 un fort empitjorament de les dades de mercat de treball que afecta especialment a la població estrangera. A això cal afegir-hi una de les característiques diferenciadores d'aquest període respecte a etapes anteriors, la reducció de població estrangera en edat de treballar.

Efectivament, després d'anys en què l'augment de la presència d'immigrants va ser constant i la seva importància en el mercat de treball i el sistema productiu de Catalunya no va parar de créixer, es va entrar en una fase de contracció de la presència de població estrangera i, encara més, de pèrdua d'efectius en el mercat de treball pel que fa a l'oferta potencial i efectiva de mà d'obra. Si seguim la seqüència temporal que ens indiquen les dades, sembla que el primer que succeeix és un molt fort augment de l'atur durant l'any 2008, i una pèrdua de llocs de treball i d'afiliats a la Seguretat Social que comença a finals del 2008, fenòmens, tots dos, que es consoliden durant el 2009 i que afecten al creixement de la població amb permís de residència, el qual s'alenteix de forma molt important, perquè la principal forma d'accedir-hi és el treball i aquest s'està reduint. És però en les dades de 2009 quan apareix per primer cop una reducció de població activa i potencialment activa (16 i més anys), que pot ser el resultat d'un canvi relatiu de l'estratègia migratòria, com a resposta als efectes de la crisi econòmica, la qual afecta més al col·lectiu de treballadors estrangers que als autòctons.

Durant el 2010, l'ocupació neta gairebé s'atura, tot i que continua augmentant el nombre d'aturats a causa de l'augment de la població activa. Aquest aparent canvi en el mercat de treball es manifesta de manera molt clara en el cas dels estrangers, els quals presenten, en conjunt, unes dades interanuals millors que les de la població de nacionalitat espanyola, especialment en el cas de l'ocupació.

En el 2011 però continua la reducció de la població estrangera en edat de treballar, en un context laboral clarament més negatiu que l'any anterior. Les dades d'ocupació i d'atur recuperen les tendències negatives del 2009.

Les taules 2.1 i 2.2 ens mostren les variacions interanuals de les diferents variables estructurals del mercat de treball³ en el darrer trimestre del 2011. Hi podem veure que la reducció de població estrangera de 16 i més anys és sobretot una reducció de població activa, tot i que també es redueix una part de població inactiva.

En canvi, en el cas de la població de nacionalitat espanyola, l'augment de població en edat de treballar es tradueix en població inactiva, a la qual s'hi afegeix la reducció de població activa.

³ *Població de 16 i més anys* (o població potencialment activa): població en edat legal de treballar.

Població inactiva: població de 16 i més anys que no vol treballar.

Població activa: població de 16 i més anys que vol treballar.

Població ocupada: població activa que treballa.

Població aturada: població activa que no treballa i que està buscant feina.

La dada més important en el cas dels estrangers és la pèrdua d'ocupats (-14,2%) que combinada amb l'important augment d'aturats dibuixa una situació molt negativa en termes absoluts i també en comparació amb la situació de la població de nacionalitat espanyola.

**Taula 2.1. Variació interanual de població estrangera.
Catalunya, 4t trimestre 2011**

	Variació absoluta	Variació relativa
Població ocupada	-71.991	-14,2%
Població aturada	40.645	18,4%
Població inactiva	-15.111	-7,4%
Població activa	-31.346	-4,3%
Total 16 i més	-46.457	-5,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

**Taula 2.2 Variació interanual de població de nacionalitat espanyola.
Catalunya, 4t trimestre 2011**

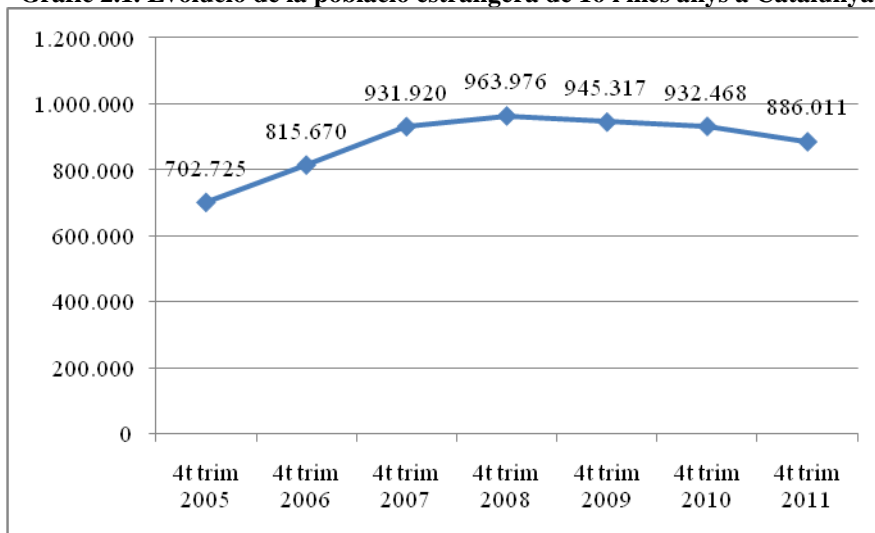
	Variació absoluta	Variació relativa
Població ocupada	-54.731	-2,1%
Població aturada	48.018	10,3%
Població inactiva	29.181	1,4%
Població activa	-6.713	-0,2%
Total 16 i més	22.468	0,4%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Des del punt de vista dels efectes d'aquestes variacions sobre el mercat de treball de Catalunya, podem dir que s'incrementa la pèrdua d'efectius pel que fa a l'oferta potencial de mà d'obra, així com també es redueix l'oferta efectiva de mà d'obra estrangera (població activa) a causa de la pèrdua de població activa tant estrangera com nacional.

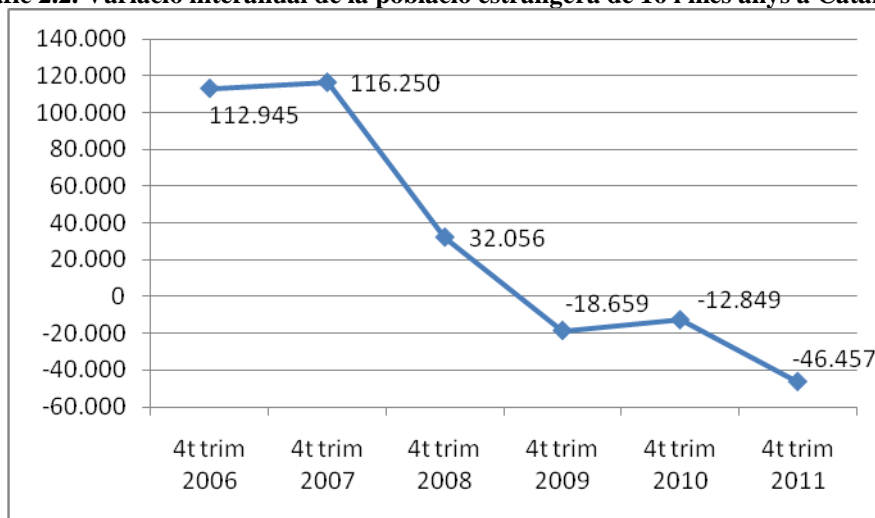
Els següents dos gràfics ens mostren l'evolució de la població potencialment activa a Catalunya entre el 2005 i el 2011. Com podem veure, l'any 2009 quan ja s'han començat a manifestar en l'ocupació els efectes de la crisi econòmica, hi ha una reducció important del creixement, fins aleshores sostingut, de la població estrangera en edat de treballar. Aquesta tendència es manté, i en el 2011 es produeix la pèrdua més important de tot el període.

Gràfic 2.1. Evolució de la població estrangera de 16 i més anys a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

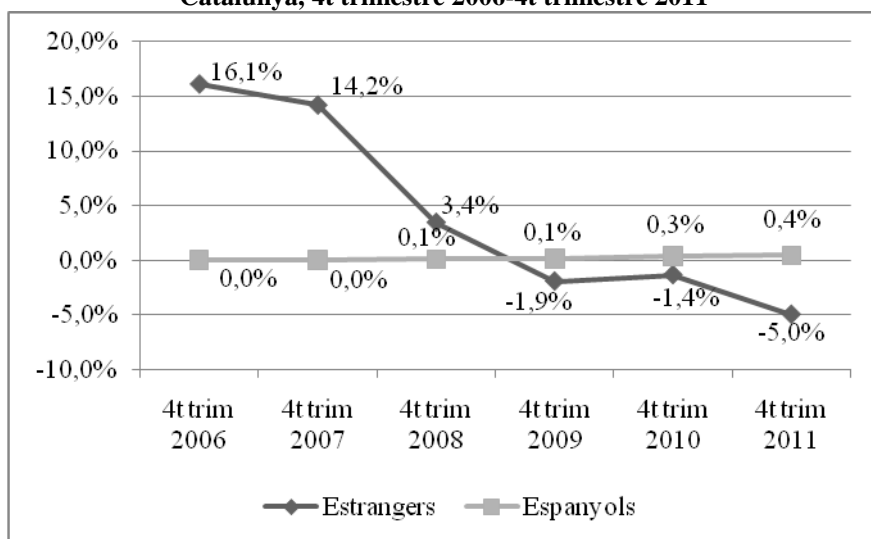
Gràfic 2.2. Variació interanual de la població estrangera de 16 i més anys a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

El següent gràfic compara la taxa de creixement de la població de 16 i més anys dels estrangers amb la de la població de nacionalitat espanyola i ens permet veure el canvi que es produeix en aquest darrer període. Mentre la població espanyola en edat de treballar es manté, la pèrdua acumulada entre el 2009 i el 2011 de població estrangera potencialment activa és del 8,3%.

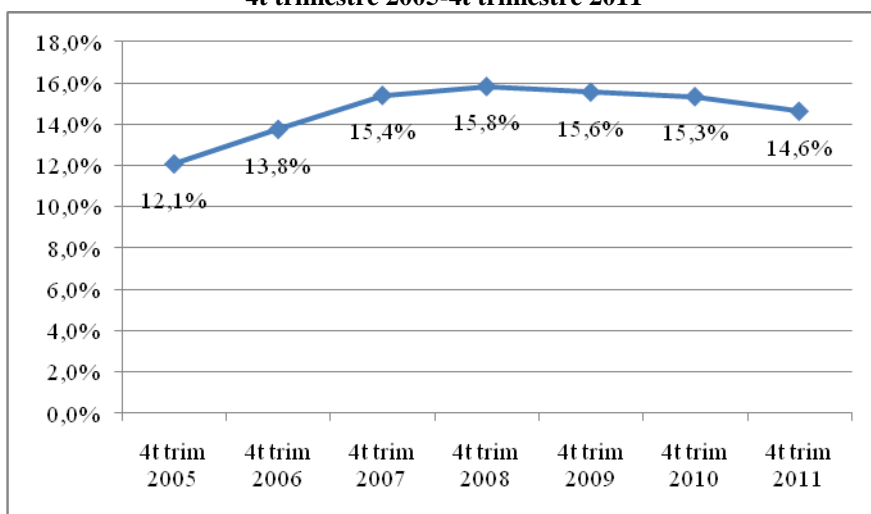
Gràfic 2.3. Evolució de la taxa de creixement de la població de 16 i més anys per nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2006-4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Finalment, el Gràfic 2.4 mostra com, com a conseqüència d'aquesta disminució de població estrangera en edat de treballar, el pes dels estrangers en el total de la població potencialment activa tendeix a reduir-se, i se situa ja en el 2011 per sota del 15%.

Gràfic 2.4. Percentatge de població estrangera de 16 i més anys a Catalunya. 4t trimestre 2005-4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Seguidament, realitzarem el mateix tipus d'anàlisi global per sexes, per trams d'edat i zona d'origen.

La població estrangera en edat de treballar està força equilibrada des del punt de vista dels sexes. Les dones representen el 51% de la població estrangera de 16 més anys i augmenten en 1 punt percentual el seu pes en el total de la població estrangera.

Les taules 2.3 i 2.4 ens mostren el diferent comportament interanual de les variables estructurals segons el sexe. Hi podem observar que la reducció de població estrangera

de 16 i més anys, que en el 2010 era deguda a la disminució d'homes, en el 2011 es reparteix entre ambdós sexes.

Taula 2.3. Dones estrangeres, 4trimestre 2011

	Variació absoluta	Variació relativa
Població ocupada	-38.540	-16,2%
Població aturada	23.058	26,9%
Població inactiva	-4.590	-3,1%
Població activa	-15.482	-4,8%
Total 16 i +	-20.072	-4,3%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Taula 2.4. Homes estrangers, 4trimestre 2011

	Variació absoluta	Variació relativa
Població ocupada	-33.452	-12,4%
Població aturada	17.587	13,1%
Població inactiva	-10.521	-18,6%
Població activa	-15.865	-3,9%
Total 16 i +	-26.386	-5,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Aquestes pèrdues d'efectius potencialment actius tenen característiques diferents segons cada sexe. La diferència que crida més l'atenció és la important pèrdua de població inactiva en el cas dels homes (-18,6%). En el cas de les dones en canvi, la reducció de població en edat de treballar es tradueix principalment en pèrdua de població activa, també destaca l'important creixement de la població femenina aturada, que dobla en termes relatius l'increment dels homes aturats.

Pel que fa a les edats, i en dades absolutes, cal destacar la pèrdua d'efectius dels joves d'entre 20 i 30 anys la pèrdua de població activa i ocupada en el mateix tram d'edats i l'augment d'aturats en el tram de 31 a 44 anys.

Taula 2.5. Variació interanual per edats de la població estrangera a Catalunya segons la relació amb el mercat de treball. 4t trimestre 2011

	Població de 16 i més anys	Població Inactiva	Població Activa	Població Ocupada	Població Aturada
16 a 19 anys	-5.504	-1.923	-3.581	-272	-3309
20 a 30 anys	-43.477	-9.721	-33.756	-47.483	13.727
31 a 44 anys	-5.326	7.772	-13.098	-30.625	17.527
45 a 54 anys	1.477	-5.745	7.222	1.168	6.054
55 a 64 anys	10.955	-1.181	12.136	5.879	6.257
65 i més anys	-4.583	-4.313	-270	-659	389

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Per zones d'origen, la Taula 2.6 ens mostra que només augmenta la presència d'asiàtics i especialment africans. Els europeus, especialment els comunitaris, presenten una important reducció de població en edat de treballar i també en la resta de variables.

La reducció de llatinoamericans està protagonitzada sobretot pels actius i els ocupats. Els asiàtics guanyen més inactius que actius i més ocupats que aturats, però també

guanyen més actius que ocupats. El col·lectiu africà que és el que creix més guanya més actius que inactius i d'aquest nous actius la gran majoria són aturats.

Taula 2.6. Variació interanual per zones d'origen de la població estrangera segons la relació amb el mercat de treball a Catalunya. 4t trimestre 2011

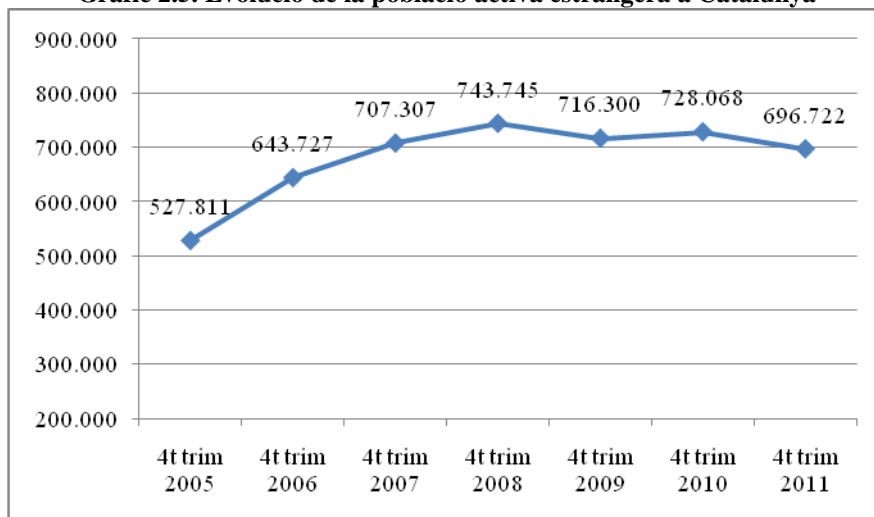
	Població de 16 i més anys	Població Inactiva	Població Activa	Població Ocupada	Població Aturada
Unió Europea	-58.103	-20.654	-37.449	-31.749	-5.700
Resta d'Europa	-11.248	-3.763	-7.485	-4.635	-2.850
Amèrica Llatina	-30.609	-8.642	-21.967	-37.189	15.222
Àsia	7.015	5.285	1.730	1.223	507
Àfrica	49.264	12.526	36.738	2.702	34.036

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

2.2. L'ACTIVITAT DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA

En el període 2003-2008, la població activa estrangera va créixer en més de 398.106 persones. Durant l'any 2009 però es produeix, per primer cop en els darrers anys, una davallada de la població activa estrangera. A finals del 2009 hi ha a Catalunya 27.445 estrangers actius menys que en el mateix període de l'any anterior. En el 2010 sembla que la tendència es pot trencar però en el 2011 continua la reducció d'actius estrangers amb la pèrdua més important de tot el període. (Gràfic 2.6.)

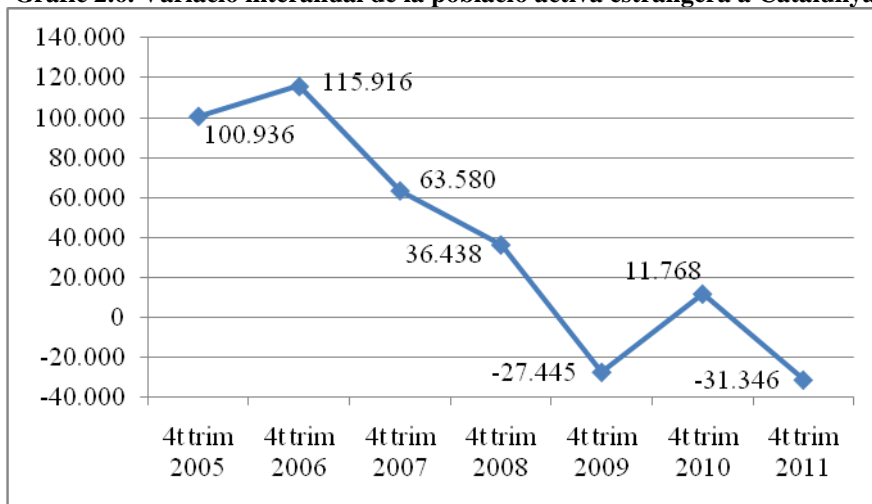
Gràfic 2.5. Evolució de la població activa estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Pel que fa al ritme de creixement, tal com veiem al Gràfic 2.7. en el 2007 es produeix una reducció important del creixement d'actius que continua fins que en el 2009 es converteix en la primera pèrdua de població activa estrangera. En el 2010 es produeix una certa recuperació, que no es consolida en el 2011, quan es reprèn la tendència negativa anterior.

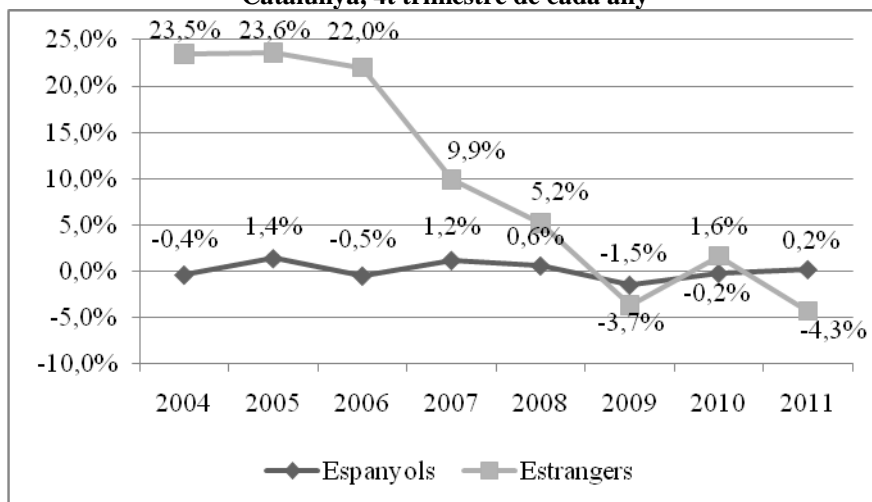
Gràfic 2.6. Variació interanual de la població activa estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

S'observa també una diferència notable entre el ritme de creixement dels actius estrangers i els actius de nacionalitat espanyola. En aquest període, els actius espanyols presenten dos moments de creixement negatiu, el 2004 i el 2006. El 2007, però, la població activa autòctona torna a tenir un creixement positiu. En el 2009 els actius de nacionalitat espanyola tornen a presentar creixement negatiu. La desacceleració continuada, des del darrer trimestre del 2006, del creixement dels actius estrangers, que va culminar amb la dada negativa del 2009, va produir un acostament de les dades de creixement d'ambdós col·lectius. En el 2011 però es tornen a distanciar perquè els actius de nacionalitat espanyola es mantenen estables mentre que els actius estrangers pateixen la reducció més important del període tal com ja hem comentat.

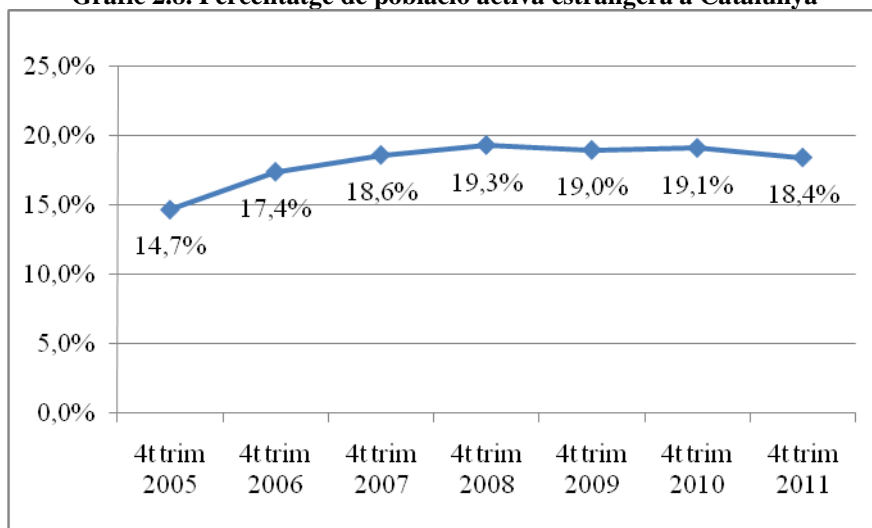
Gràfic 2.7. Evolució de la taxa de creixement de la població activa. Catalunya, 4t trimestre de cada any

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE.

Com a conseqüència d'aquesta reducció d'actius estrangers, el pes d'aquests en el total de la població activa continua la reducció iniciada el 2009 i se situa per sota del pes que tenien en el 2007.

Gràfic 2.8. Percentatge de població activa estrangera a Catalunya

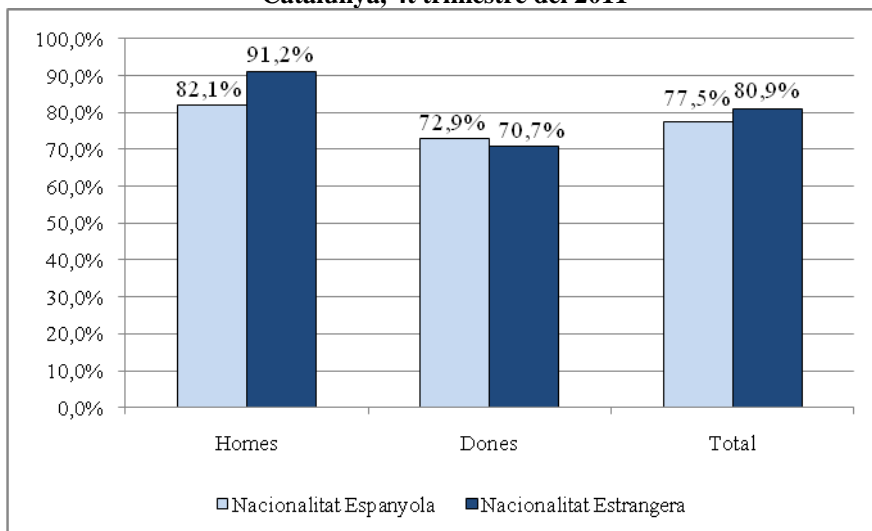

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La taxa d'activitat

El Gràfic 2.9 ens mostra que la població estrangera presenta una taxa d'activitat 3,4 punts percentuals superior a la de la població de nacionalitat espanyola.

Gràfic 2.9. Taxes d'activitat de 16 a 64 anys per nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre del 2011

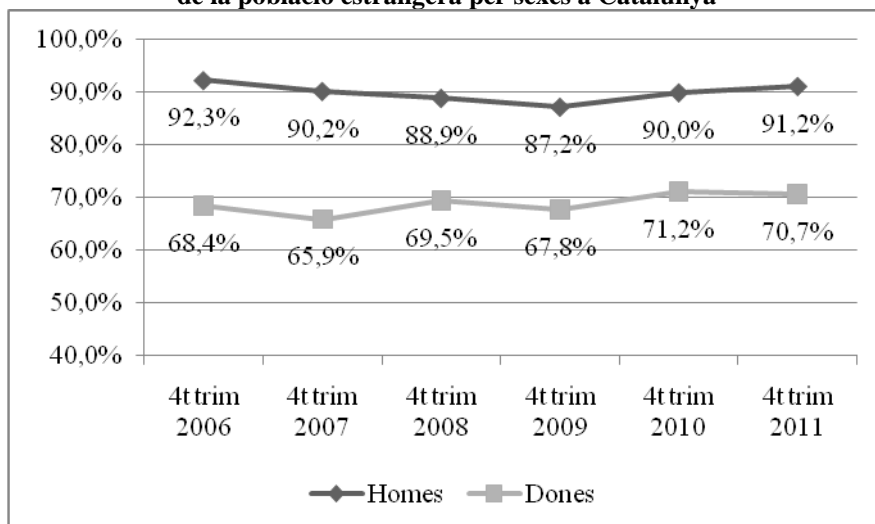
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Per sexes, les dones estrangeres mostren una taxa d'activitat lleugerament inferior a la de les dones de nacionalitat espanyola. En el cas dels homes en canvi, els de nacionalitat estrangera presenten una taxa d'activitat més de 9 punts superior a la dels homes autòctons.

El Gràfic 2.10 compara l'evolució de la taxa d'activitat de la població estrangera per sexes. Hi podem observar que, en el 2010, hi ha una recuperació de la taxa en relació a l'any anterior en ambdós casos. En el 2011 la taxa masculina continua la seva recuperació, mentre que la de les dones pateix un lleuger retrocés.

La recuperació de l'activitat masculina no té però una lectura nítidament positiva, atès que és fruit de la pèrdua de població potencialment activa, la qual és superior a la pèrdua d'actius. És a dir, aquesta recuperació de la taxa masculina no respon a una millora de l'activitat dels homes estrangers, sinó a una reducció de la població en edat de treballar, ja que hi ha menys homes actius que l'any anterior, tal com hem vist a la Taula 2.4. No és així en el cas de les dones atès que la pèrdua de dones actives (-4,8%) és lleugerament superior a la reducció de la població en edat de treballar (-4,3%).

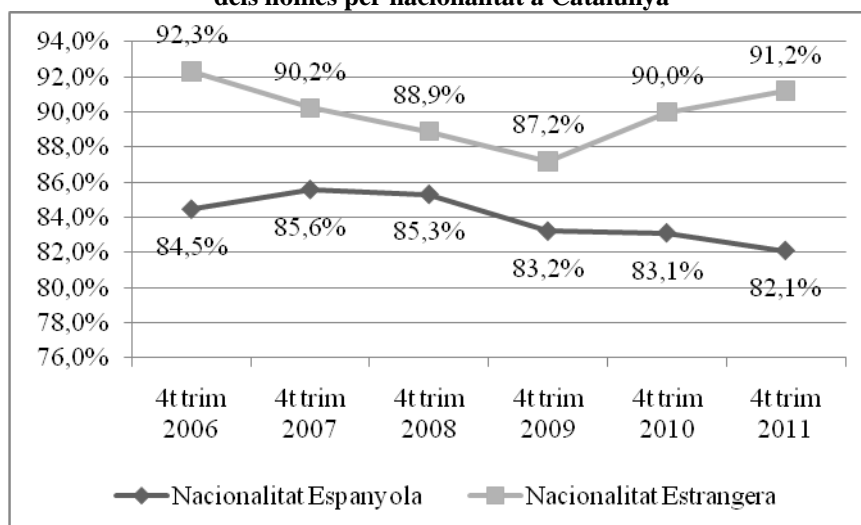
Gràfic 2.10. Evolució de la taxa d'activitat de 16 a 64 anys de la població estrangera per sexes a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

En comparació amb els homes de nacionalitat espanyola, els homes estrangers van començar la seva reducció de la taxa d'activitat molt abans i, d'altra banda, la recuperació del 2010 representa un canvi de comportament que no té cap similitud amb el comportament de la taxa dels autòctons que continua el 2011.

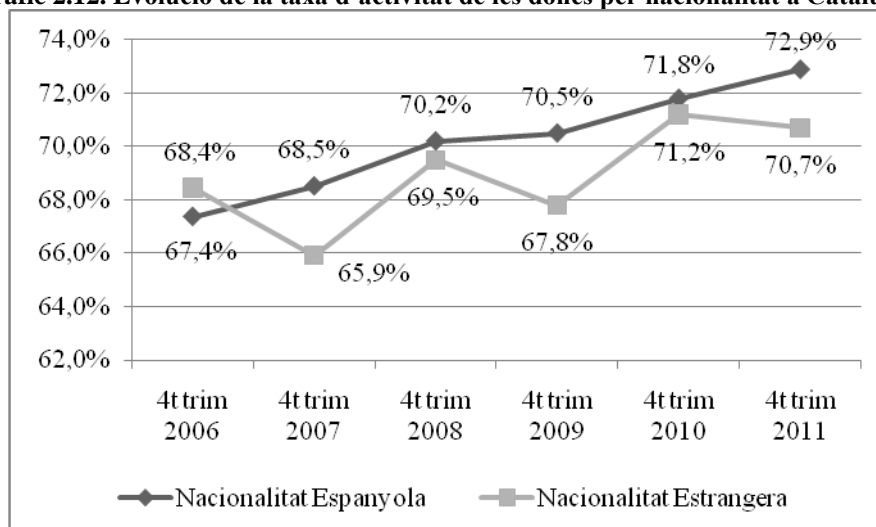
Gràfic 2.11. Evolució de la taxa d'activitat de 16 a 64 anys dels homes per nacionalitat a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

En el cas de les dones observem (Gràfic 2.12) que, així com les dones espanyoles presenten una tendència a augmentar la seva taxa d'activitat de manera sostinguda des del 2006, les dones estrangeres segueixen una evolució en dents de serra, amb tendència a l'alça però amb episodis de reducció de la taxa, el darrer el del 2011.

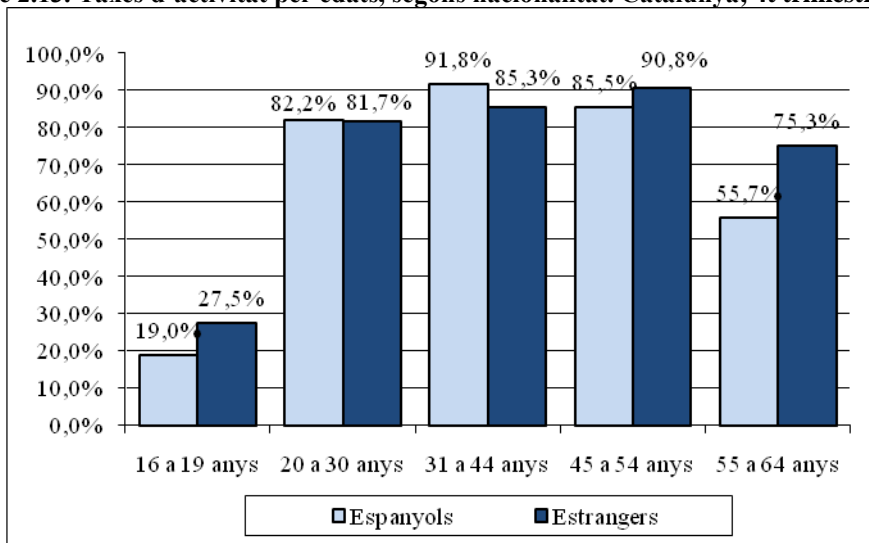
Gràfic 2.12. Evolució de la taxa d'activitat de les dones per nacionalitat a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Pel que fa a l'edat, el Gràfic 2.13 compara les taxes d'activitats per edats dels estrangers, amb la població de nacionalitat espanyola. Les diferències més significatives entre les taxes d'ambdós col·lectius es produeixen en el grup de més edat (55 a 64 anys) i en el dels més joves, on els estrangers presenten una taxa molt superior. En el cas dels més joves, cal tenir en compte la seva pèrdua de població en edat de treballar (veure Taula 2.5).

Gràfic 2.13. Taxes d'activitat per edats, segons nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

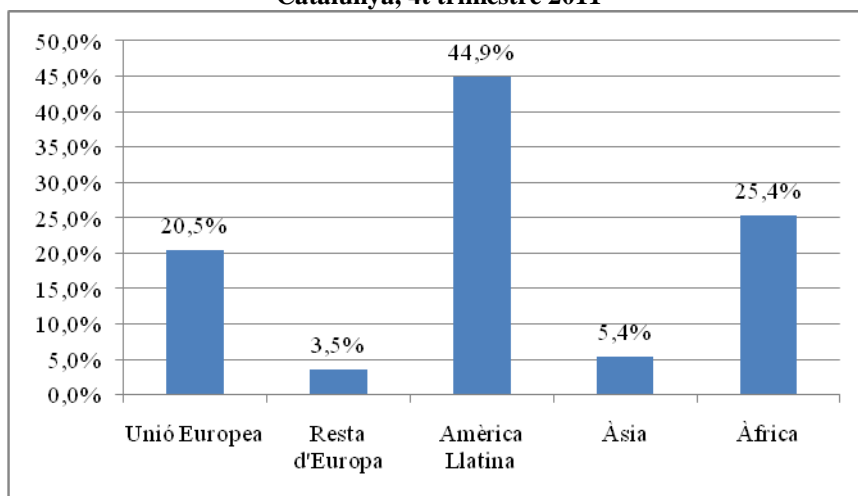
*El tram de més de 64 anys no es pot prendre en consideració perquè els valors que ofereix l'explotació de la EPA tenen un marge d'error excessiu.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

L'activitat segons l'origen

D'altra banda, l'activitat de la població estrangera és una variable que presenta una diversitat de valors segons l'origen geogràfic i la nacionalitat d'aquesta població. Presentem a continuació un seguit de dades que ens permeten fer-nos una idea de com es distribueix aquesta variable segon l'origen de la població estrangera. En aquest sentit el Gràfic 2.14 ens mostra el pes dels actius estrangers segons grans zones d'origen geogràfic. Com podem observar els llatinoamericans són el col·lectiu amb més pes en la població activa estrangera seguits per africans i europeus.

Gràfic 2.14. Distribució de la població activa estrangera per grans zones geogràfiques. Catalunya, 4t trimestre 2011

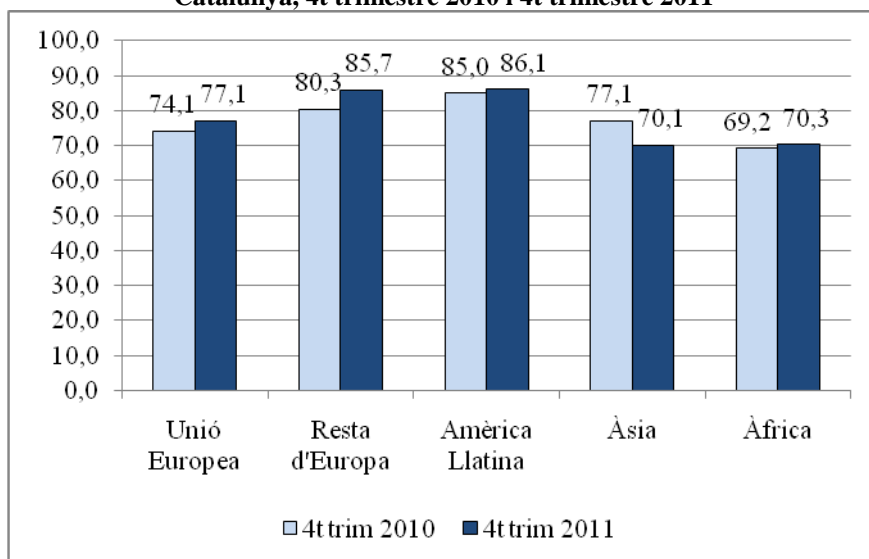

*No reflectim les dades d' Amèrica del Nord i Oceania , perquè estan afectades per un marge d'error no acceptable en termes de validesa estadística.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Les taxes d'activitat per zones d'origen recollides en el Gràfic 2.15, ens mostren un augment interanual de la taxa d'activitat en tots els col·lectius excepte en el cas dels asiàtics.

Gràfic 2.15. Taxa d'Activitat de la població estrangera de 16 i més anys per grans zones d'origen. Catalunya, 4t trimestre 2010 i 4t trimestre 2011

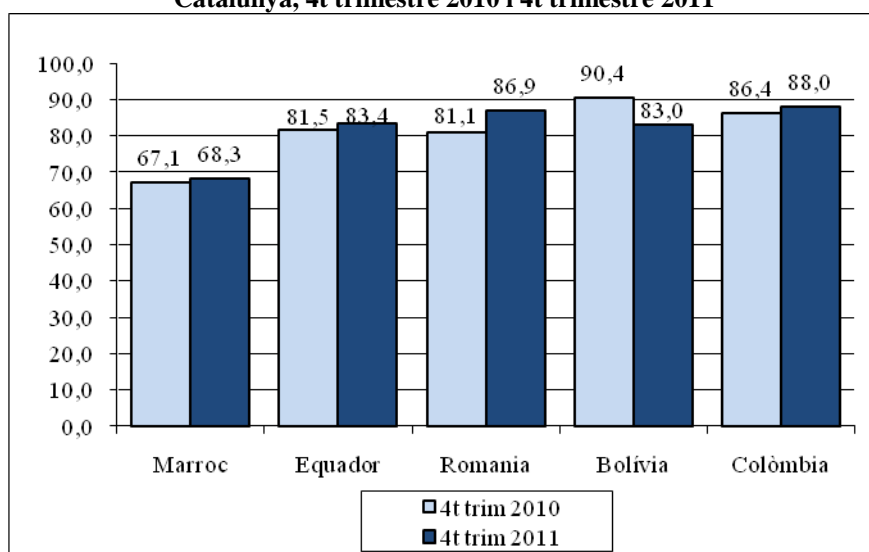

No reflectim les dades d' Amèrica del Nord, Oceania i Resta d'Europa perquè estan afectades per un marge d'error no acceptable en termes de validesa estadística.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Per països, el Gràfic 2.16 ens mostra la taxa d'activitat dels 5 col·lectius d'estrangers amb més població de 16 i més anys. D'aquests 5 col·lectius, els colombians, amb una taxa del 88,0%, són els més actius. Tots els col·lectius presenten taxes al voltant del 80% excepte els marroquins. També tots els col·lectius experimenten un creixement de la taxa, excepte els bolivians.

Gràfic 2.16. Taxa d'activitat dels cinc països amb més població de 16 i més anys. Catalunya, 4t trimestre 2010 i 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La Taula 2.7 ens permet entendre millor aquest comportament de la taxa d'activitat per països i com una mateixa variació de la taxa pot respondre a tendències diferents.

Hi observem que els marroquins, que són el col·lectiu que més població potencialment activa (població de 16 i més anys) guanya, veu augmentar la seva taxa d'activitat perquè aquest increment de població és proporcionalment inferior a l'increment d'actius, de manera que la proporció d'actius augmenta. El cas contrari és el dels bolivians que són l'únic col·lectiu que presenta una reducció de la taxa d'activitat. Aquesta reducció es produeix perquè una part dels actius han passat a la inactivitat. En els altres 3 casos, s'incrementa la taxa d'activitat, com a resultat de la superior disminució de la població en edat de treballar respecte la disminució de la població activa. Per tant, en cap cas el creixement de la taxa és conseqüència d'una millora inicial de l'activitat.

Taula 2.7. Variació interanual d'inactius, actius i potencialment actius dels 5 col·lectius més nombrosos segons el país de nacionalitat. 4t trimestre 2011

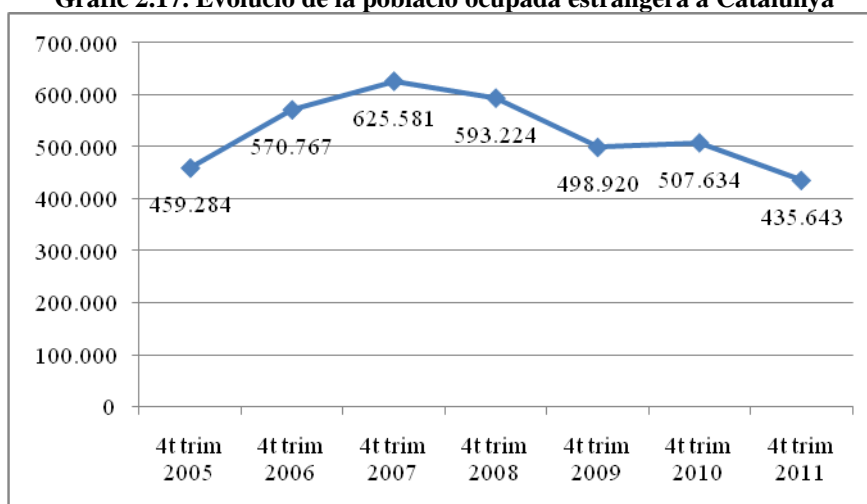
	Variació de població de 16 i més anys		Variació d'inactius		Variació d'actius	
	efectius	%	efectius	%	efectius	%
Marroc	60.632	39,0%	17.431	34,1%	43.201	41,4%
Equador	-12.043	-12,9%	-3.712	-21,5%	-8.331	-11,0%
Romania	-10.409	-11,8%	-6.529	-39,2%	-3.880	-5,4%
Bolívia	-1.597	-2,9%	3.760	71,9%	-5.357	-10,8%
Colòmbia	-8.446	-15,9%	-1.829	-25,4%	-6.617	-14,4%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

2.3. L'OCUPACIÓ DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA

La tendència a la reducció de la població ocupada estrangera, que s'inicia el darrer trimestre del 2008 i que sembla aturar-se el 4t trimestre del 2010, continua a finals del 2011.

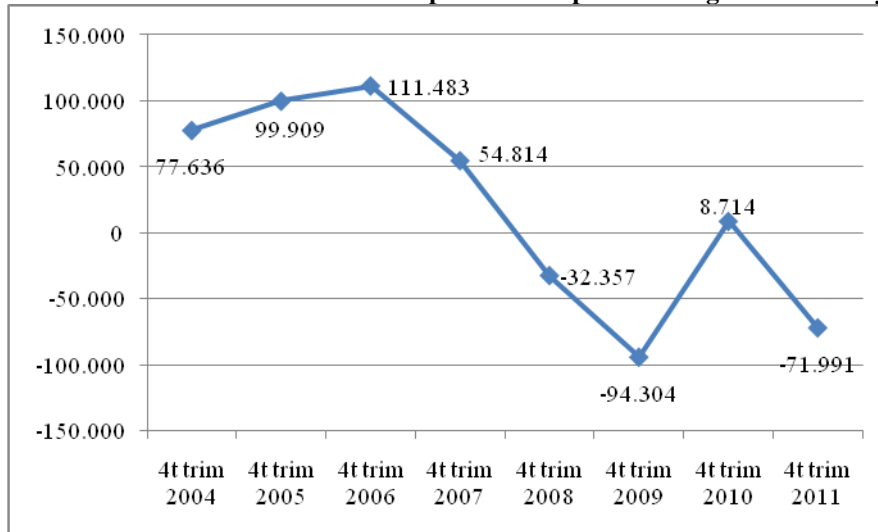
Gràfic 2.17. Evolució de la població ocupada estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Tal com mostra el Gràfic 2.18, a finals del 2011 es produeix un important descens de 71.991 persones estrangeres ocupades respecte el mateix període del 2010. Aquest és el segon descens més important del període després del que es va produir el 2009.

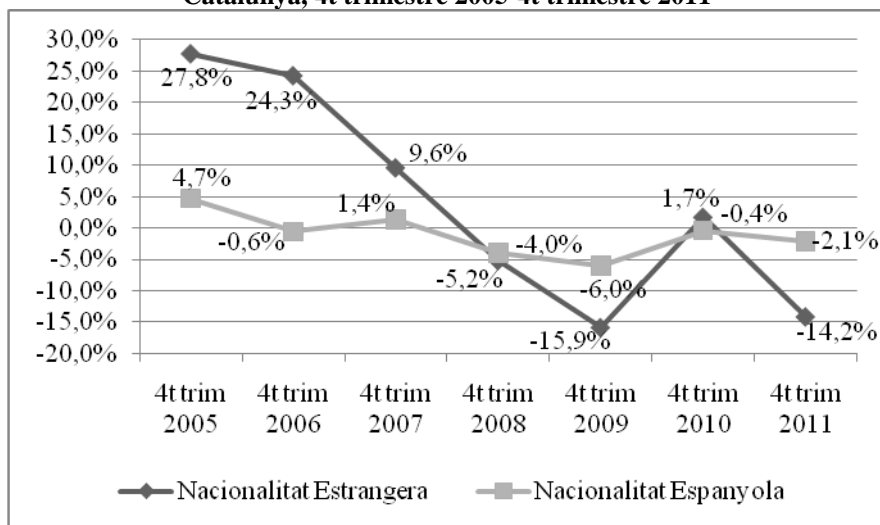
Gràfic 2.18. Variació interanual de la població ocupada estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Pel que fa al ritme de variació, el Gràfic 2.19 ens mostra com el creixement de l'ocupació estrangera no va parar de disminuir, especialment des del 2006, fins a esdevenir negatiu a finals del 2008. El percentatge de pèrdua d'ocupació del 2009 triplicava el del mateix període de l'any anterior i era dues vegades i mitja superior al percentatge de pèrdua d'ocupats de nacionalitat espanyola que també estaven en clara disminució des del 2008. Després d'una aparent recuperació durant el 2010, el 4t trimestre del 2011 torna a presentar una pèrdua d'ocupats estrangers de proporcions similars a les del 2009, mentre que els ocupats de nacionalitat espanyola presenten pèrdues més moderades.

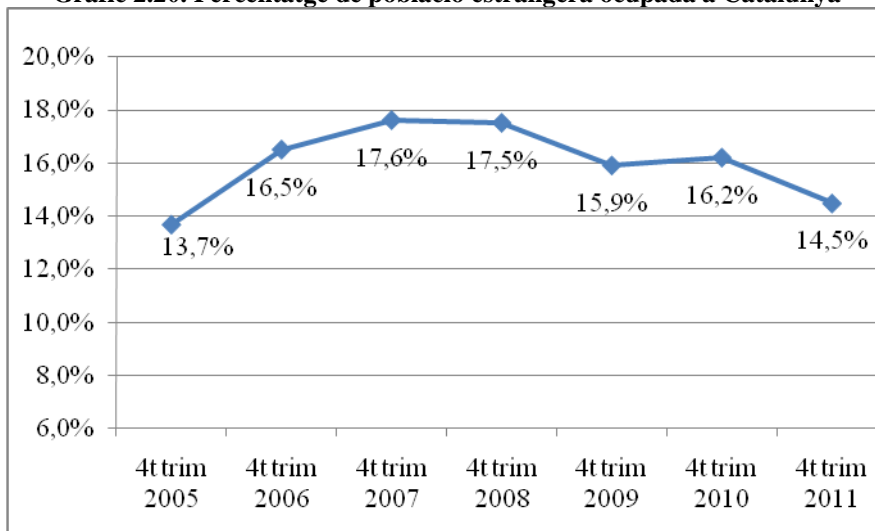
Gràfic 2.19. Evolució de la taxa de creixement de la població ocupada. Catalunya, 4t trimestre 2005-4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Com a conseqüència d'aquesta recuperació de la tendència negativa en l'ocupació estrangera, molt superior a la dels autòctons, es torna a reduir el pes dels ocupats estrangers en el total de l'ocupació.

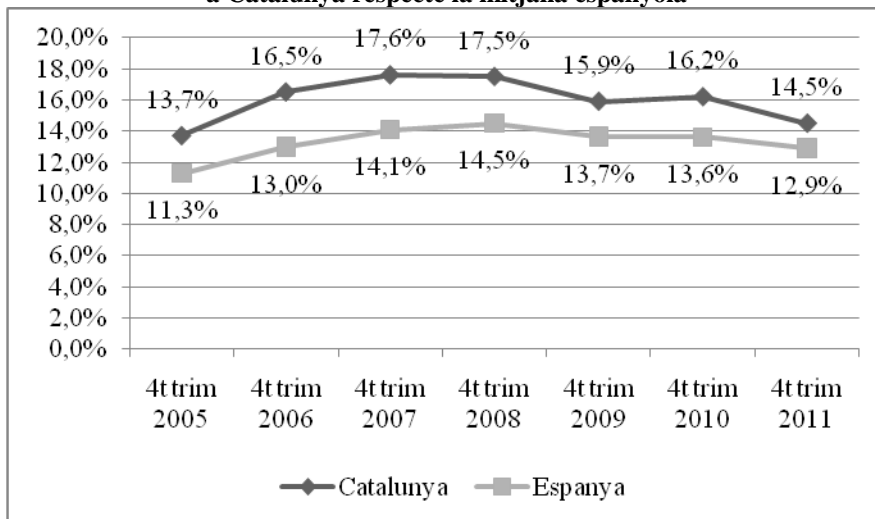
Gràfic 2.20. Percentatge de població estrangera ocupada a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

El percentatge d'ocupats estrangers continua sent superior a Catalunya respecte la mitjana espanyola tot i que en el 2011 la distància es redueix.

Gràfic 2.21. Comparació del pes de la població ocupada estrangera a Catalunya respecte la mitjana espanyola

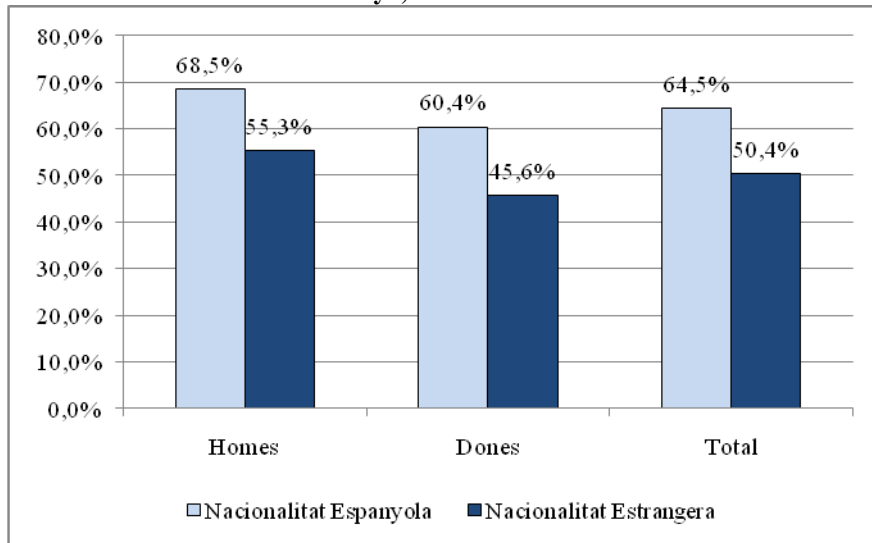
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La taxa d'ocupació

El Gràfic 2.22 mostra quina és la taxa d'ocupació, de la població de 16 a 64 anys, per nacionalitats i sexes.

Com es pot veure en el gràfic, la taxa dels estrangers és molt inferior a la dels autòctons. En el cas dels homes, la diferència és de més de 13 punts. En el cas de les dones, en canvi, la diferència és de gairebé 15 punts.

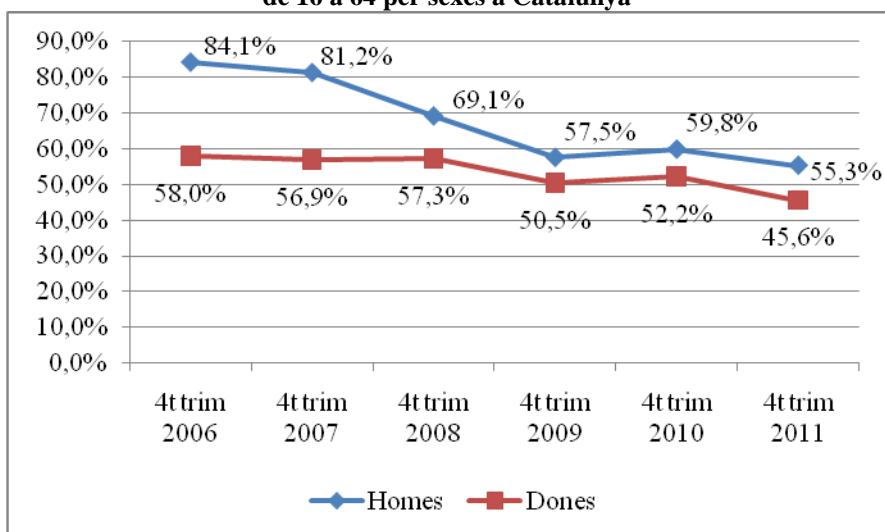
Gràfic 2.22. Taxes d'ocupació de 16 a 64 anys per nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Si ens fixem en l'evolució de les taxes d'ocupació dels estrangers per sexes, observem la forta caiguda de la taxa masculina fins el 2009, mentre que l'evolució de la taxa femenina presenta també una tendència negativa però menys acusada. A partir del 4t trimestre del 2010 les tendències són similars, sempre amb taxes femenines inferiors a les masculines.

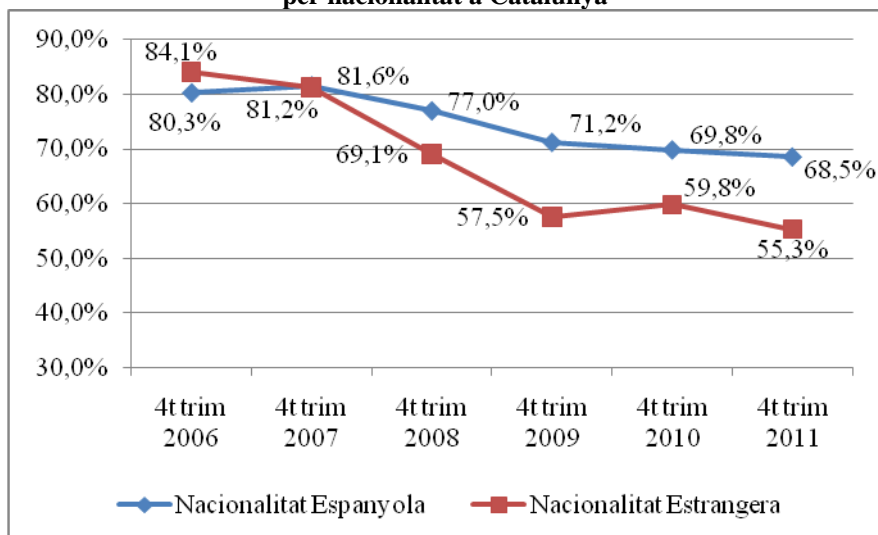
Gràfic 2.23. Evolució de la taxa d'ocupació de la població estrangera de 16 a 64 per sexes a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Si comparem les taxes dels homes estrangers amb la dels espanyols, observem que la taxa d'ocupació dels estrangers comença a reduir-se abans que en el cas dels espanyols, que la reducció és força més pronunciada i que, en canvi, a finals del 2010 es comença a recuperar, mentre que la taxa d'ocupació dels espanyols encara es continua reduint. A finals del 2011 en canvi, la pèrdua d'ocupats estrangers és superior a la reducció d'homes estrangers en edat de treballar (Taula 2.4), aquest és el motiu pel qual la taxa d'ocupació d'aquest col·lectiu torna a caure.

Gràfic 2.24. Evolució de la taxa d'ocupació de 16 a 64 anys dels homes per nacionalitat a Catalunya

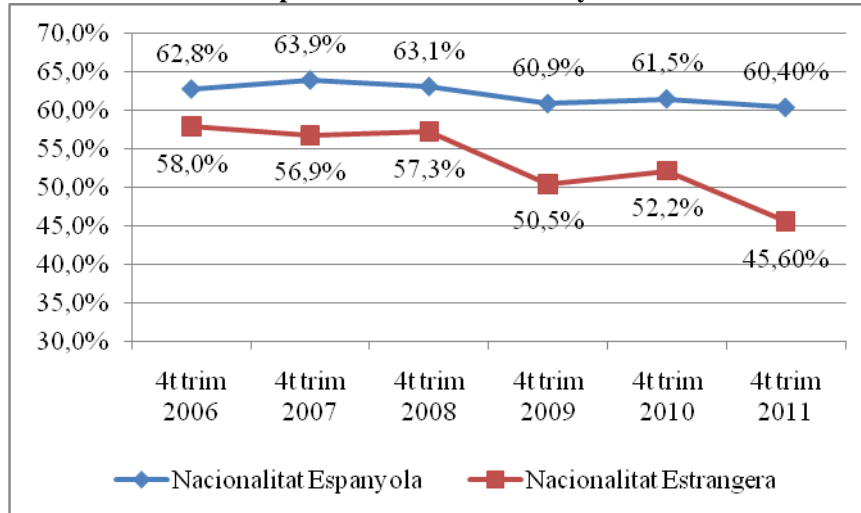

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

En el cas de les dones estrangeres, la situació de la taxa es força estable fins al 2008 fins que en el 2009 es dona una caiguda important de la taxa que, després d'un episodi de lleugera recuperació a finals del 2010, té continuïtat en el 2011. En els darrers 5 anys, la taxa d'ocupació de les dones estrangeres s'ha reduït en més de 13 punts. En canvi, les

dones de nacionalitat espanyola, continuen una tendència a la reducció de la seva ocupació, però de manera molt lleugera, en comparació amb les estrangeres.

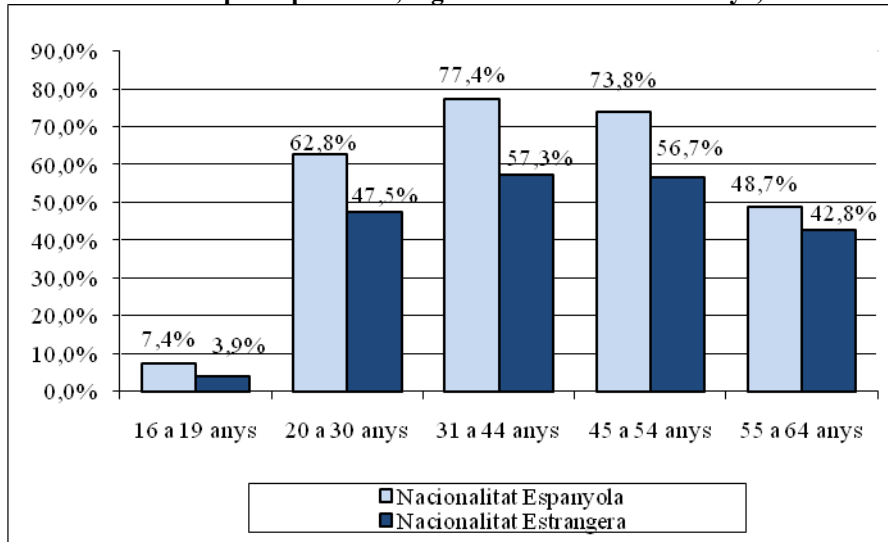
Gràfic 2.25. Evolució de la taxa d'ocupació de 16 a 64 anys de les dones per nacionalitat a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Pel que fa a les edats, podem veure (Gràfic 2.26) que la taxa d'ocupació de la població de nacionalitat espanyola és clarament superior a la dels estrangers en totes les edats, especialment en els trams centrals (de 20 a 54 anys).

Gràfic 2.26. Taxes d'ocupació per edats, segons nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

*El tram de més de 64 anys no es pot prendre en consideració perquè els valors que ofereix l'exploració de la EPA tenen un marge no acceptable.

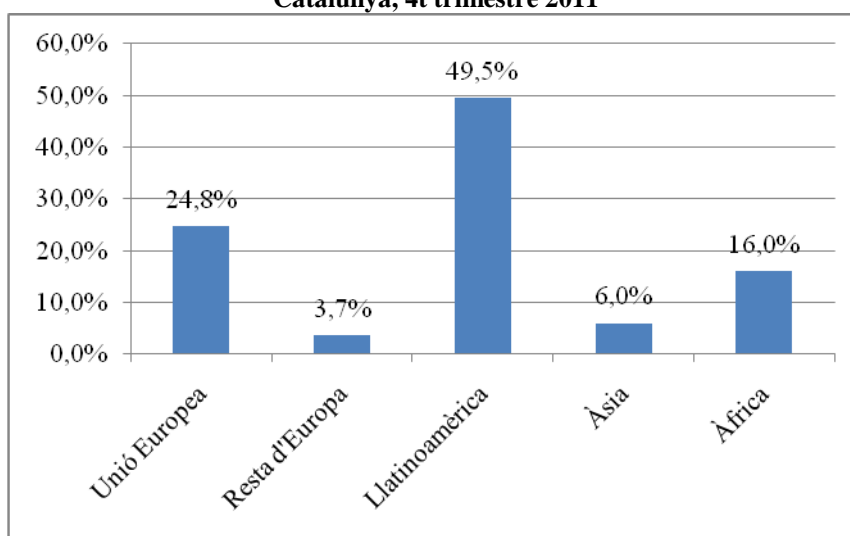
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

L'ocupació segons l'origen

D'altra banda, l'ocupació de la població estrangera presenta una diversitat de valors segons l'origen geogràfic i la nacionalitat d'aquesta població. Tal com fèiem amb l'activitat, presentem a continuació un seguit de dades que permeten fer-nos una idea de com es distribueix aquesta variable segons l'origen de la població estrangera.

El Gràfic 2.27 ens mostra el pes dels ocupats estrangers segons grans zones d'origen geogràfic. Els ocupats llatinoamericans són la meitat dels ocupats estrangers, a molta distància els segueixen els ciutadans comunitaris i després els africans.

Gràfic 2.27. Distribució de la població ocupada estrangera per grans zones d'origen. Catalunya, 4t trimestre 2011

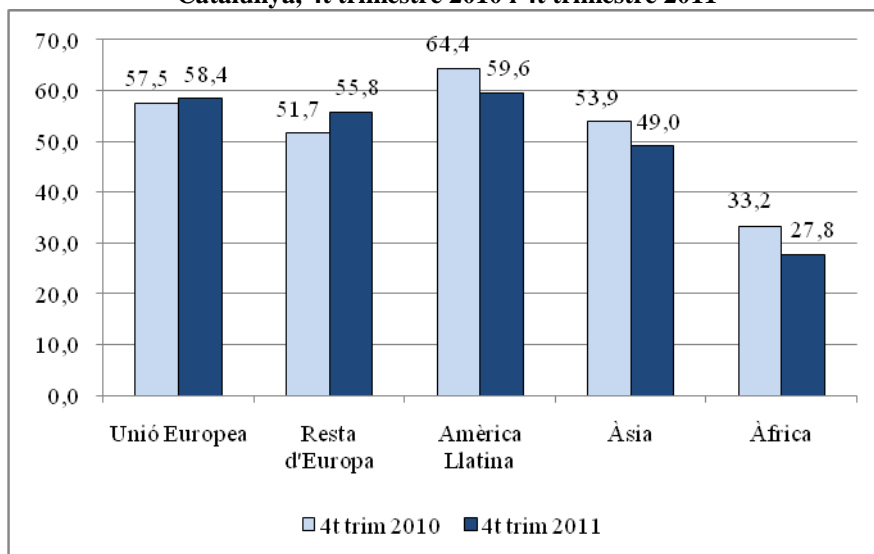

*No reflectim les dades d' Amèrica del Nord ni d'Oceania perquè estan afectades per un marge d'error no acceptable.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

El Gràfic 2.28 ens mostra la taxa d'ocupació de la població estrangera de 16 i més anys segons les mateixes zones geogràfiques a finals del 2010 i del 2011.

Gràfic 2.28. Taxa d'ocupació per grans zones d'origen. Catalunya, 4t trimestre 2010 i 4t trimestre 2011

*No reflectim la taxa d'Amèrica del Nord ni d'Oceania perquè estan afectades per un marge d'error no acceptable.
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

El europeus, tant comunitaris com extracomunitaris, són els únics que veuen augmentar la seva taxa d'ocupació. El diferent comportament de la taxa, té més a veure amb les variacions de les respectives poblacions en edat de treballar que no pas amb les variacions en la població ocupada.

Tal com veiem a la Taula 2.8, la població ocupada africana i asiàtica augmenta però, proporcionalment, augmenta més la seva població en edat de treballar. Aquest és el motiu pel qual la seva taxa d'ocupació disminueix. Això no obstant, la disminució de la taxa continua significant que l'ocupació de tot el col·lectiu en conjunt és menor.

Taula 2.8. Variació interanual d'ocupats i potencialment actius dels 5 col·lectius més nombrosos segons la zona d'origen. 4t trimestre 2011

	Variació de població de 16 i més anys		Variació d'ocupats	
	efectius	%	efectius	%
Unió Europea	-58.103	-24,0%	-31.749	-22,8%
Resta d'Europa	-11.248	-28,3%	-4.635	-22,6%
Llatinoamèrica	-30.609	-7,8%	-37.189	-14,8%
Àsia	7.015	15,3%	1.223	5,0%
Àfrica	49.264	24,5%	2.702	4,0%

*No reflectim la taxa d'Amèrica del Nord ni d'Oceania perquè estan afectades per un marge d'error no acceptable.
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

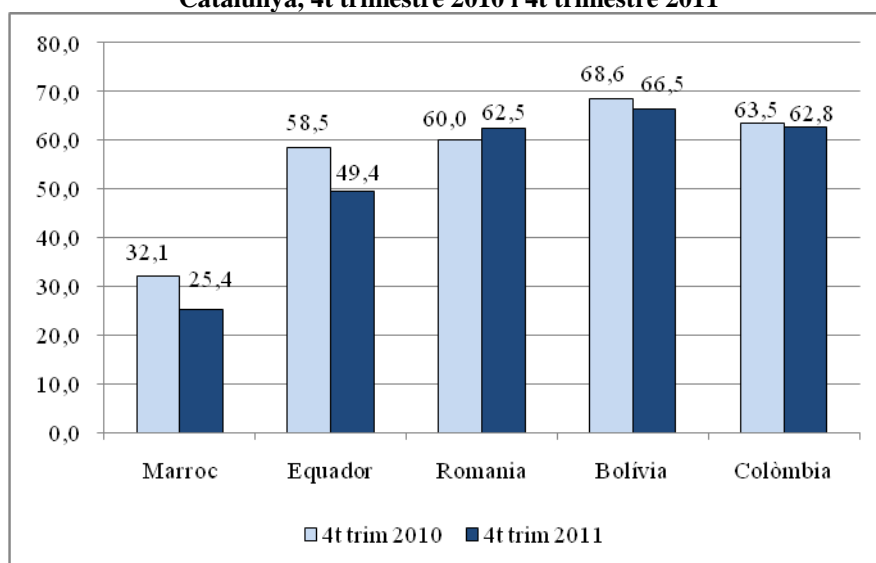
El cas contrari és el dels europeus. La seva taxa no augmenta per increment de llocs de treball, al contrari, els ocupats europeus disminueixen clarament. El que succeeix és que la població de 16 i més anys de nacionalitat europea disminueix més del que ho fa la seva població ocupada, per això eleven la seva taxa d'ocupació. Això sí, el resultat és que l'ocupació del col·lectiu europeu present a Catalunya a finals del 2011 és superior a

la dels estrangers europeus que vivien a Catalunya en el mateix període de l'any anterior.

Un cas diferent dels dos anteriors és el dels llatinoamericans, els quals veuen reduir-se la seva taxa per una caiguda de la ocupació superior a la reducció de la seva població en edat de treballar. És a dir, disminueix la població i disminueix també la seva ocupació.

En la següent taula observem la variació interanual de la taxa d'ocupació dels cinc col·lectius amb més ocupats segons el país de nacionalitat.

Gràfic 2.29. Taxa d'ocupació dels cinc països amb més població de 16 i més anys. Catalunya, 4t trimestre 2010 i 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Tret dels romanesos, els altres quatre col·lectius presenten reduccions de la taxa d'ocupació. La dels romanesos s'incrementa.

La Taula 2.9 ens mostra que el creixement de la taxa dels romanesos té com a causa la reducció de població en edat de treballar, ja que aquest col·lectiu experimenta també una pèrdua de població ocupada. Des d'aquest punt de vista, l'augment de la taxa d'ocupació d'aquest col·lectiu difícilment pot valorar-se positivament atesa la seva pèrdua d'ocupació.

Taula 2.9. Variació interanual de població potencialment activa i població ocupada dels 5 col·lectius més nombrosos segons el país de nacionalitat. 4t trimestre 2011

	Variació de població de 16 i més anys		Variació d'ocupats	
	efectius	%	efectius	%
Marroc	60.632	39,0%	4.887	9,8%
Equador	-12.043	-12,9%	-14.433	-26,4%
Romania	-10.409	-11,8%	-4.288	-8,1%
Bolívia	-1.597	-2,9%	-2.212	-5,9%
Colòmbia	-8.446	-15,9%	-5.689	-16,9%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

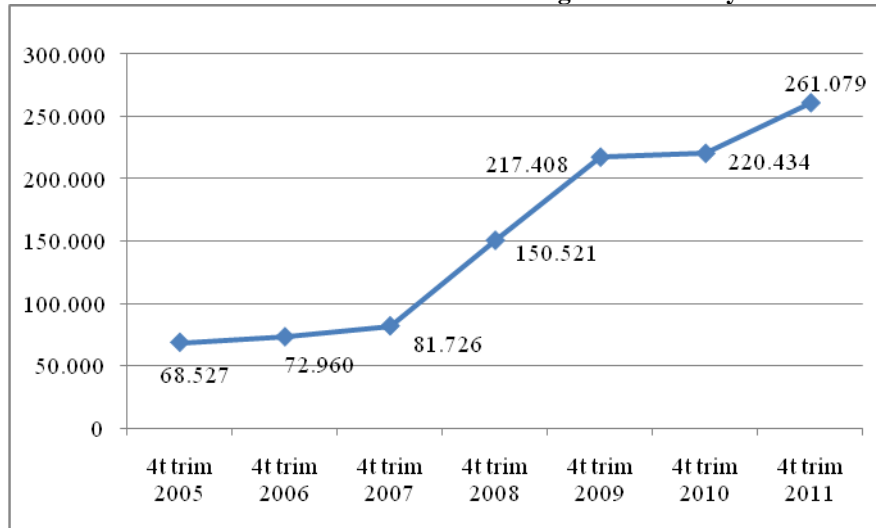
El cas dels marroquins és oposat al dels romanesos. Aquest col·lectiu experimenta un creixement de la població de 16 i més anys (39,0%) que és proporcionalment molt superior a l'increment de la seva població ocupada (9,8%). El que succeeix és que la població de 16 i més anys de nacionalitat marroquina creix més del que ho fa la seva població ocupada, per això redueixen la seva taxa d'ocupació. El resultat és que l'ocupació del col·lectiu marroquí present a Catalunya a finals del 2011, és inferior a la dels marroquins que vivien a Catalunya en el mateix període de l'any anterior.

Els altres tres col·lectius presenten reduccions d'ocupats superiors a les reduccions de població en edat de treballar. En aquests casos hi ha doncs un empitjorament de l'ocupació del col·lectiu motivada directament per la pèrdua de llocs de treball.

2.4. L'ATUR DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA

La població aturada estrangera creix de manera sostinguda però moderada entre els anys 2003 i 2007, però el 2008 es produeix una espectacular pujada que dispara el nombre d'aturats, en un tendència que es manté durant el 2009. En 2 anys, els aturats estrangers augmenten dues vegades i mitja. A finals del 2010 però el creixement és mínim i el nombre d'aturats estrangers s'estabilitza. El 4t trimestre del 2011 es recupera la tendència negativa i s'assoleix un nou màxim de població estrangera en situació d'atur.

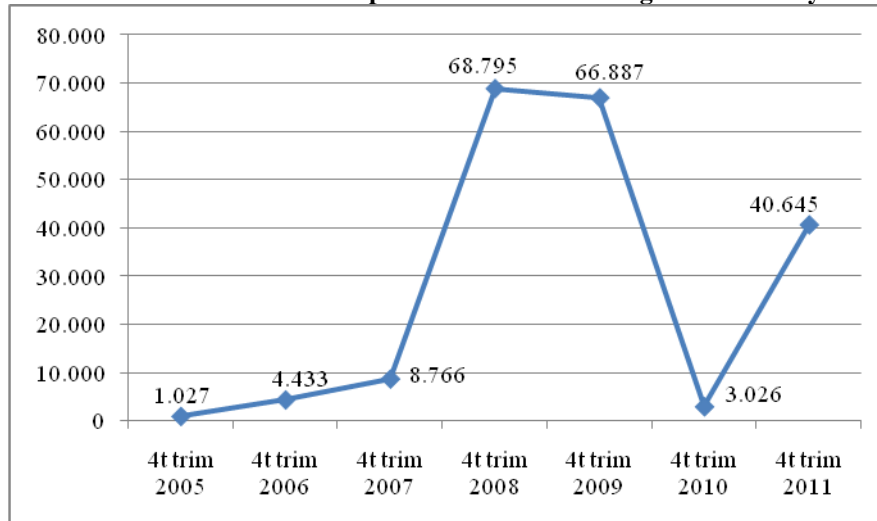
Gràfic 2.30. Població aturada estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

El Gràfic 2.31. mostra la variació de població estrangera aturada durant els darrers 7 anys. Hi podem veure com, després de 2 anys (2008 i 2009) d'altíssim creixement, les xifres de nous aturats passen a situar-se, en el 2010, a nivells anteriors a la crisi, per presentar de nou, en el 2011 un important increment de població aturada.

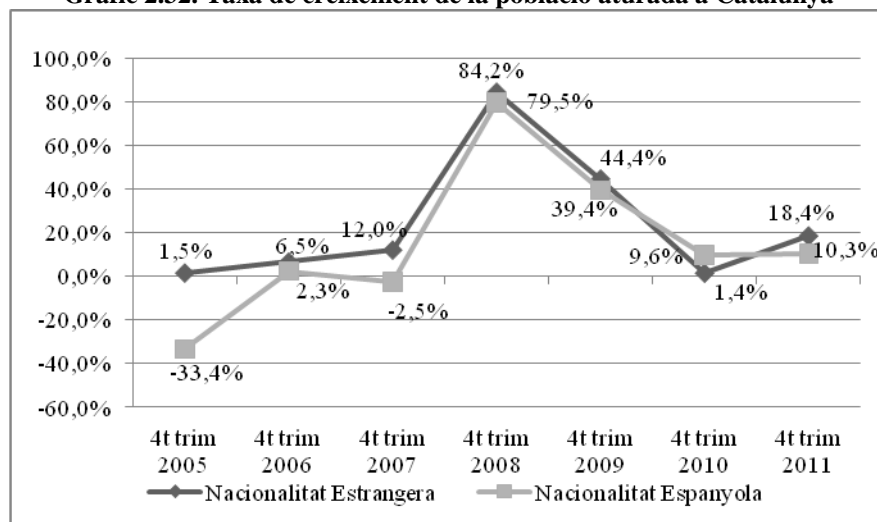
Gràfic 2.31. Variació de la població aturada estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

En el Gràfic 2.32, es pot comparar la taxa de creixement de la població aturada estrangera i autòctona de Catalunya durant el període 2005-2011.

Gràfic 2.32. Taxa de creixement de la població aturada a Catalunya

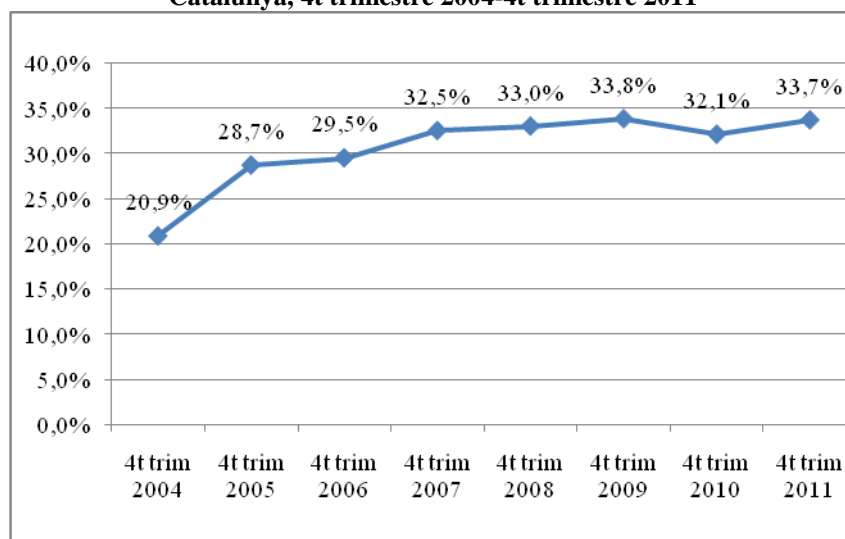

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Com es pot veure, després d'un període amb comportaments diferenciats, en el 2008, en una conjuntura de desacceleració econòmica i de pèrdua d'ocupació, tots dos grups es veuen afectats de manera força similar i experimenten un fort creixement de les xifres d'aturats. Aquesta similitud en el ritme de creixement de l'atur es manté el 2009, quan s'inicia una tendència a l'alentiment del creixement dels aturats. En el 2011 però, l'increment de 17 punts en la taxa de creixement dels aturats estrangers fa que aquesta superi àmpliament la taxa de creixement dels aturats espanyols.

Com a conseqüència d'aquesta diferència en la taxa de creixement de la població aturada, en el 2011 el pes dels estrangers en el total dels aturats torna a créixer, tal com mostra el següent gràfic i se situa en un 33,7%, gairebé 20 punts més que el seu pes en el total dels ocupats (14,5%).

Gràfic 2.33. Percentatge de població aturada estrangera sobre el total d'aturats. Catalunya, 4t trimestre 2004-4t trimestre 2011

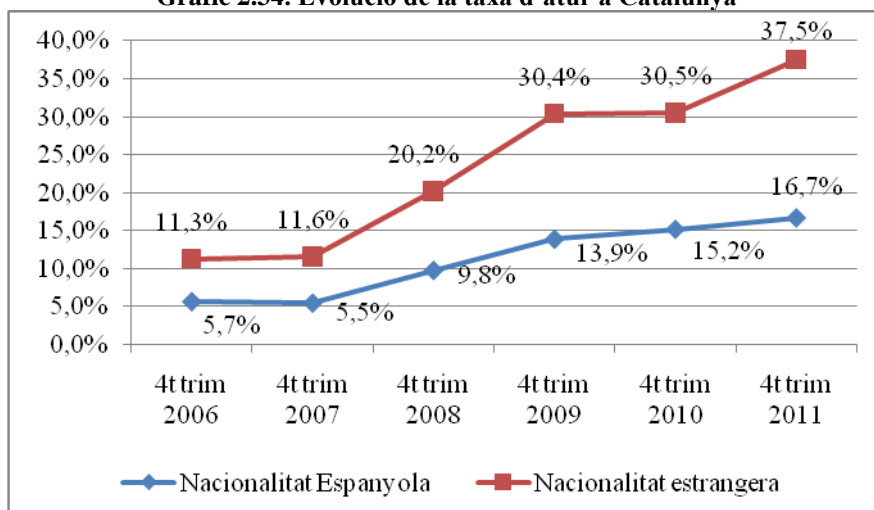

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La taxa d'atur

Pel que fa a l'evolució de la taxa d'atur a Catalunya, com veiem en el Gràfic 2.34, el 4t trimestre del 2008 s'inicia una tendència al creixement i la taxa gairebé duplica la del mateix període de l'any anterior. Durant el 2009 continua l'augment a un ritme semblant. El 2010 aquest creixement s'atura en el cas del estrangers, mentre que els aturats de nacionalitat espanyola encara creixen però a un ritme inferior. En el 2011 es repren la tendència iniciada el 2008.

Gràfic 2.34. Evolució de la taxa d'atur a Catalunya

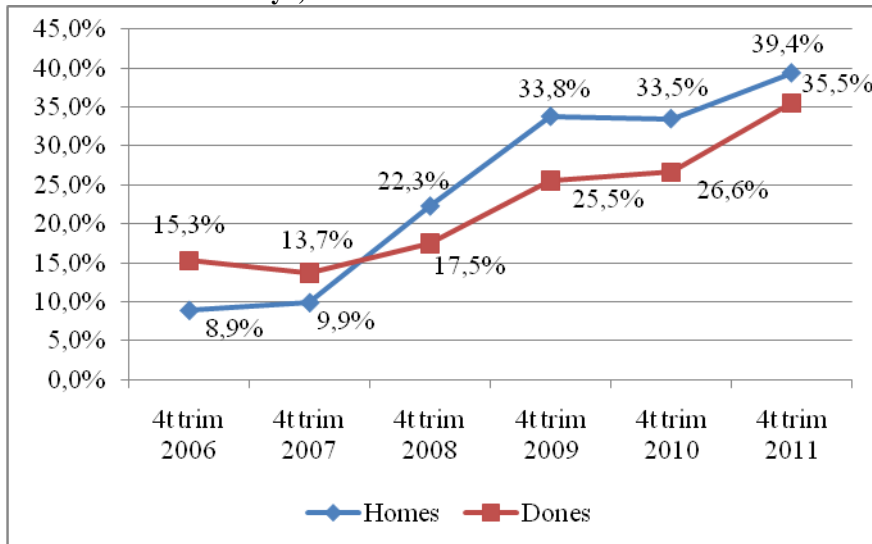

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Pel que fa als sexes (Gràfic 2.35), l'evolució de la taxa d'atur dels homes estrangers ve marcada per una tendència al descens durant el període 2003-2006. Tendència que canvia quan l'any 2007 es produeix un creixement d'1 punt percentual, que és l'inici

d'un increment que es dispara el 4t trimestre del 2008 moment en què la taxa d'atur dels homes estrangers augmenta 12,4 punts (més del doble del 2007) i supera la taxa de les dones que, fins el 4t trimestre del 2007 havia estat clarament superior. Aquesta tendència es manté i, després d'una lleugera aturada l'any 2010, continua en el 2011.

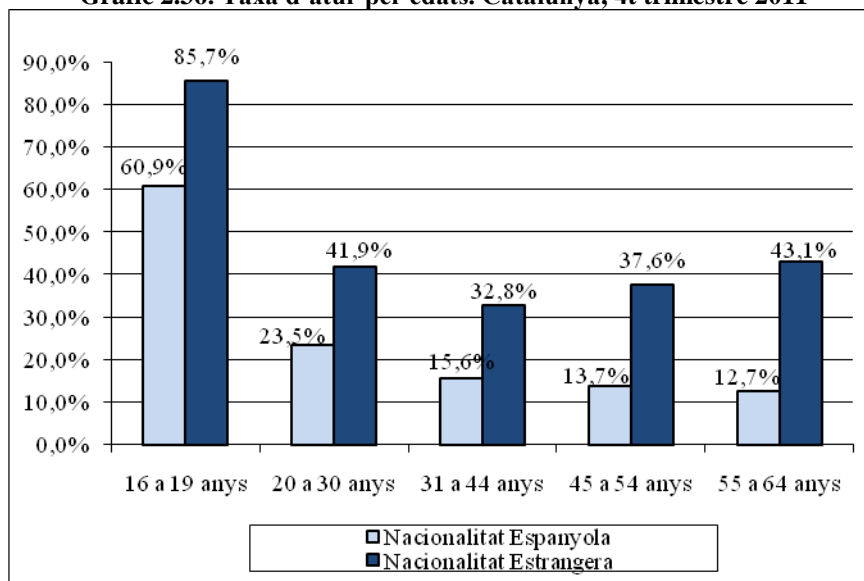
Gràfic 2.35. Evolució de la taxa d'atur de la població estrangers de 16 a 64 anys per sexes. Catalunya, 4t trimestre 2006-4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

D'altra banda, en el Gràfic 2.36 observem quina és la taxa d'atur per edats segons la nacionalitat. S'hi observa una estructura d'atur per edats dels estrangers similar a la dels aturats de nacionalitat espanyola, tot i que les taxes dels estrangers són més altes. La diferència més important està en el tram dels més grans (de 55 a 64 anys), on la taxa dels estrangers és més de 30 punts superior a la dels més gran de nacionalitat espanyola. S'ha de tenir en compte que la taxa d'activitat dels estrangers en aquest tram d'edat supera en gairebé 10 punts la dels autòctons (veure Gràfic 2.13), la qual cosa significa que la proporció d'estrangers que tenen la voluntat de treballar a aquestes edats és molt superior a la que tenen els espanyols d'aquestes edats. Això afecta directament al fet que els estrangers presentin una taxa d'atur comparativament tant alta en aquest tram d'edat.

Gràfic 2.36. Taxa d'atur per edats. Catalunya, 4t trimestre 2011

*No s'inclouen les dades de la franja d'edat de més de 64 ja que les xifres de la EPA per a aquesta franja són excessivament baixes i presenten marges d'error no acceptables.
 Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La Taula 2.10 ens mostra que respecte el mateix trimestre de l'any anterior hi ha hagut un reducció de la taxa d'atur dels més joves, mentre que s'incrementa la de la resta de trams. En tots els casos la variable principal que explica aquesta diferència és la variació de la població aturada ja que, independentment de la variació de la població activa, el grup de 16 a 19 anys presenta una reducció del nombre d'aturats mentre que en els altres trams el nombre d'aturats augmenta (taula 2.5).

Taula 2.10. Variació interanual de la taxa d'atur de la població estrangera per trams d'edat Catalunya 4t trimestre 2010 i 4t trimestre 2011

	4t trimestre 2010	4t trimestre 2011	Variació (punts percentuals)
16 a 19 anys	87,0%	85,7%	-1,3
20 a 30 anys	28,9%	41,9%	12,9
31 a 44 anys	26,8%	32,8%	6,0
45 a 54 anys	34,2%	37,6%	3,4
55a 64 anys	39,3%	43,1%	3,8
Total Població estrangera	30,3%	37,5%	7,2

*No s'inclouen les dades de la franja d'edat de més de 64 anys perquè les xifres de la EPA per a aquesta franja són excessivament baixes i presenten marges d'error no acceptables.
 Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

D'altra banda, la taxa d'atur de la població estrangera és una variable que, com les d'activitat i d'ocupació presenta resultats diversos segons l'origen geogràfic i la nacionalitat d'aquesta població. Per això tal com fèiem amb l'activitat i l'ocupació, presentem a la Taula 2.11 la taxa d'atur segons l'origen de la població estrangera a finals del 2010 i del 2011.

**Taula 2.11. Variació de la taxa d'atur segons grans zones d'origen.
Catalunya, 4t trimestre 2010 i 4t trimestre 2011**

	4t trimestre 2010	4t trimestre 2011	Variació (punts percentuals)
Unió Europea	22,3%	24,2%	1,9
Resta d'Europa	35,7%	34,9%	-0,8
Amèrica Llatina	24,2%	30,8%	6,6
Àsia	30,1%	30,1%	0,0
Àfrica	52,0%	60,5%	8,5
Total població estrangera	30,3%	37,5%	7,2

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La taxa d'atur dels africans gairebé dobra la de la resta de col·lectius excepte la dels europeus no comunitaris. El col·lectiu africà és també el que presenta un increment més important de la taxa d'atur. Aquest fenomen es producte d'un fortíssim augment de la població aturada atès que, tal com vèiem a la Taula 2.6, el fort increment de la població activa africana es tradueix majoritàriament en nova població aturada. El 92,6% dels nous actius africans són nous aturats. També experimenten un fort increment de la taxa d'atur els llatinoamericans. En el seu cas, aquest fenomen és tant resultat de l'augment d'aturats, com de la important reducció d'actius. És a dir, que en el cas del col·lectiu llatinoamericà es produeix una important reducció de la població activa i la major part d'aquesta pèrdua de població activa (uns 2/3) és població que estava ocupada.

3. ELS LLOCS DE TREBALL DE LA POBLACIÓ ESTRANGERA

3.1. L'OCUPACIÓ ESTRANGERA PER BRANQUES D'ACTIVITAT

El mercat de treball català, per les seves característiques estructurals, per les estratègies empresarials que el conformen i per les necessitats conjunturals que condicionen la seva evolució, demanda mà d'obra estrangera en determinats sectors o branques d'activitat més que en altres. Aquesta major demanda d'estrangers no coincideix necessàriament amb la demanda general de treballador/res. En aquest apartat mirarem de respondre a la pregunta: on treballen els estrangers?

A continuació, presentarem un seguit de taules que descriuen la distribució de la població ocupada en les diferents branques d'activitat. Aquestes taules es basen en la comparació entre estrangers i ciutadans espanyols. Entenem que aquest mètode comparatiu ens permet valorar millor les dades dels ocupats estrangers. El criteri per elaborar les taules és recollir les dades de les 10 branques d'activitat amb més ocupats estrangers.

La Taula 3.1 i el Gràfic 3.1 ens mostren que la població de nacionalitat estrangera, el 4t trimestre del 2011, es concentrava principalment, en el *servei domèstic* (17,3%)⁴, que passa a ser, per primer cop, la branca d'activitat on s'ocupen més estrangers. El segon sector on s'ocupen més estrangers és *l'hostaleria* (14,3%), seguit de la *indústria manufacturera* (12,1%), que s'incorpora per primer cop al grup principal, i en quart lloc la *construcció* (11,5%) que ha passat del primer al quart lloc en tres anys. Si comparem aquestes dades amb les de la població ocupada de nacionalitat espanyola veiem que, en aquest cas, hi ha més diversificació. Només cal mirar la dada de *Resta de branques*, amb un 27,3%, mentre que en la població amb nacionalitat estrangera, el percentatge és del 9,7%. Per contra, el 65,2% de la mà d'obra estrangera es concentra en cinc branques d'activitat.

Taula 3.1. Comparació de la distribució dels ocupats per branques d'activitat i nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre de 2011

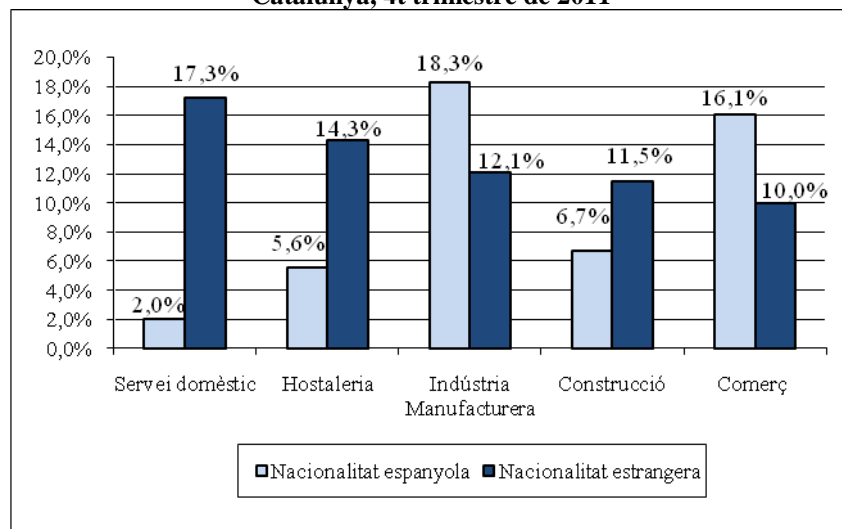
Branques d'Activitat (CNAE 2009. 1 dígit)	Nacionalitat espanyola	Nacionalitat estrangera
Servei domèstic	2,0%	17,3%
Hostaleria	5,6%	14,3%
Indústries manufactureres	18,3%	12,1%
Construcció	6,7%	11,5%
Comerç a l'engròs i al detall	16,1%	10,0%
Activitats administratives i serveis auxiliars	4,4%	6,2%
Activitats sanitàries i serveis socials	8,8%	6,1%
Transport i emmagatzematge	6,1%	5,3%
Informació i comunicacions	2,9%	4,1%
Agricultura ramaderia i pesca	1,8%	3,4%
10 primeres branques	72,7%	90,3%
Resta branques	27,3%	9,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

⁴ Aquesta branca d'activitat a l'EPA inclou en la pràctica activitats de cura de persones dependents.

Si comparem gràficament branca per branca segons la nacionalitat, tal com mostra el gràfic, observem com la distribució entre les 5 branques d'activitat amb major presència d'estrangers és força diferent segons la nacionalitat. El percentatge de població estrangera que s'ocupa a l'*hostaleria*, la *construcció* i, especialment, el *servei domèstic*, és molt superior al percentatge de la població espanyola en aquestes branques. En canvi, els ciutadans espanyols s'ocupen més en el *comerç* i la *indústria manufacturera*.

Gràfic 3.1. Distribució dels ocupats per branques d'activitat i nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre de 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

D'altra banda, la taula 3.2, ens permet observar aquesta distribució per zones d'origen. A l'hora d'analitzar la taula però, cal tenir present altre cop que no hem tingut en compte les dades dels ciutadans nord-americans, ni de l'Europa no Comunitària, els quals ofereixen unes xifres tan baixes que presenten uns marges d'error excessius. Pel mateix motiu, a banda d'aquest cas, tampoc hem incorporat algunes dades de les zones d'origen que s'inclouen a la taula. Tot i així, considerem que les dades vàlides donen una informació prou útil.

Si ens fixem en la taula, podem observar que els ocupats/des provinents de l'Àfrica són els que més es concentren en la indústria i la construcció. Més de la meitat dels asiàtics (51,2%) s'ocupen a l'*hostaleria*. Els ciutadans comunitaris s'ocupen principalment a l'*hostaleria*, la *indústria manufacturera* i la *construcció*. Finalment, els llatinoamericans tenen la major concentració d'ocupats/des en el *servei domèstic*.

Taula 3.2. Comparació de la distribució dels ocupats per branques d'activitat i zones geogràfiques d'origen. Catalunya, 4t trimestre de 2011

Branques d'Activitat (CNAE93. 2 dígit)	Unió Europea	Amèrica Llatina	Àsia	Àfrica	Total
Servei domèstic	*	29,8%	*	*	17,3%
Hostaleria	15,8%	12,2%	51,2%	*	14,4%
Indústries manufactureres	14,5%	6,1%	*	28,7%	12,0%
Construcció	12,9%	9,9%	*	16,3%	11,5%
Comerç a l'engròs i al detall	10,5%	7,8%	*	14,9%	10,0%
Activitats administratives i serveis auxiliars	*	7,8%	*	*	6,2%
Activitats sanitàries i serveis socials	*	8,5%	*	*	6,1%
Transport i emmagatzematge	9,0%	4,1%	*	*	5,3%
Informació i comunicacions	7,5%	3,4%	*	*	4,1%
Activitats professionals científiques i tècniques	9,0%	*	*	*	3,4%
Total 10 primeres branques	90,1%	91,8%	91,9%	87,8%	90,4%
Resta de Branques	9,9%	8,2%	8,1%	2,2%	9,6%

*Dada que no s'ha incorporat perquè les quantitats ofertes per l'EPA no són estadísticament significatives i poden incorporar marges d'error no acceptables.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

La Taula 3.3. ens permet comparar la distribució per branques d'activitat dels homes ocupats de nacionalitat estrangera amb els homes ocupats de nacionalitat espanyola.

Taula 3.3. Distribució dels homes ocupats per branques d'activitat segons la nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

Branques d'Activitat (CNAE 2009 1 dígit)	Nacionalitat espanyola	Nacionalitat estrangera
Construcció	11,2%	20,8%
Indústries manufactureres	24,1%	17,9%
Hostaleria	5,0%	11,3%
Comerç a l'engròs i al detall	13,9%	10,4%
Transport i emmagatzematge	9,1%	9,3%
Informació i comunicacions	4,1%	6,4%
Agricultura ramaderia i pesca	2,3%	4,8%
Activitats administratives i serveis auxiliars	3,5%	4,3%
Activitats professionals científiques i tècniques	5,4%	4,0%
Activitats sanitàries i serveis socials	3,4%	2,7%
Total 10 primeres branques	81,9%	91,9%
Resta de Branques	18,10%	8,10%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Els homes estrangers es continuen concentrant principalment en la *construcció* amb un 20,8%, un percentatge que dobla el dels homes de nacionalitat espanyola. La segona branca d'activitat que ocupa més homes estrangers és la *indústria manufacturera*, seguida per l'*hostaleria* i el *comerç*. En l'*hostaleria* doblen el percentatge dels autòctons.

Els homes de nacionalitat espanyola s'ocupen sobretot a la *indústria manufacturera*, amb un percentatge superior al dels estrangers, també presenten una concentració superior en el *comerç*. Finalment cal destacar que els homes de nacionalitat espanyola presenten una concentració molt inferior en aquestes 10 primeres branques.

Com en el cas dels homes, la Taula 3.4 ens permet comparar la distribució per branques d'activitat de les dones ocupades de nacionalitat estrangera amb les dones ocupades de nacionalitat espanyola.

Taula 3.4. Distribució de les dones ocupades per branques d'activitat segons la nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

Branques d'Activitat (CNAE 2009 1 dígit)	Nacionalitat espanyola	Nacionalitat estrangera
Servei domèstic	3,9%	35,6%
Hostaleria	6,2%	18,0%
Activitats sanitàries i serveis socials	15,0%	10,0%
Comerç a l'engròs i al detall	18,5%	9,4%
Activitats administratives i serveis auxiliars	5,5%	8,4%
Indústries manufactureres	11,6%	5,3%
Activitats professionals científiques i tècniques	6,6%	2,6%
Altres serveis	2,8%	2,1%
Agricultura ramaderia i pesca	1,2%	1,9%
Educació	10,3%	1,8%
Total 10 primeres branques	81,6%	95,3%
Resta de Branques	18,4%	4,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Com podem observar, l'activitat on hi ha més dones estrangeres ocupades és *servei domèstic*. Si ho comparem amb les dones autòctones, veiem que aquestes tenen una presència molt baixa en aquesta branca d'activitat. Una relació semblant, però amb menys diferència, es dona en el cas de *l'hostaleria*. En el cas d'*activitats administratives i serveis auxiliars*, tot i que també les dones estrangeres presenten un percentatge superior, la diferència és menor. Les dones autòctones presenten percentatges superiors en *comerç* i sobretot en *educació, activitats professionals científiques i tècniques i indústries manufactures*.

Aquesta especial concentració d'homes i dones ocupats de nacionalitat estrangera, en unes branques d'activitat, els pot fer més vulnerables a crisis d'ocupació que afectin especialment a algunes d'aquestes branques. Per valorar-ho, la taula 3.5 ens presenta la variació interanual de les 10 branques on més s'ocupen els treballadors estrangers.

A finals del 2011, la població ocupada estrangera experimenta una reducció interanual del 14,2%, mentre que els ocupats de nacionalitat espanyola presenten una reducció força menor. Dit això, podem observar que per branques, *construcció*, que durant 3 anys ha estat l'activitat que més ocupats estrangers ha perdut, en el 2011 ocupa el tercer lloc pel que fa a pèrdua d'ocupació.

Crida l'atenció l'increment d'ocupats de nacionalitat espanyola a *l'hostaleria* mentre es redueixen els ocupats estrangers en aquesta activitat. El mateix succeeix al *comerç*. En canvi a *activitats sanitàries* on es produeix un creixement d'ocupació general, s'incrementa proporcionalment molt més l'ocupació estrangera que l'ocupació autòctona.

Taula 3.5. Variació interanual d'ocupats per branques d'activitat segons la nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

	Nacionalitat espanyola	Nacionalitat estrangera	Total
Servei domèstic	6,0%	4,6%	5,2%
Hostaleria	14,8%	-22,2%	0,3%
Indústries manufactureres	-5,5%	-17,2%	-6,8%
Construcció	-11,0%	-22,9%	-14,0%
Comerç a l'engròs i al detall	8,3%	-32,4%	2,4%
Activitats administratives i serveis auxiliars	-12,4%	-32,3%	-17,1%
Activitats sanitàries i serveis socials	3,9%	26,4%	5,9%
Transport i emmagatzematge	-9,0%	-6,3%	-8,7%
Informació i comunicacions	-8,4%	77,7%	0,9%
Agricultura, ramaderia i pesca	-5,3%	-13,7%	-7,6%
Total 10 primeres branques	-5,3%	-15,0%	-7,1%
Resta de Branques	7,6%	-5,5%	6,8%
Total	-2,1%	-14,2%	-4,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

Finalment, la Taula 3.6 presenta la variació de població ocupada per branques d'activitat entre finals del 2008, moment en què s'inicia la crisi d'ocupació i el final del 2011. Observem que la *construcció* és l'activitat que perd més llocs de treball, i que aquesta pèrdua d'ocupació afecta molt més als estrangers que als ocupats de nacionalitat espanyola. La segona activitat on els estrangers han perdut més ocupació ha estat les *activitats administratives i serveis auxiliars*, seguides de *comerç, agricultura, ramaderia i pesca, i activitats professionals, científiques i tècniques*. En canvi, en un context de pèrdua d'ocupació, ha augmentat l'ocupació estrangera en *activitats sanitàries i serveis socials*, i sobretot en *informació i comunicacions*.

Taula 3.6. Variació d'ocupats per branques d'activitat en el període 2008 a 2011 a Catalunya, segons la nacionalitat

	Nacionalitat espanyola	Nacionalitat estrangera	Total
Construcció	-31,7%	-56,9%	-39,7%
Hostaleria	3,1%	-21,3%	-5,8%
Indústries manufactureres	-18,8%	-31,5%	-20,3%
Servei domèstic	7,0%	10,3%	8,9%
Comerç a l'engròs i al detall	-2,4%	-32,7%	-6,4%
Activitats administratives i serveis auxiliars	-1,1%	-42,1%	-12,9%
Transport i emmagatzematge	-8,2%	-9,0%	-8,3%
Agricultura ramaderia i pesca	6,9%	-32,6%	-6,6%
Activitats sanitàries i serveis socials	10,4%	26,0%	11,9%
Activitats professionals científiques i tècniques	-8,0%	-27,3%	-10,1%
Informació i comunicacions	-18,8%	59,0%	-10,4%
Total	-6,4%	-14,4%	-7,8%

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

3.2. EL TIPUS D'OCUPACIÓ DELS TREBALLADORS ESTRANGERS

Per poder analitzar quins llocs de treball ocupen els treballadors estrangers, hem realitzat una explotació estadística específica de les dades d'ocupats per grups professionals, que ens ofereix la base de microdades de l'Enquesta de Població Activa. Els primers resultats d'aquesta explotació queden reflectits en la Taula 3.7, la qual ens mostra les diferències en la distribució dels ocupats per grups professionals, segons si els ocupats tenen la nacionalitat espanyola o són estrangers.

**Taula 3.7. Ocupats per grups professionals segons la nacionalitat.
Catalunya, 4t trimestre 2011**

Grups Ocupacionals (CNO-2011)	% Nacionalitat espanyola	% Nacionalitat estrangera
Directius	7,1%	3,4%
Tècnics superiors	17,4%	7,6%
Tècnics suport	9,7%	6,2%
Empleats administratius	15,1%	4,5%
Restauració i comerç	19,1%	23,4%
Qualificats agraris i pesquers	1,6%	1,2%
Qualificats indústria i construcció	12,1%	12,4%
Operadors maquinària	9,4%	9,1%
Ocupacions elementals(1)	8,5%	31,9%
Total	100,0%	100,0%

(1) Nova denominació de la CNO 2011 que substitueix a la denominació *Treballadors no qualificats* de la CNO 94.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

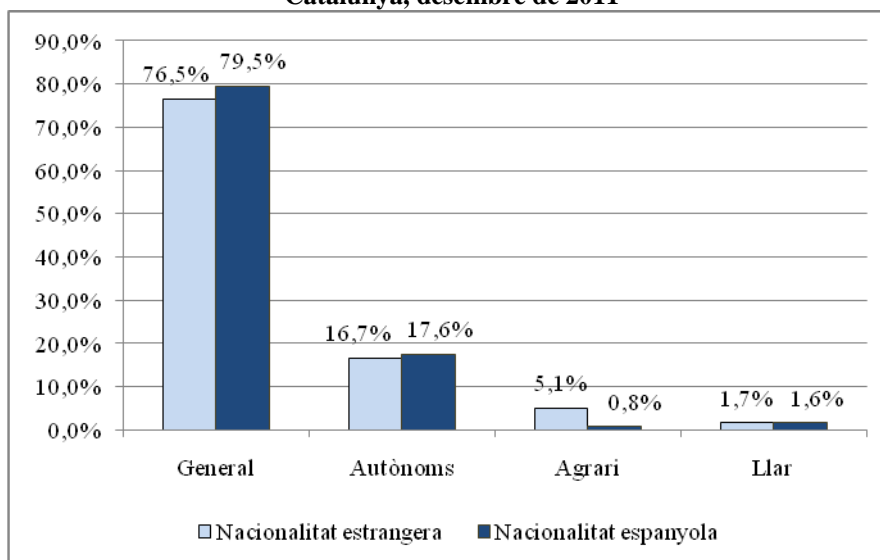
Com podem veure a la taula, el percentatge més gran de treballadors estrangers (31,9%) són treballadors *d'ocupacions elementals* (no qualificats), a aquest grup el segueix en pes percentual el dels *treballadors de la restauració i comerç* (23,4%), que ja el 4t trimestre del 2009 va superar per primer cop el pes dels estrangers ocupats com a *qualificats de la indústria i la construcció* (12,4%) grup, aquest darrer, que continua la important reducció interanual que va experimentar a finals del 2009 com a conseqüència de la crisi del sector de la construcció. Aquests tres grups suposen conjuntament més del 67% del total dels treballadors estrangers, mostrant una concentració que no té correspondència en el cas dels treballadors de nacionalitat espanyola.

Les diferències més clares per grup, entre nacionals i estrangers, les trobem en el col·lectiu de *no qualificats*, on els estrangers presenten 23,4 punts percentuals més que els espanyols i també en els grups de *directius* i de *tècnics superiors* on els espanyols doblen els percentatges dels estrangers. Mentre que en el cas dels ocupats estrangers, els *treballadors no qualificats*, com dèiem, són el grup més ampli, en el cas dels ocupats de nacionalitat espanyola aquest grup ocupa el penúltim lloc en pes relatiu.

D'altra banda les dades d'afiliació a la Seguretat Social ens mostren que els estrangers tenen un percentatge inferior d'afiliats en el règim general que els autòctons, també en el règim d'autònoms, tot i que en aquest darrer el percentatge s'ha incrementat en més de 6 punts respecte l'any anterior (10,1%). Però el que resulta paradoxal és que en el règim de la llar hi hagi hagut una reducció de més de 7 punts respecte l'any anterior

(9,0%) quan, tal com hem vist a la Taula 3.6, l'ocupació estrangera en *servei domèstic* creix un 8,9% interanual. Això significa un increment de l'ocupació irregular, alhora que mostra clarament les limitacions de les dades d'afiliació a la Seguretat Social com a font per al coneixement de la situació del mercat de treball.

Gràfic 3.2. Distribució de l'afiliació a la Seguretat Social per règims i nacionalitat. Catalunya, desembre de 2011

Font : Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

Ocupacions per zones d'origen

Aquesta distribució per grups professionals dels treballadors estrangers, difereix segons les zones d'origen, tal com ens mostra la Taula 3.8.

Taula 3.8. Ocupats per grups professionals segons zona d'origen. Catalunya, 4t trimestre 2011

Grups Ocupacionals (CNO-94)	Unió Europea	Resta d'Europa	Amèrica Llatina	Àsia	Àfrica
Directius	6,7%	*	*	*	*
Tècnics superiors	13,6%	*	8,1%	*	*
Tècnics suport	10,0%	*	6,4%	*	*
Empleats administratius	7,8%	*	5,1%	*	*
Restauració i comerç	14,0%	*	26,8%	50,5%	18,9%
Qualificats agraris i pesquers	*	*	*	*	*
Qualificats indústria i construcció	14,2%	*	10,6%	*	19,4%
Operadors maquinària	12,9%	*	5,5%	*	15,8%
Ocupacions elementals(1)	19,4%	55,3%	34,6%	25,3%	40,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

*Dada que no ha de ser tinguda en compte perquè incorpora un marge d'error no acceptable.

(1) Nova denominació de la CNO 2011 que substitueix a la denominació *Treballadors no qualificats* de la CNO 94.

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

A l'hora d'analitzar la taula però, cal tenir en compte que, igual que en el cas de les branques d'activitat, hi ha resultats que no tenen validesa estadística. En aquest sentit, indiquem en cadascuna de les caselles pertinents la no-validesa. Tot i així, si centrem la nostra anàlisi en quins són els principals grups professionals en què s'ocupen els treballadors estrangers, segons les diferents zones, podem obtenir informació prou significativa.

Així, per exemple, destaca l'alt percentatge de treballadors no qualificats en els col·lectius llatinoamericà, africà, i sobretot els europeus no comunitaris així com l'alt percentatge d'asiàtics que s'ocupen com a treballadors de la *restauració* i el *comerç*.

El perfil de cada zona, si tenim en compte els principals grups professionals en què s'ocupen més del 70% dels treballadors, es pot sintetitzar de la següent manera.

Els estrangers comunitaris són els més diversificats i no tenen un perfil clar excepte el fet que, en comparació amb la resta de col·lectius, s'ocupen en un percentatge molt elevat en *professions d'alta qualificació* (30,3%).

Els europeus no comunitaris s'ocupen de manera majoritària en *ocupacions elementals*.

Els llatinoamericans s'ocupen principalment en *ocupacions elementals*, *treballadors de restauració i comerç*, *qualificats de la indústria i la construcció*, per aquest ordre.

Els africans s'ocupen principalment en *ocupacions elementals* i, en menor mesura, com a *treballadors qualificats de la indústria i la construcció* i com a *treballadors de restauració i comerç*.

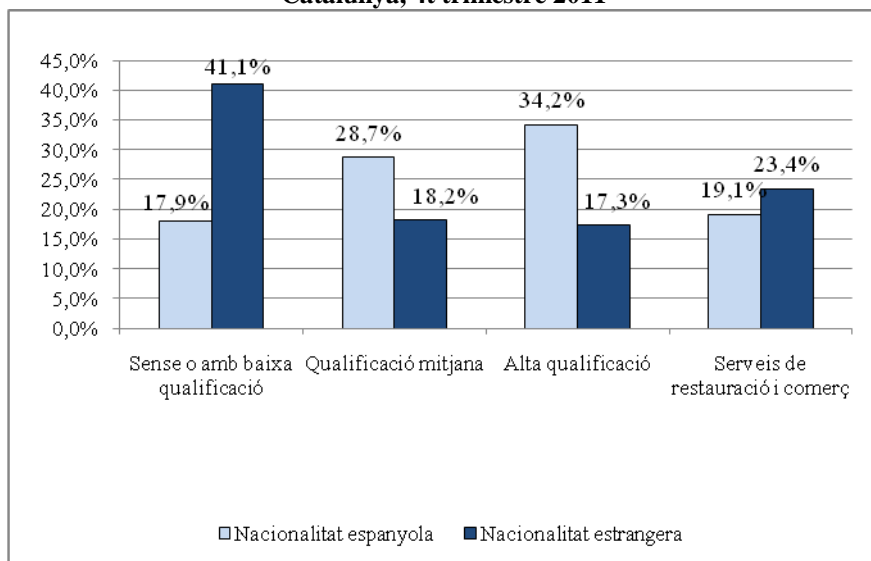
Els ocupats dels països asiàtics presenten el percentatge més alt de *treballadors de restauració i comerç*.

Qualificació de l'ocupació i nivell d'estudis

D'altra banda, per tal de centrar més l'anàlisi dels grups professionals en el nivell de qualificació de les feines que fan els treballadors estrangers, hem utilitzat l'agrupació de grups professionals per nivells de qualificació que presenta el Gràfic 3.3. El resultat són tres nivells de qualificació i un grup de treballadors de serveis, que cal tractar a banda, perquè la desagregació que ens ofereix la EPA no permet distingir nivells de qualificació en el cas d'aquest grup.

Podem observar com, en el cas dels estrangers, els percentatges d'ocupats disminueixen tal com augmenta la qualificació, al contrari del que succeeix en el cas dels treballadors de nacionalitat espanyola, on el percentatge més alt d'ocupats desenvolupen feines d'alta qualificació, i el menor percentatge d'ocupats desenvolupa feines de baixa qualificació. Pel que fa als treballadors dels serveis (*restauració, personals i comerç*), tot i que hi ha un percentatge de treballadors estrangers superior, la diferència és relativament reduïda si la comparem amb els dos grups extrems.

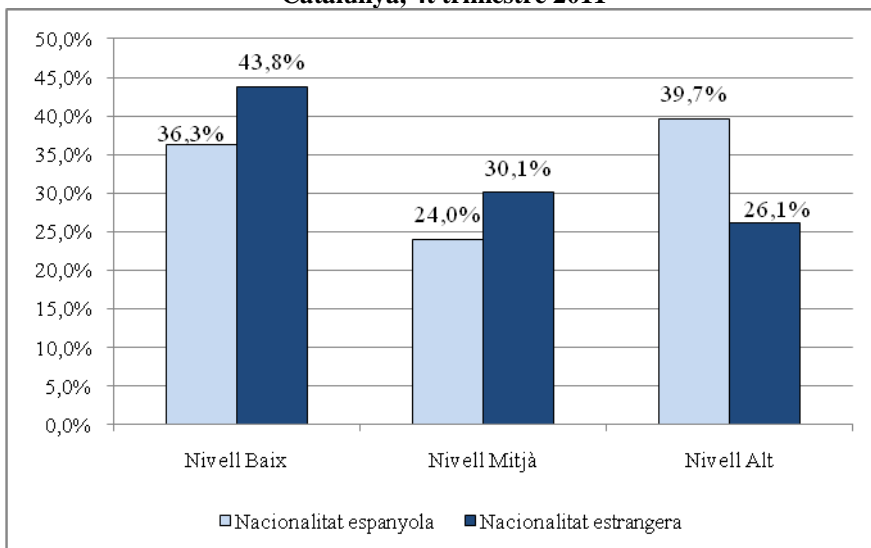
Gràfic 3.3. Ocupats per nivell de qualificació de l'ocupació segons nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa de l'INE.

El Gràfic 3.4 ens permet comparar els nivells de qualificació de les ocupacions, mostrat en el gràfic anterior, amb els nivells d'estudis segons la nacionalitat dels ocupats. En el Nivell Baix hem agrupat els ocupats sense titulació i els que tenen la titulació bàsica, en el Nivell Mitjà hem agrupat els ocupats amb secundària no obligatòria i Formació Professional, i en el Nivell Superior els ocupats amb titulació universitària de 1r, 2n i 3r grau.

Gràfic 3.4. Ocupats per nivell d'estudis segons nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

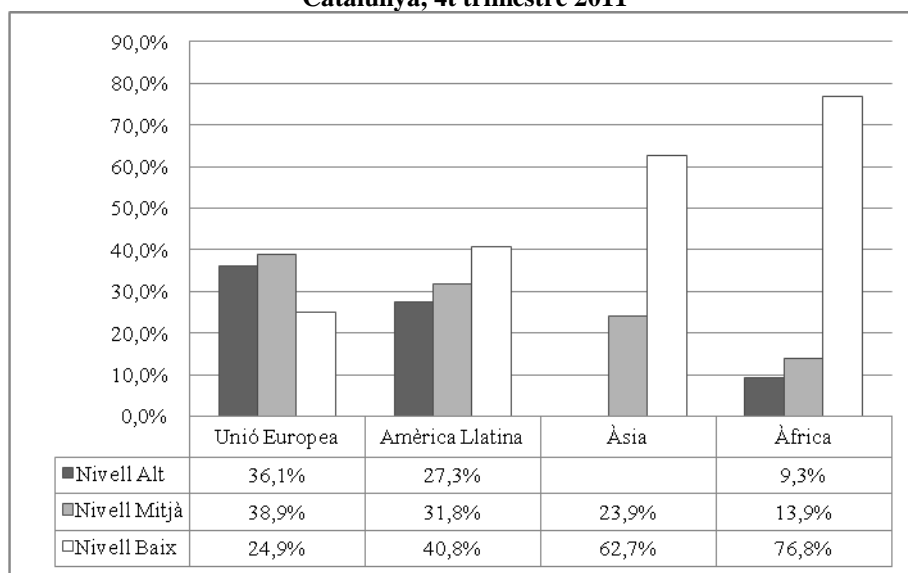
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

Hi podem veure que els treballadors estrangers presenten un percentatge superior d'ocupats de baixa titulació que els de nacionalitat espanyola (7,5 punts més). Si ens fixem en el Gràfic 3.3 però, veurem que la diferència en ocupacions de baixa qualificació és força superior (23,2 punts més), o el que és el mateix, els estrangers

tenen un pes superior en ocupacions de baixa qualificació, de la que els correspondria per nivell d'estudis, en comparació amb els treballadors de nacionalitat espanyola. També podem observar com, mentre el percentatge d'estrangers ocupats amb titulació superior és del 26,1%, només un 17,3 % ocupa llocs de treball d'alta qualificació. En el cas dels ciutadans espanyols, el percentatge d'ocupats amb alta qualificació i el percentatge d'ocupats amb estudis superiors són força més propers (34,2% i 39,7% respectivament), és a dir, els ocupats de nacionalitat espanyola amb estudis superiors ocupen llocs de treball en una proporció que no s'allunya gaire del seu nivell d'estudis, mentre que en el cas dels treballadors estrangers la distància és força superior.

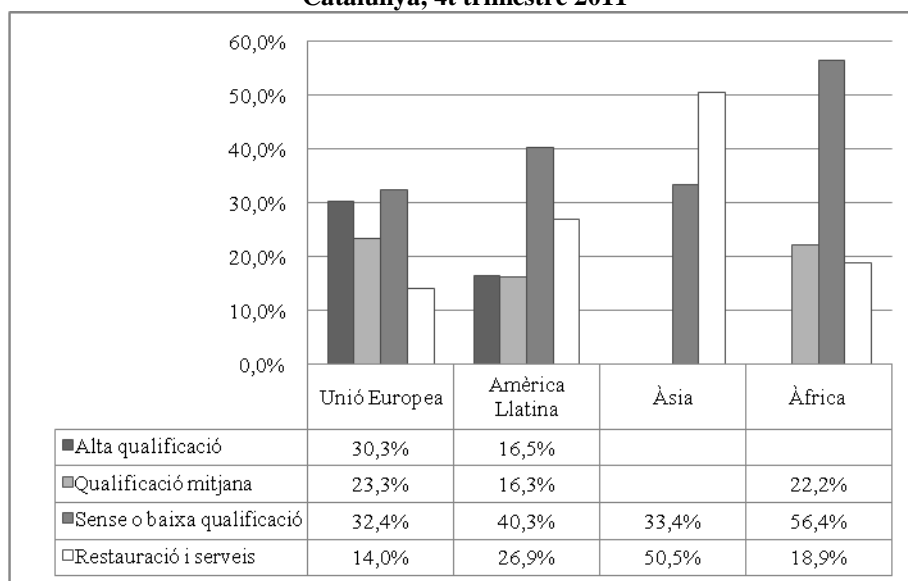
Els gràfics 3.5 i 3.6 ens permeten fer aquesta mateixa anàlisi segons les zones d'origen dels estrangers. A l'hora de llegir-los cal tenir en compte que no es presenten les dades dels estrangers procedents d'Oceania, d'Amèrica del Nord i l'Europa No Comunitària perquè els seus valors són excessivament baixos i incorporen un marge d'error excessiu per a que els puguem acceptar com a vàlids. Això mateix succeeix amb algunes dades del col·lectiu asiàtic.

Gràfic 3.5. Ocupats estrangers per nivell d'estudis segons zona d'origen. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

Gràfic 3.6. Ocupats estrangers per nivell de qualificació de l'ocupació segons zones d'origen. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

Observant els gràfics podem veure que els ocupats comunitaris presenten un percentatge en llocs de treball de baixa qualificació (32,4%) no gaire allunyat al que presenten en el nivell d'estudis baix (24,9%), mentre que, en canvi, tenen una presència clarament inferior en llocs de treball de mitjana i alta qualificació (23,3% i 30,3%) de la que els correspondria pels seus percentatges en estudis mitjos i superiors (36,3% i 44,9%). Aquestes comparacions però es veuen afectades pel 14,0% que s'ocupen en els serveis de restauració i comerç els quals, com ja hem dit, no són susceptibles d'entrar en aquesta comparació.

Els llatinoamericans presenten uns percentatges en ocupacions de baixa qualificació (40,3%) que es corresponen al seu percentatge en el nivell d'estudis baix (40,8%), mentre que s'ocupen força menys en llocs de treball de mitjana i alta qualificació del que els correspondria pel seu nivell d'estudis. Les correspondències entre nivell dels llocs de treball i nivell d'estudis en aquest col·lectiu es veuen especialment afectades per l'alt percentatge que presenta en el grup especial de *Treballadors de restauració i comerç* (26,9%).

Els asiàtics són el col·lectiu en què es fa més difícil la comparació pel fet que és el que té més ocupats com a treballadors dels serveis de restauració i comerç. La majoria tenen estudis baixos (62,7%) en canvi, no apareixen dades suficients per valorar els no qualificats, segurament per la importància que en aquest col·lectiu tenen els treballadors de la restauració.

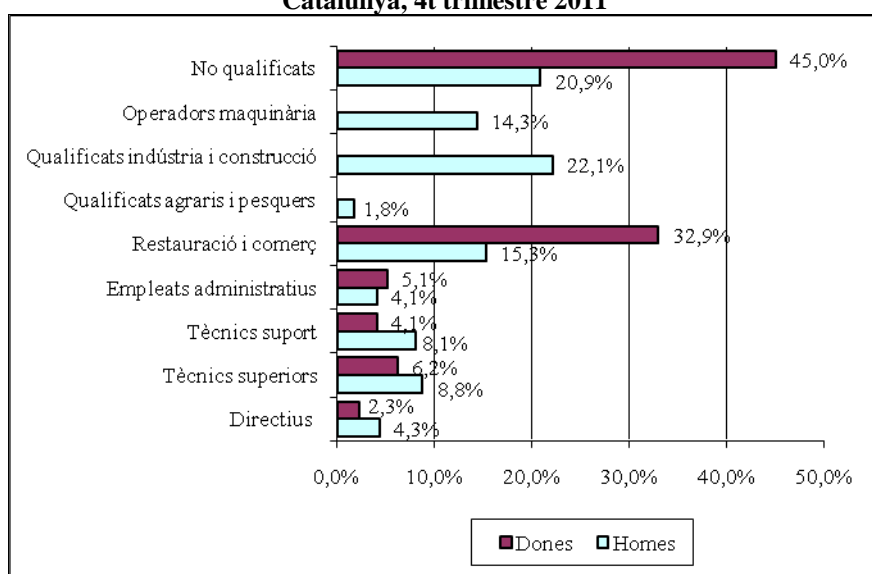
En el cas dels africans, s'observa una presència inferior en ocupacions de baixa qualificació (56,4%) de la que els correspondria pel seu percentatge en el nivell d'estudis baix (76,8%). Per contra, presenten uns percentatges superiors en ocupacions de mitjana qualificació (22,2%) als que els correspondria segons el seu percentatge d'estudis mitjans (13,9%).

Les ocupacions segons els sexes

En el Gràfic 3.7 podem veure que hi ha moltes més dones estrangeres ocupant llocs de treball no qualificats que homes estrangers, més del doble. La diferència ha crescut respecte l'any anterior, ja que el percentatge dels homes ha disminuït 8 dècimes i el de les dones ha augmentat més de 5 punts. Les dones també treballen molt més en els serveis de restauració i comerç.

Al seu torn els homes s'ocupen principalment com a treballadors qualificats de la indústria i la construcció, grup professional on pràcticament només hi ha homes. De fet, el volum de dones és tan baix que no compleix els mínims per a tenir validesa estadística i per aquest motiu no queda reflectit en el gràfic.

Gràfic 3.7. Ocupats/des de nacionalitat estrangera per grups professionals segons el sexe. Catalunya, 4t trimestre 2011

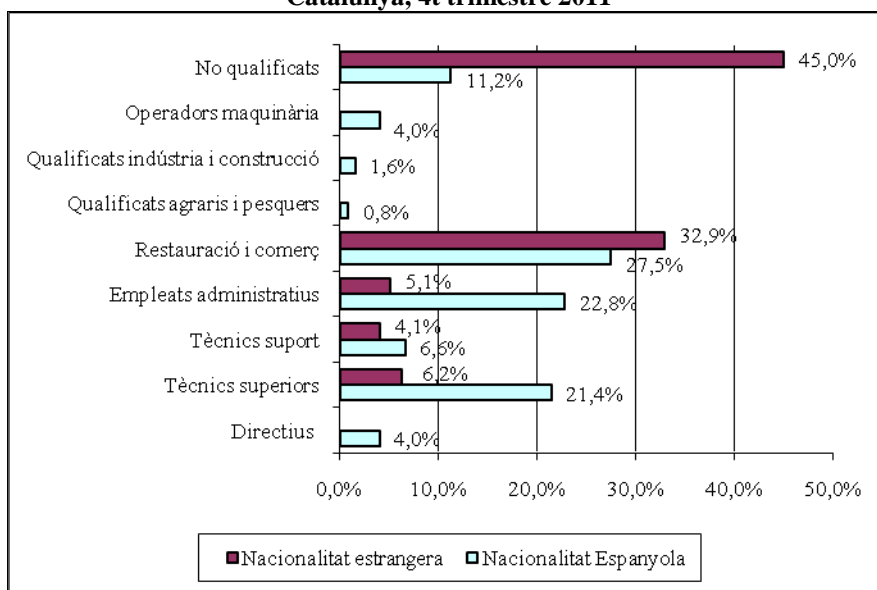

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de la EPA.

El Gràfic 3.8 ens mostra les diferències entre dones estrangeres i dones amb nacionalitat espanyola.

Comparativament la diferència més evident es troba, en el percentatge de no qualificades que, en el cas de les estrangeres, quadrupliquen el percentatge d'ocupades de nacionalitat espanyola ubicades en aquest grup professional. També s'aprecia un superior percentatge d'estrangeres ocupades com a *treballadores de restauració i comerç*, que contrasta amb el percentatge de dones de nacionalitat espanyola que s'ocupen com a *empleades administratives*, també quatre vegades superior al percentatge de les dones estrangeres en aquest grup ocupacional. Per últim, volem destacar la molt superior presència de dones de nacionalitat espanyola en el grup de *tècnics superiors i en el de directius*.

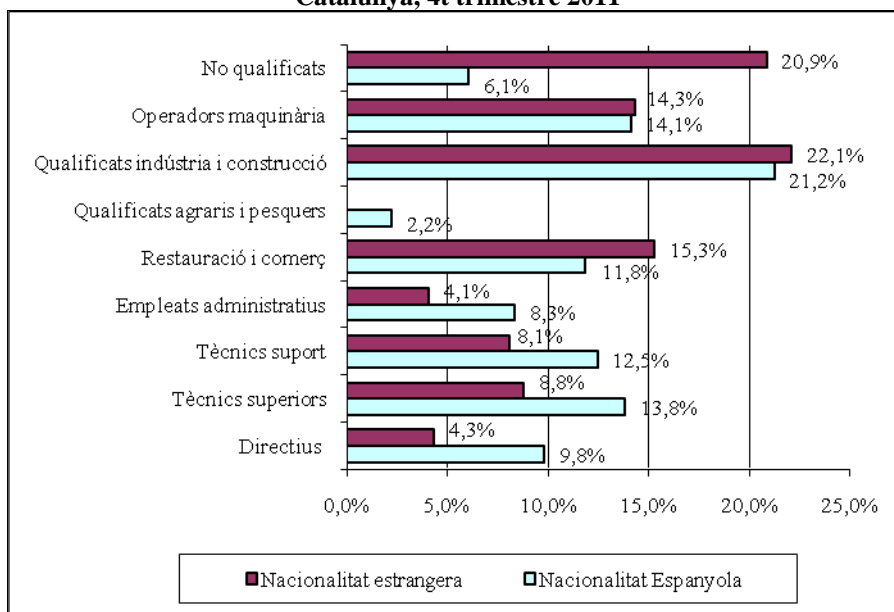
Gràfic 3.8. Distribució de les dones ocupades per grups professionals segons nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

El Gràfic 3.9 ens permet fer la mateixa comparació però en el cas dels homes. Com es pot observar, la diferència més evident es troba en el percentatge de no qualificats que, en el cas dels estrangers, superen en gairebé 15 punts percentuals el percentatge dels homes ocupats de nacionalitat espanyola ubicats en aquest grup professional. Finalment, cal destacar també la molt superior presència dels homes ocupats de nacionalitat espanyola en les ocupacions de més qualificació.

Gràfic 3.9. Distribució dels homes ocupats per grups professionals segons nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

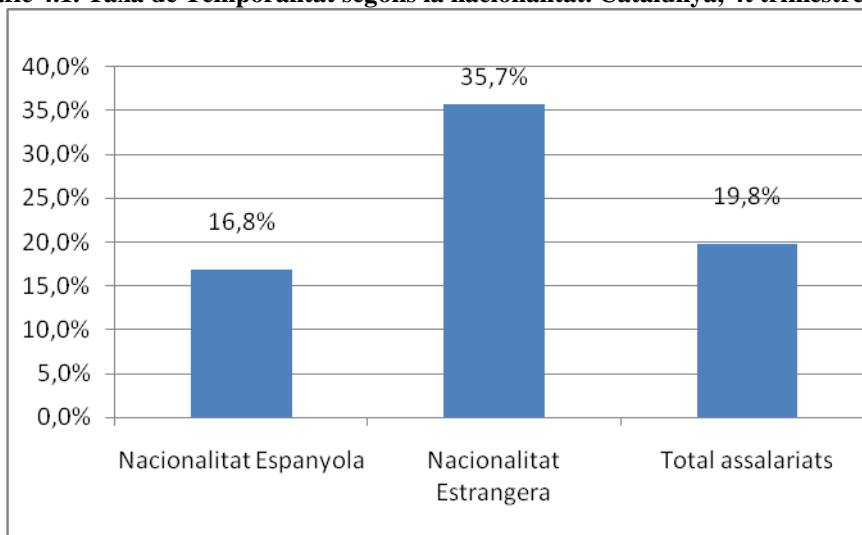
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

4. LES CONDICIONS LABORALS

4.1. LA TEMPORALITAT EN ELS TREBALLADORS ESTRANGERS

La taxa de temporalitat, que, en el total dels assalariats, s'ha incrementat en un punt respecte l'any anterior presenta grans diferències segons la nacionalitat. Com podem observar en el Gràfic 4.1, els treballadors estrangers tenen una taxa molt elevada, un 35,7%, més del doble de la dels assalariats de nacionalitat espanyola, la taxa dels quals, un 16,8%, se situa 3 punts per sota de la mitjana (19,8%). Tot i així, s'ha de tenir en compte que la temporalitat dels estrangers ha augmentat en més de 6 punts percentuals respecte al 4t trimestre del 2010 (taxa de temporalitat del 29,2%), en canvi, la temporalitat dels assalariats de nacionalitat espanyola només ha crescut dues dècimes en el mateix període (taxa del 2010: 16,6%).

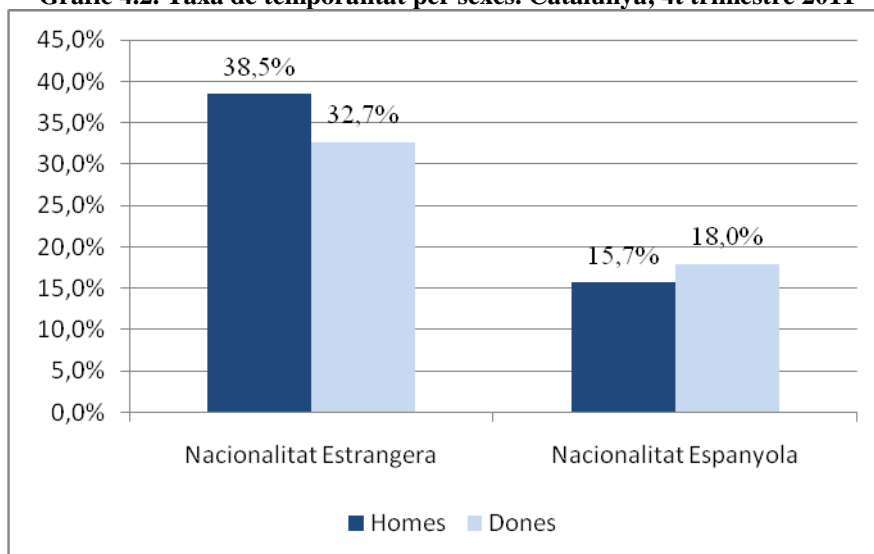
Gràfic 4.1. Taxa de Temporalitat segons la nacionalitat. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

El Gràfic 4.2 ens mostra la taxa de temporalitat de cadascun dels sexes segons la nacionalitat. Hi podem veure que, en el cas de la població estrangera, la temporalitat masculina és superior a la femenina, mentre que en el cas de la població de nacionalitat espanyola succeeix el contrari. Aquesta diferent distribució té a veure amb les activitats en les quals s'ocupen els diferents col·lectius i han variat en el temps tal com ha variat l'ocupació en aquestes activitats.

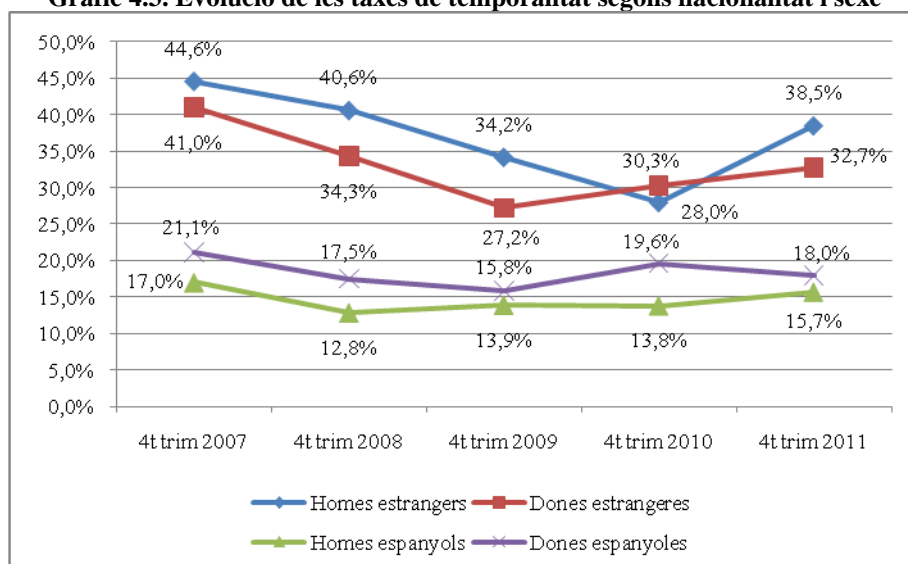
Gràfic 4.2. Taxa de temporalitat per sexes. Catalunya, 4t trimestre 2011

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

El Gràfic 4.3. ens mostra la variació interanual de la taxa de temporalitat per nacionalitats i sexes. Hi podem observar que la taxa de temporalitat dels treballadors i treballadores de nacionalitat estrangera, es redueix més que la dels treballadors de nacionalitat espanyola fins a finals del 2009. Un any després, la temporalitat de les dones augmenta, tant la de les estrangeres com la de les espanyoles, mentre que la dels homes continua reduint-se, molt més clarament la dels homes estrangers. El darrer any però, la temporalitat dels homes estrangers presenta un creixement molt important, i torna a situar-se molt per sobre de la taxa femenina. Dels quatre col·lectius, només les dones espanyoles presenten una reducció interanual de la temporalitat.

Gràfic 4.3. Evolució de les taxes de temporalitat segons nacionalitat i sexe

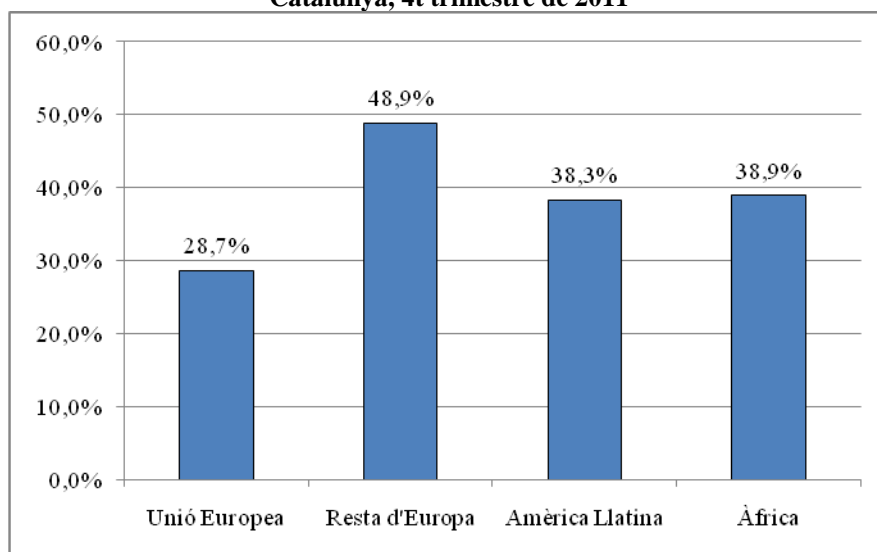

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA.

Per últim, el Gràfic 4.4 ens mostra la taxa de temporalitat dels immigrants per zones d'origen. Cal dir que altre cop no hem pogut incloure tres zones d'origen (Oceania, Àsia i Amèrica del Nord) perquè les dades de contractats temporals que ofereix l'EPA per a aquestes zones no són vàlides estadísticament pel seu baix volum de casos.

De les quatre zones de les quals tenim dades vàlides, cal destacar que la taxa de temporalitat més alta correspon als ciutadans de l'Europa No Comunitària. La temporalitat dels ciutadans comunitaris es redueix respecte el 4t trimestre del 2009, la de la resta de col·lectius augmenta.

Gràfic 4.4. Taxa de temporalitat dels assalariats estrangers per zones d'origen. Catalunya, 4t trimestre de 2011

Font: Elaboració pròpia a partir dades de l'EPA.

4.2. LA IRREGULARITAT LABORAL

En aquest punt compararem les dades d'ocupats de l'Enquesta de Població Activa del INE amb les dades d'afiliació a la Seguretat Social, partint de la idea que la diferència entre una i altra dada és la quantitat aproximada de persones que treballen sense cap contracte.

És aquest un aspecte de l'ocupació que té a veure amb la seva qualitat i amb la situació dels treballadors estrangers, des del punt de vista de les seves expectatives de futur al nostre país.

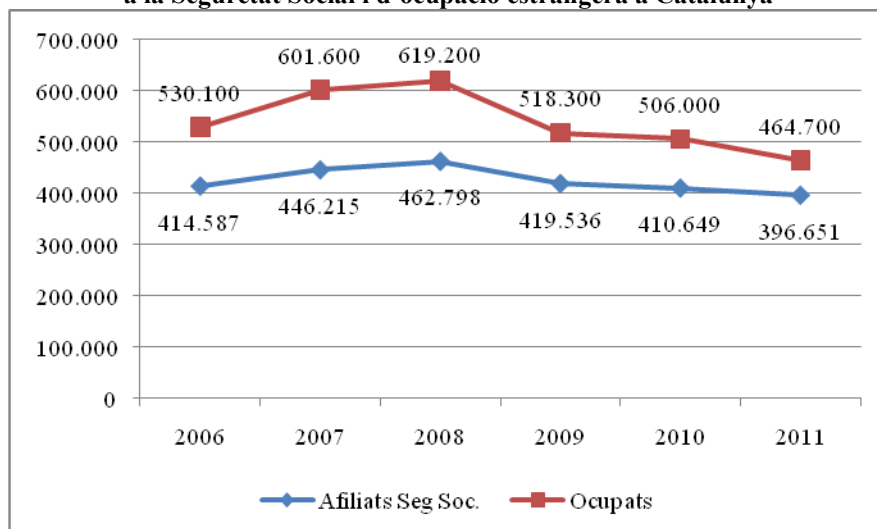
Aquesta és una comparació que no pot ser presa com la quantitat exacta d'estrangers que treballen sense contracte, atès que les dues fonts utilitzades tenen característiques metodològiques diferents. En el cas de les dades de la Seguretat Social, es tracta d'un registre dels afiliats en situació d'alta, mentre que en el cas de l'EPA es tracta d'una enquesta a una mostra d'individus, seguint uns criteris de representativitat basats en el darrer cens. És per això que el resultat de la comparació no serveix per obtenir la dimensió exacta del treball irregular, però sí que pot servir per fer-nos una idea de la

tendència que segueix aquest fenomen, atès que els factors de distorsió de les dades són els mateixos tots els anys. És per aquest motiu que diversos autors utilitzen aquesta relació entre ocupats EPA i afiliats a la Seguretat Social per analitzar la tendència que segueix el treball irregular, entre altres raons perquè no es disposa d'una dada millor.

Així doncs les primeres dades ens diuen que mentre el total d'ocupats el 4t trimestre del 2011 era de 431.824, els afiliats estrangers a la Seguretat Social a desembre del 2011 era de 382.714. Això significa que hi havia 49.110 ocupats que no estaven afiliats a la Seguretat Social. Aquesta diferència entre ocupats i afiliats en alta a la Seguretat Social suggereix un nivell d'ocupació estrangera irregular del 11,4% al finalitzar l'any.

El següent gràfic ens mostra l'evolució de les mitjanes anuals de la població estrangera ocupada i de l'afiliació estrangera a la Seguretat Social. Hi podem observar com les corbes d'ambdues variables tendeixen a allunyar-se fins el 2007, i com, tímidament en el 2008, i molt clarament en el 2009, es produeix un acostament propiciat per una caiguda de l'ocupació molt superior a la reducció que també experimenta l'afiliació a la Seguretat Social. Després d'un any d'estabilització de la distància entre ambdues variables, durant el 2011 es produeix un altre acostament, també altre cop perquè, en un context de reducció general dels llocs de treball, la reducció dels ocupats és superior a la dels afiliats a la Seguretat Social.

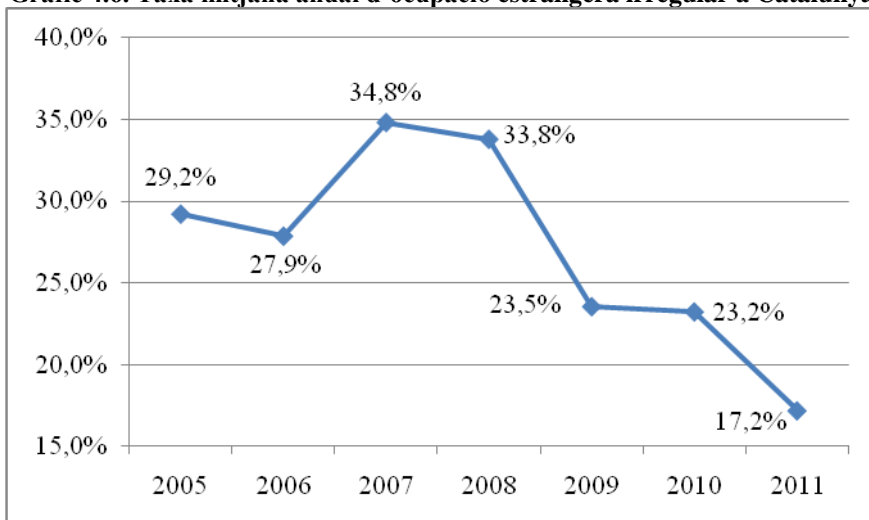
Gràfic 4.5. Evolució comparada de les mitjanes anuals d'afiliació estrangera a la Seguretat Social i d'ocupació estrangera a Catalunya

Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i del Boletín de Estadísticas Laborales del Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

El Gràfic 4.6 mostra l'evolució del percentatge que representa la diferència entre les mitjanes anuals d'afiliats estrangers i les mitjanes anuals d'ocupats estrangers, o el que és el mateix, la taxa d'ocupació estrangera irregular.

Gràfic 4.6. Taxa mitjana anual d'ocupació estrangera irregular a Catalunya

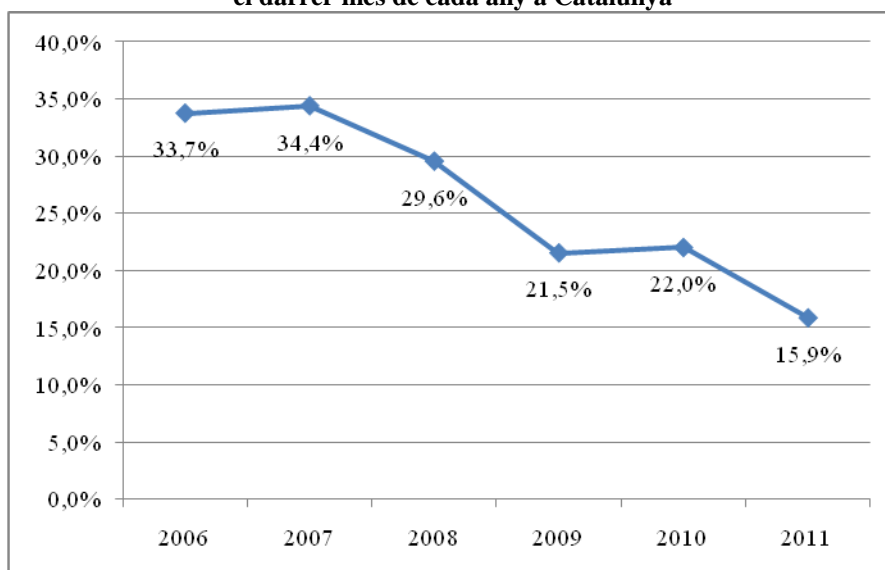
Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i del Boletín de Estadísticas Laborales del Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

Podem observar que l'any 2007 es produeix un augment de 7 punts respecte el 2006 i se supera el 34% de treball irregular. El 2008 es produeix una reducció d'un punt i el 2009 el treball irregular cau més de 10 punts, consolidant una tendència a la reducció del treball irregular iniciada l'any anterior. Després d'una momentània estabilització l'any 2010, el 2011 es continua reduint.

Atès que és la població d'extracomunitaris la més exposada a estar en una situació d'irregularitat general, és a dir, de manca de permís de residència i de treball, hem volgut conèixer quina ha estat l'evolució del treball irregular en aquesta població, utilitzant el mateix mètode que hem emprat per a la població estrangera en general. En aquest cas les dades no són mitjanes anuals, sinó dades del darrer mes de cada any.

El gràfic ens mostra que després d'un petit augment de la irregularitat laboral durant l'any 2007, el 2008 s'inicia una tendència a la reducció de la irregularitat laboral dels treballadors extracomunitaris, la qual es confirma en finalitzar l'any 2009. A finals del 2010, però, es produeix un repunt de la irregularitat que no té continuïtat en el 2011 quan la reducció de la irregularitat dels extracomunitaris torna a recuperar el ritme anterior al 2010.

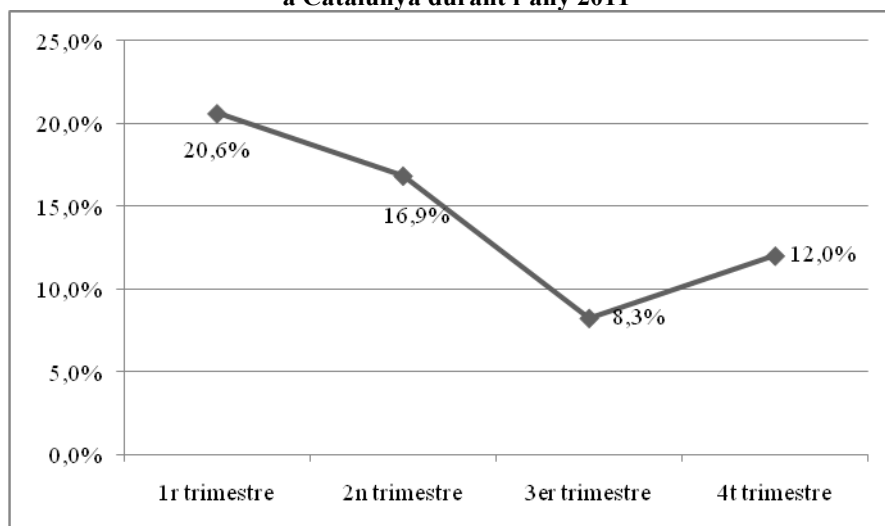
Gràfic 4.7. Evolució de la taxa d'ocupació extracomunitària irregular el darrer mes de cada any a Catalunya

Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i del Boletín de Estadísticas Laborales del Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

Si fem un seguiment trimestral de l'any 2011, observem que durant la major part de l'any la tendència és de reducció de la diferència entre ocupats i afiliats a la Seguretat Social, però que en el quart trimestre, torna a augmentar. Tot i així, s'acaba l'any amb una irregularitat inferior, en més de 8 punts, a la que hi havia a principis d'any.

Gràfic 4.8. Evolució trimestral de la taxa d'ocupació estrangera irregular a Catalunya durant l'any 2011

Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i del Boletín de Estadísticas Laborales del Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

Com podem veure a la Taula 4.1, el motiu de l'augment de la irregularitat a finals del 2011 és la important caiguda de l'afiliació a la Seguretat Social que és força superior a la caiguda de l'ocupació.

Taula 4.1. Evolució trimestral de l'afiliació estrangera a la Seguretat Social i de l'ocupació estrangera durant l'any 2011 a Catalunya

	Estrangers afiliats a la Seguretat Social	Estrangers ocupats	Ocupats estrangers no afiliats a la Seguretat Social	Taxa d'ocupació irregular
1r trimestre	387.607	488.300	100.693	20,6%
2n trimestre	405.829	488.100	82.271	16,9%
3r trimestre	409.920	446.800	36.880	8,3%
4t trimestre	383.250	435.600	52.350	12,0%

Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i del Boletín de Estadísticas Laborales del Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

Sis branques d'activitats presenten taxes d'irregularitat superiors a la mitjana. Entre aquestes destaca el servei domèstic on gairebé totes les treballadores (pràcticament totes són dones) estan sense contracte. D'aquestes 6 branques, 2 estan entre les 5 branques on hi ha més estrangers ocupats, *servei domèstic* i *construcció*.

Taula 4.2. Taxa d'irregularitat dels assalariats estrangers a les branques d'activitat que superen la taxa mitjana. Catalunya, desembre del 2011

Branques d'activitat per sobre la mitjana	Taxa irregularitat
Servei domèstic	99,0%
Agricultura ramaderia i pesca	79,5%
Informació i comunicacions	56,0%
Construcció	44,4%
Transport i emmagatzematge	43,4%
Activitats sanitàries i serveis socials	34,1%
Taxa mitjana	29,0%

Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i de l'Observatori del Treball del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

Seguint amb aquesta mateixa lògica explicativa, la Taula 4.3 ens mostra que la irregularitat no només està associada a la nacionalitat, sinó que també la trobem associada al sexe.

Taula 4.3. Estrangers afiliats a la Seguretat Social i Ocupats per sexes. Distribució i taxa d'irregularitat. Catalunya, finals del 2011

	Afiliats a la Seguretat Social(1)	% d'afiliats	Ocupats(2)	% d'ocupats	Diferència entre ocupats i afiliats	% diferència	Taxa d'irregularitat
Homes	217.913	56,9%	234.583	54,3%	16.670	33,9%	7,1%
Dones	164.801	43,1%	197.241	45,7%	32.440	66,1%	16,4%
Total	382.714	100,0%	431.824	100,0%	49.110	100,0%	11,4%

(1) Dada de desembre de 2011.

(2) Dada del 4t trimestre del 2011.

Font : Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i de l'Observatori del Treball del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.

Com podem veure les dones estrangeres són el 43,1% de l'afiliació estrangera a la Seguretat Social, mentre que són el 45,7% de l'ocupació i el 66,1% dels ocupats sense contracte. La seva taxa d'irregularitat és més del doble de la dels homes. El fenomen del

Situació laboral de la població estrangera a Catalunya

servei domèstic té un paper determinant en la irregularitat laboral de les dones estrangeres.

SÍNTESI- RESUM

Els efectes de la crisi econòmica, que es començaren a manifestar en el mercat de treball català l'any 2008, es mantenen i s'agregen en el 2011. Aquest context de crisi d'ocupació continua marcant l'evolució de la situació laboral de la població estrangera, fins al punt que, des del 2009, es constaten reduccions d'efectius en variables estructurals que fins llavors havien presentat un creixement continuat. Especialment destacables són les reduccions de la població estrangera empadronada i de la població potencialment activa estimada per l'EPA, que continuen en el 2011. La lleugera recuperació de l'activitat i de l'ocupació dels estrangers, que es van detectar en el 2010, no es consoliden en el 2011, al contrari, creix la pèrdua d'ocupació i s'accelera el creixement de l'atur. La irregularitat laboral dels estrangers disminueix perquè la pèrdua d'ocupats és superior a la pèrdua d'afiliats a la Seguretat Social. Com a principal novetat, cal destacar que assistim per primer cop a una reducció interanual de les nacionalitzacions.

El primer que cal destacar doncs és que l'any 2011 finalitza, igual que l'anterior, amb una reducció de població estrangera, segons l'avenç de dades del Padró d'Habitants a 1 de gener de 2012. Es tracta del segon any consecutiu de pèrdua de població estrangera registrada dels darrers 10 anys.

Catalunya continua sent la comunitat amb més estrangers empadronats de l'Estat Espanyol. No obstant això, el pes relatiu dels estrangers respecte la població autòctona és més elevat al País Valencià que a Catalunya, que presenta la mateixa proporció que la Comunitat de Madrid. Dins de Catalunya la província de Girona segueix sent la que té un major percentatge d'estrangers en relació al total de la població.

Per sexes, s'observa que continua augmentant la proporció de dones, que arriben a significar el 46,8% del total de la població estrangera empadronada a Catalunya. Aquesta proporció comença a acostar-se al 51% que representen les dones de nacionalitat espanyola sobre el total de la població espanyola.

Gairebé el 80% del total d'estrangers empadronats té una edat compresa entre els 16 i els 64 anys, la qual cosa representa una proporció 27 punts superior a la dels autòctons en aquesta franja d'edats on es concentra l'activitat. En canvi, el percentatge d'estrangers en la franja d'edat de 65 anys i més és molt inferior a la que presenten els autòctons.

Els originaris de l'Amèrica Llatina continuen sent el col·lectiu majoritari, seguits dels africans i els ciutadans comunitaris. En comparació a la mitjana espanyola, a Catalunya hi ha molt menys ciutadans comunitaris, més llatinoamericans i molts més africans i asiàtics. En aquest darrer any els empadronats llatinoamericans continuen reduint-se com va succeir l'any anterior, en canvi, es produeix una recuperació dels ciutadans de països comunitaris, la majoria dels quals són romanesos. A la província de Barcelona, el col·lectiu majoritari és el llatinoamericà, mentre que a les altres 3 províncies els col·lectius majoritaris són l'africà i els ciutadans comunitaris.

Per primer cop en els darrers 10 anys, es produeix una reducció de les nacionalitzacions. Aquesta reducció ve determinada per la disminució de les nacionalitzacions de ciutadans llatinoamericans, que representen el 70% de totes les nacionalitzacions.

Aquest fenomen està relacionat amb el procés de reducció de nous residents que es va produir des del 2008 fins el 2010, tot i que en el 2011 tornin a créixer. Això ha suposat una disminució del nombre de nous estrangers que generen dret a sol·licitar la nacionalitat.

La població amb permís de residència que havia anat disminuint progressivament el seu increment anual en els darrers anys, en el 2011 presenta un creixement superior al de l'any anterior. Augmenten els permisos de residència de llarga durada que l'any 2011 van significar més de dues terceres parts de tots els permisos, també augmenten els permisos per reagrupament i es redueixen els permisos per treball. Aquestes dades continuen indicant igual que l'any anterior una majoritària voluntat de romandre i establir-se a Catalunya per part dels residents estrangers. Es redueix de manera important l'arribada de nous estrangers a través de la contractació laboral.

Per sexes, el percentatge de dones residents continua augmentant a un ritme semblant al de les dones empadronades però el seu pes encara és inferior al d'aquestes.

El col·lectiu amb més residents és l'africà, a diferència del padró on hi ha més llatinoamericans. Aquests darrers i els comunitaris segueixen de molt a prop als africans. Cal tenir en compte que un estranger pot tenir permís de residència de llarga durada (5 anys) i, per tant, estar inclosa en la comptabilitat de residents i, en canvi, no aparèixer en el padró, perquè no ha renovat el seu empadronament.

Per països, els marroquins continuen tenint un pes superior al de la resta. Romania, que va superar l'any 2008 l'Equador com a segon país d'origen en residents, continua sent-ho. El col·lectiu que experimenta un creixement més important és el dels bolivians. Entre els deu col·lectius més importants no n'hi ha cap que presenti reducció de residents.

El mercat de treball català continua experimentant una reducció de l'oferta potencial de mà d'obra estrangera al reduir-se la població estrangera de 16 i més anys. Aquesta reducció, que ja havia estat detectada a l'Enquesta de Població Activa del 4t trimestre del 2009, ha continuat durant el 2010 i el 2011. En 3 anys la població estrangera en edat de treballar s'ha reduït un 8,3%. La resta de dades de mercat de treball, que en el 2010 semblava que milloraven, en el 2011 tornen a la tendència del 2009. La població ocupada es redueix un 14%.

En el cas dels estrangers, en 3 anys (2009-2011) la població activa es redueix més d'un 8% i la població ocupada un 28%, mentre que la població aturada s'incrementa en un 64,2%

La pèrdua de població estrangera en edat de treballar, que en el 2010 fou exclusivament masculina, en el 2011 afecta a ambdós sexes. Per edats, la reducció es dona majoritàriament en el grup de 20 a 30 anys.

Augmenta el nombre d'africans i asiàtics, en edat de treballar. Disminueixen la resta de col·lectius especialment els comunitaris i els llatinoamericans, d'aquests darrers la disminució afecta sobretot al contingent d'actius i ocupats. En el cas dels africans es tracta tant d'inactius com de població activa, però la població activa que marxa és molt majoritàriament població que estava aturada l'any anterior.

En aquest context de pèrdua de població estrangera potencialment activa, la població activa estrangera torna a disminuir. La taxa d'activitat total dels estrangers es manté, però en el cas dels homes creix, mentre que en el de les dones es redueix lleugerament. El creixement de la taxa d'activitat masculina però és fruit de la reducció de la població en edat de treballar i no pas del creixement dels actius, ja que el nombre d'aquests es redueix. Per zones, augmenta la taxa d'activitat dels col·lectius que perden població en edat de treballar. La taxa d'activitat més alta correspon als llatinoamericans. Es redueix la taxa dels asiàtics i creix la dels africans. Dels 5 col·lectius nacionals amb més presència a Catalunya, els romanesos són els qui veuen créixer més la seva taxa d'activitat. No es tracta d'un creixement d'activitat real, la taxa creix perquè disminueixen més els romanesos en edat de treballar del que es redueixen els romanesos actius, com a conseqüència els actius tenen més per percentual sense créixer en termes absoluts.

Pel que fa a les dades d'ocupació, després que en el 2010 es produís una lleugera recuperació dels ocupats estrangers, en el 2011 es torna a la tendència negativa iniciada el 2008 i les dades presenten una important pèrdua d'ocupats estrangers. La taxa d'ocupació dels estrangers es redueix més que la dels espanyols i ara ja és 14 punts inferior a la d'aquests.

Gairebé el 50% dels ocupats estrangers són llatinoamericans. La taxa dels africans continua però sent la més baixa amb diferència, essent a més la que més es redueix. Els europeus són els únics que veuen augmentar la seva taxa d'ocupació. Per col·lectiu nacional el bolivià és el que presenta la taxa d'ocupació més alta tot i que ha experimentat un retrocés durant el 2011. Només els marroquins i els equatorians experimenten una reducció de la taxa d'ocupació, en cada cas per motius diferents. En el cas dels marroquins es produeix perquè l'increment de població potencialment activa és superior a l'increment de població ocupada. En el cas dels equatorians és el contrari, la reducció de la taxa d'ocupació es produeix perquè la pèrdua de població ocupada és superior a la pèrdua de població potencialment activa.

La població estrangera aturada continua augmentant de forma més important que l'any anterior. La taxa d'atur dels autòctons (16,7%) augmenta en 1,5 punts respecte l'any anterior, mentre que la dels treballadors estrangers (37,5%) augmenta 7 punts. La taxa d'atur dels estrangers és més del doble de la dels espanyols.

La taxa d'atur dels homes estrangers és superior a la de les dones però la diferència disminueix. Per edats, els estrangers de 20 a 30 anys són els que més veuen augmentar la seva taxa d'atur, la qual arriba al 41,9%. En el tram dels 16 als 19 anys la taxa disminueix, però tot i així segueix sent la més alta amb molta diferència.

Per zones d'origen, els africans són els que més veuen créixer la seva taxa d'atur, gairebé doblen les taxes de la resta de col·lectius amb un atur del 60,5%. És a dir: un de cada dos africans que vol treballar, està desocupat.

Els ocupats estrangers continuen estant força concentrats en determinades branques d'activitat. *servei domèstic, hostaleria, indústries manufactureres, construcció, i comerç*, donen feina a més de dues terceres parts dels treballadors estrangers.

Els africans s'ocupen sobretot en *indústries manufactureres i construcció* i són el col·lectiu que més ocupats té proporcionalment en aquestes branques d'activitat. Els llatinoamericans s'ocupen principalment en *servei domèstic i hostaleria*. Els europeus comunitaris es concentren principalment en *hostaleria, indústries manufactureres i construcció*.

En general, els homes estrangers es concentren especialment en *construcció* (20,8%), *indústries manufactureres, hostaleria i comerç*, mentre que les dones reparteixen la seva presència entre *servei domèstic, hostaleria, activitats sanitàries i serveis socials*.

La pèrdua d'ocupació més important dels estrangers es dona a les *activitats administratives i serveis auxiliars*. També pateixen una pèrdua important d'ocupació en *construcció*. En canvi, es produeix un important augment d'ocupació estrangera en *servei domèstic i activitats sanitàries i serveis socials*.

Pel que fa als llocs de treball que ocupen, els treballadors estrangers presenten uns percentatges molt superiors als ciutadans espanyols en el grup *ocupacions elementals*, i molt inferiors en els grups de *directius*, de *tècnics superiors* i *tècnics de suport*. En les dades d'afiliació a la Seguretat Social per règims, els estrangers presenten percentatges més alts que els espanyols en el règim d'autònoms, en l'agrari i en el de la llar. Aquestes darreres dades indiquen més petits empresaris i confirmen la comparativament major dedicació al *servei domèstic* i els treballs agrícoles.

Per zones d'origen, els llatinoamericans fonamentalment s'ocupen en *ocupacions elementals* i com a *treballadors de la restauració i del comerç*.

Els originaris de països de la Unió Europea no es concentren tant com els de les altres zones, tot i que presenten un percentatge lleugerament superior en el grup de *treballadors de la restauració i del comerç* i també com a *treballadors qualificats de la indústria i la construcció*. Cal destacar que els comunitaris presenten un nombre alt d'ocupats en el grup de *directius* amb un percentatge similar al dels ocupats amb nacionalitat espanyola.

La meitat dels asiàtics s'ocupen com a *treballadors de la restauració i del comerç*, i una quarta part ho fa en ocupacions elementals.

En general, els treballadors estrangers fan feines menys qualificades que els ciutadans espanyols, en canvi, el seu nivell d'estudis no és clarament molt més baix que el d'aquests. Comparativament doncs, en termes generals, els treballadors estrangers ocupen llocs de treballs de menys qualificació que els autòctons.

Per sexes, les dones estrangeres ocupen més llocs de treball no qualificats que les dones autòctones i menys llocs de treball d'alta qualificació. En el cas dels homes, els ocupats de nacionalitat estrangera tenen una presència clarament inferior als autòctons en ocupacions d'alta qualificació i en canvi tenen una presència superior en el grup de *no qualificats*, tot i que aquesta diferència no és tan gran com en el cas de les dones.

La taxa de temporalitat dels treballadors estrangers (35,7%) s'ha incrementat en més de 6 punts, mentre que la dels assalariats de nacionalitat espanyola (16,8%) es manté

pràcticament igual que l'any anterior. La taxa de temporalitat dels assalariats estrangers és el doble de la dels autòctons.

La taxa de temporalitat dels homes estrangers torna a superar la de les dones estrangeres.

Els originaris de l'Europa no comunitària presenten la taxa de temporalitat més alta i els ciutadans comunitaris la més baixa. S'incrementa la temporalitat de tots els col·lectius.

A finals del 2011, el total d'estrangers ocupats és de 431.824, mentre que hi ha 382.714 afiliats a la Seguretat Social. Aquesta diferència entre ocupats i afiliats suggereix un nivell d'ocupació estrangera irregular de l'11,4%. Després que en el 2010 es produeixi una aturada de la reducció de la irregularitat, en el 2011 es recupera la tendència dels anys anteriors i la comparació entre població ocupada i afiliació a la Seguretat Social presenta una diferència anual mitjana del 17,2%, 5 punts menys que l'any anterior. Per tant, la irregularitat es torna a reduir no perquè millori la situació dels estrangers, sinó perquè l'ocupació estrangera total es redueix més que l'afiliació estrangera a la Seguretat Social.

Les dones estrangeres presenten una taxa d'irregularitat laboral superior a la dels homes.

Hi ha sis branques d'activitat on els estrangers presenten una irregularitat laboral superior a la mitjana: el *servei domèstic* on pràcticament totes les ocupades hi són sense contracte, seguit de l'*agricultura* de molt a prop, i ja més allunyats *informació i comunicacions*, *construcció*, *transport i emmagatzematge* i *activitats sanitàries i serveis socials*.

En definitiva, les dades ens presenten una reducció de la presència d'estrangers i un empitjorament de la seva situació laboral, com a conseqüència de l'actual crisi econòmica i d'ocupació que, comparativament, afecta més a la població estrangera que a la població de nacionalitat espanyola.